

Varsinais-Suomessa toteutetut maahanmuuttajahankkeet 2000–2008

Heli Sjöblom-Immala

Varsinais-Suomessa toteutetut maahanmuuttajahankkeet 2000–2008

Julkaisija: Varsinais-Suomen liitto

ISBN 952-5599-34-5

2008

Heli Sjöblom-Immala

***Varsinais-Suomessa toteutetut maahanmuuttaja-
hankkeet 2000–2008***

S I S Ä L T Ö

Aluksi	5
Tiivistelmä	6
Summary	7
1. Johdanto	8
2. Uhkaako meitä työvoimapula?	9
3. Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa	12
3.1 Varsinais-Suomessa keskimääräistä enemmän maahanmuuttajia	12
3.2 Maahanmuuttajien työllisyys kantaväestöä heikompi	13
4. Maahanmuuttajat oikeutettuja erilaisiin palveluihin	15
4.1 SPR huolehtii Turussa turvapaikanhakijoiden vas- taanotosta	15
4.2 Kotouttamisessa edelleen puutteita	16
5. Maahanmuuttajahankkeilla ratkotaan ongelmia	18
5.1 Suurin hankkeista Euroopan unionin rahoittamia	18
5.2 Hankkeilla monia kohderyhmiä ja tavoitteita	19
6. Johtopäätökset	23
6.1 Palveluja tulee parantaa	23
6.2 Hanketyöllä on oma merkityksensä	24
6.3 Lopuksi	27
Lähteet	28
Liitteet	
Liite 1: Vuosina 2000 - 2008 Varsinais-Suomessa toteutettuja maahanmuuttajahankkeita	29
Liite 2: Hankkeet toimintalinjoittain ja hankkeiden kuvaus	33

Aluksi

Varsinais-Suomessa on viime vuosina toteutettu useita hankkeita, joiden tavoitteina on ollut vastata maahanmuuttajien kohtaamiin haasteisiin, joista suurimpia ovat kotoutuminen ja työllistyminen uudessa kotimaassa. Viime aikoina merkittäväksi keskustelunaiheeksi on noussut myös työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvät haasteet.

Tässä Varsinais-Suomen liitossa tehdyssä raportissa on selvitetty, millaisia maahanmuuttajahankkeita maakunnassa on toteutettu vuodesta 2000 eteenpäin, jolloin käynnistyi EU:n uusi ohjelmakausi. Hankkeiden vaikutuksia on jälkikäteen hyvä tarkastella, jotta tiedetään, ovatko ne vastanneet olemassa oleviin tarpeisiin. Tulevaa hankerahoitusta kohdennettaessa on tärkeää tietää, mitä tavoitteita hankkeilla on jo edistetty ja mitkä ovat puolestaan jääneet vähemmälle huomiolle. On hyvä miettiä myös sitä, päästäisiinkö haluttuihin tavoitteisiin paremmin hankerahoitusta pysyvämmillä tukimuodoilla.

Lyhyen toteutusajan puitteissa tietoa kaikista toteutetuista hankkeista ei tähän raporttiin ole luultavasti löytynyt, eikä hankkeiden kaikkia vaikutuksia ole ollut mahdollista syvällisesti analysoida. Hankkeiden tulosten analysointia olisikin hyvä jatkaa eteenpäin. Joitakin johtopäätöksiä selvityksen perusteella voidaan kuitenkin tehdä. Selvitys tuo toivottavasti myös Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittiselle toimikunnalle enemmän eväitä Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliitiikan toteuttamiseen.

Turussa 30.5. 2008

Heli Sjöblom-Immala

Tiivistelmä

Suomen työvoiman ikääntyessä on lisääntynyt keskustelu ulkomaisen työvoiman lisäämisen tarpeesta. Samanaikaisesti Suomessa on kuitenkin paljon työttömiä kantaväestössä ja maahanmuuttajissa. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan tässä henkilöä, joka on tullut Suomeen pysyvässä tarkoituksessa.

Vieraskielisten määrä Suomessa kasvaa jatkuvasti. Heidän osuutensa Varsinais-Suomen väestöstä on nykyisin 3,6 prosenttia. Vuonna 2006 vieraskielisiä oli Varsinais-Suomessa 15 417, joista työttömänä oli 10 prosenttia. Maahanmuuttajien työttömyys on kantaväestöä korkeampi, mutta se paranee jatkuvasti. Kuitenkin maahanmuuttajat ja eri maahanmuuttajaryhmät eroavat toisistaan paljon. Erityisesti pakolais- taustaiset maahanmuuttajat kärsivät sopeutumis- ja työllisyysongelmista.

Maahanmuuttajien kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan on edelleen paljon ongelmia lähes kymmenen vuotta voimassa olleesta kotouttamislaista huolimatta. Maahanmuuttajien kohtaamiin ongelmiin pyritään löytämään ratkaisuja myös tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Tässä työssä on selvitetty sitä, millaisia maahanmuuttajahankkeita Varsinais-Suomessa on toteutettu EU-ohjelmakaudella 2000–2006 ja sen jälkeen.

Hankkeet on luokiteltu kuuteen Varsinais-Suomen maahanmuuttopolitiittisessa ohjelmassa esitettyyn toimintalinjaan, joita ovat työperusteisen maahanmuuton edistäminen, maahanmuuttajien työllistäminen ja heidän osaamisensa hyödyntäminen, maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen, humanitaarisen maahanmuuton kehittäminen, Varsinais-Suomen vetovoimaisuuden lisääminen ja aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa tukevien rakenteiden vahvistaminen.

Vuodesta 2000 lähtien on toteutettu noin 40 yli vuoden kestänyttä maahanmuuttajahanketta. Suuressa osassa hankkeista vastuuviranomaisena on ollut Varsinais-Suomen TE-keskus, joka on myöntänyt hankkeille EU- ja kansallista tukea yhteensä 14 338 417 euroa. Työllistämishankkeet ovat saaneet tästä summasta puolet, työperusteisen maahanmuuton edistämiseen tähtäävät hankkeet kolmasosan ja kotoutumishankkeet viidesosan. Varsinais-Suomen liitto on puolestaan myöntänyt kansallista rahoitusta yhteensä lähes 700 000 euroa. Hankkeet saavat rahoitusta myös kunnilta ja yksityiseltä sektorilta.

Tyypillisen maahanmuuttajahankkeen tavoitteena on maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksien parantaminen erilaisten koulutus- ja muiden tukitoimien avulla. Etenkin sellaiset projektit ovat osoittautuneet menestykselliseksi, joiden tavoitteena on ollut pätevöittää maahanmuuttajia toimimaan suomalaisilla työmarkkinoilla heidän omalla alallaan. Myös kotoutumishankkeet ovat melko yleisiä, ja muutamassa projektissa on pyritty edistämään työperusteista maahanmuuttoa. Sen sijaan muihin toimintalinjoihin kuuluvat hankkeet ovat harvinaisia.

Työikäinen väestö on ollut tavallisin kohderyhmä maahanmuuttajahankkeissa. Pakolaisia, vanhuksia, teini-ikäisiä ja kotiäitejä on maahanmuuttajahankkeissa huomioitu vähemmän kuin monia muita kohderyhmiä. Erityisesti vakituista rahoitusta tulisi suunnata tulevaisuudessa enemmän noihin ryhmiin. Olisi tärkeää suunnata rahoitusta tehokkaaseen kotoutumiseen. Maahanmuuttajien on elintärkeää oppia suomen kieli ja kansalaistaidot, koska nuo taidot luovat perustan myöhemmälle kotoutumiselle. Suvaitsevaisuuden edistämiseen ja monikulttuurisuuteen tulisi myös panostaa.

Hankkeiden ongelmina ovat toiminnan projektiluontoisuus ja resurssien vähyyt. Hankkeiden tuloksia on jälkepäin hyödynnetty vain vähän. Hyväksi havaitut hankkeet ja hyvät käytännöt olisikin syytä saada vakituisen rahoituksen piiriin, sillä hankkeen päätyttyä tulosten jatkohyödyntämiseen ei välttämättä löydy enää resursseja. Joka tapauksessa kantaväestön ja maahanmuuttajien työttömyys sekä maahanmuuttajien kotoutumisongelmat tulisi ratkaista ennen ulkomaisen työvoiman Suomeen houkuttelua.

Summary

Working age population in Finland is aging. Therefore the demands to bring foreign labour force to Finnish labour market have increased. At the same time, many native Finns and immigrants are unemployed in Finland. Immigrant is a person, who intend to live permanently in Finland.

The amount of foreign language speaking population is growing continuously in Finland. Their share of population is now 3.6 percent in Varsinais-Suomi. In year 2006 there were 15 417 foreign language speaking person in Varsinais-Suomi and 10 percents of them were unemployed. Immigrants' unemployment rate is higher than native Finns' unemployment rate, but it is improving constantly. However, immigrants and different immigrant groups differ a great deal from one another. Especially refugees suffer from problems in integration and employment.

Nearly ten years there has been the Law on Integration in Finland. Nevertheless, immigrants have still many problems in their integration into Finnish society. Immigrants' problems are tried to solve with the help of the research and development projects. In this study it has been sorted out what kind of immigrant projects there have been implemented in Varsinais-Suomi during EU-programme period 2000–2006 and after.

Projects have been classified to six different activities presented in the report of immigration policy in Varsinais-Suomi. Activities are: to contribute work-based immigration, to employ immigrants and utilise their know-how, to contribute immigrants' integration, to develop humanitarian immigration, to contribute attraction of Varsinais-Suomi and to strengthen the structures which assist immigration policy in Varsinais-Suomi.

Since year 2000, it has been implemented about 40 projects which have lasted over one year. In large part of the projects the authority has been TE Centre for Southwestern Finland, who has granted EU- and national-based finance 14 338 417 euros. Employment projects have received half of that sum. Projects that contribute work-based immigration have received one-third and integration projects one-fifth of the sum. Regional Council of Southwest Finland, for one, has granted national-based finance nearly 700 000 euros. Projects receive also finance from municipalities and private sector.

The aim of the most common immigration project has been to employ immigrants with the help of education and other assistance. Especially those projects have proven to be succesful, which aim to qualify immigrants to Finnish labour market in their own profession. Integration projects are also quite common and there has also been a few projects aiming to contribute work-based immigration. Instead, projects that have implemented other line of activities have been rare.

Working age population is the most common target group in immigration projects. Refugees, elderly people, housewives and teenage population are the groups of immigrants, which have been less noticed when implementing projects. Especially permanent finance should manage more to those groups in the future. It is important to manage finance to efficient integration. It is vital for immigrants to learn Finnish and citizen skills because those skills create a ground for further integration. Contributing forbearance and multiculturalism are also targets that should be invested in.

The problems with projects are their short length and shortage of resources. The results of the projects have been benefited only a little afterwards. Succesful projects and best practices should have permanent finance in the future. Nonetheless, the unemployment of native Finns and immigrants as well as immigrants' problems in integration should solve before bringing foreign labour force to Finland.

1. Johdanto

Tämän raportin kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat eli henkilöt, jotka ovat tulleet Suomeen pysyvässä tarkoituksessa. Usein puhutaan ulkomaalaisista, kun tarkoitetaan kaikkia Suomeen muualta muuttaneita henkilöitä. Oikeudellisesti ulkomaalainen on kuitenkin henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Parempi onkin puhua vieraskielisistä, kun tarkoitetaan Suomessa asuvia ulkomaalaissyntyisiä. Heistä osalla on jo Suomen kansalaisuus. Siirtotyöläiset ovat puolestaan henkilöitä, jotka muuttavat toiseen maahan hankkiakseen siellä elantonsa, mutta eivät asetu sinne pysyvästi.

Julkisuudessa on kiihtynyt keskustelu tulevasta työvoimapulasta. Suurten ikäluokkien alkaessa vähitellen siirtyä eläkkeelle nuorten pienenevät ikäluokat eivät enää riitä korvaamaan työmarkkinoilta poistuvia ikäluokkia. Yhdeksi ratkaisuksi on esitetty ulkomaisen työvoiman maahanmuuttoa. Työperusteisen maahanmuuton edistäminen mainitaan myös hallitusohjelmassa, ja ensimmäistä kertaa hallituksessa on erityinen maahanmuuttoministeri. Työperusteisen maahanmuuton edistäminen on yhtenä painopisteenä myös vuoden 2007 syksyllä valmistuneessa Varsinais-Suomen maahanmuuttoliittisessä ohjelmassa vuoteen 2015. Ohjelman tavoitteena on turvata riittävän ja osaavan työvoiman saanti maakunnan työnantajille sekä parantaa maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluita ja kotouttamistoimintaa.

Vaikka julkinen keskustelu on painottunut ulkomaisen työvoiman houkutteluun, tiedetään monilla Suomessa jo asuvilla maahanmuuttajilla olevan kotoutumis- ja työllistymisvaikeuksia. Vaikka Varsinais-Suomen työllisyys on viime vuosina kehittynyt selvästi koko maata paremmin, on kantaväestössäkkin edelleen suuri joukko työttömiä, joiden työmarkkinoille saamiseksi olisi paljon tehtävää. Aina eivät kuitenkaan tarjolla oleva työvoima ja työmarkkinoiden tarpeet kohtaa toisiaan.

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä pyritään edistämään erilaisten lakisääteisten toimenpiteiden ja määräaikaisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Tässä työssä on tarkoitus selvittää sitä, millaisiin maahanmuuttajien kohtaamiin haasteisiin Varsinais-Suomessa on pyritty hankkeilla vastaamaan Euroopan unionin ohjelmakaudella 2000–2006. Kaikki toteutetut hankkeet eivät kuitenkaan ole EU:n rahoittamia hankkeita, eikä niiden toteutusaikataulu välttämättä noudata EU:n ohjelmakausia. Osa selvityksessä mukana olevista hankkeista on käynnissä vielä vuonna 2008. Myös jotkin EU-hankkeista ovat jatkuneet vuoden 2006 jälkeen. Tässä raportissa on tarkoitus selvittää, ovatko hankkeet kohdentuneet tarpeisiin nähden oikein, ja ovatko ne täydentäneet lakisääteisiä toimenpiteitä? Onko toimenpiteiden ulkopuolelle jäänyt väliinpuotoajien ryhmiä, ja mihin toimenpiteisiin jatkossa pitäisi painottua?

Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä. Siksi myös heidän ongelmansa ja tarpeensa vaihtelevat. Maahanmuuttajien sopeutumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan liittyy monenlaisia haasteita. Kotoutumisen vaatimaan aikaan vaikuttaa usein maahantulon syy sekä se, millaisesta kulttuurista muuttaja Suomeen tulee. Taloudellista merkitystä on esimerkiksi sillä, tuleeko maahanmuuttaja täysin kouluttamattomana vai koulutettuna, ja tuoko hän mukanaan työmarkkinoiden ulkopuolella olevia perheenjäseniä, mikä heikentää Suomen taloudellista huoltosuhdetta. Onko Suomella edes oikeutta vaatia muuttajaa jättämään perheensä kotimaahan? On syytä myös miettiä, onko eettisesti oikein, että Suomi houkuttelee esimerkiksi sairaanhoitajia kehitysmaista, joilla itselläänkin on suuri tarve terveydenhoitoalan koulutetulle työvoimalle. Esimerkiksi Filippiineillä on kymmeniä tuhansia sairaanhoidon opiskelijoita, jotka haluavat valmistumisensa jälkeen päästä hyvin palkattuihin töihin ulkomaille. Hoitajien maasta lähtö vaikeuttaa terveydenhuollon palvelujen tuottamista maassa, jossa lääkäreitä on vain yksi 26 000 asukasta kohti.

2. Uhkaako meitä työvoimapula?

Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan vuoden 2010 jälkeen vain 65 vuotta täyttäneen väestön määrä kasvaa ja nuoremman väestön määrä vähenee Suomessa. Vuoteen 2030 mennessä työikäisen väestön määrä on laskettu pienentyneen noin 400 000 henkilöllä. Nopeinta lasku on 2010-luvulla, jolloin vuosittainen poistuma on suurimmillaan lähes 30 000. Professori Matti Virénin mukaan puheet työvoiman tarpeesta ja ulkomaisen työvoiman maahanmuutosta ovat kuitenkin numeroiden valossa ennenaikaisia, koska nykyiset arviot työikäisen väestön supistumisesta perustuvat tällä hetkellä voimassa olevaan työikäisen väestön käsitteeseen. Eliniän kasvu kuitenkin pidentää todennäköisesti myös työikää tulevaisuudessa.

Työvoimapula ja työllisyys ovat paljon monimutkaisempia asioita kuin väestön määrälliset kehitystrendit. Kysymys on paljolti siitä, ketä tulevaisuudessa tarvitaan ja minne tarvitaan. Miten nykyinen työvoimareservi, jonka muodostavat työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat ihmiset, vastaa laadulliseen ja alueelliseen työvoiman kysyntään? Puhutaan kohtaanto-ongelmasta, kun tarjolla oleva työvoima ja työmarkkinoiden tarpeet eivät kohtaa toisiaan. Ongelma koskee maahanmuuttajien ohella myös monia kantaväestön työttömiä. Esimerkiksi ikääntyneistä ja usein heikosti koulutetuista pitkäaikaistyöttömistä tuskin on mahdollisen työvoimapulan reserviksi. Toisaalta monet korkeasti koulutetutkin kärsivät päättyöttömyydestä. Työvoimatarpeeseen vaikuttaa myös nuorten kouluttautuminen peruskoulun jälkeen. Saadaanko kaikki nuoret suorittamaan jokin tutkinto, ja ovatko tämän hetket nuoret kiinnostuneita kouluttautumaan niille aloille, joita työvoimapulan lasketaan eniten uhkaavan?

Opetushallituksen kehittämän ja ylläpitämän Ensti-tietokannan peruskehitysennusteen mukaan vuoteen 2015 mennessä Suomessa kasvavia aloja ennustetaan olevan erityisesti terveydenhuolto (21 prosenttia) sekä instrumenttien yms. valmistus ja sähköteknisten tuotteiden valmistus, molemmilla 19 prosentin lisäys, sekä kauppa (10 prosenttia). Teollisuudessakin on suurten ikäluokkien eläköitymisen myötä myös odotettavissa suuri poistuma, mutta sinne ei uusia työpaikkoja enää liiemmin synny. Varsinais-Suomessa teollisuuden osuus työpaikoista on ollut koko maan keskiarvoa suurempi, ja näin oletetaan olevan myös tulevaisuudessa, vaikka palvelusektorin osuus kasvaakin.

Varsinais-Suomen liitossa on tehty ennakkointia maakunnan koulutustarpeista. Koulutuksen aloituspaikkamääriä on selvityksen mukaan tarvetta lisätä, koska maakunta on väestöltään ja työpaikoiltaan kasvava. Koulutusaloittain tarkasteltuna esitys merkitsee ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkojen merkittävää kasvua. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen aloituspaikat pysyisivät esityksen mukaan pääosin ennallaan. Ammatillisessa peruskoulutuksessa työelämän vaatimaa koulutustarvetta ei nykyisin resurssein pystytä järjestämään pelkästään nuorten koulutuksella vaan sitä on tarkoituksenmukaista täydentää aikuiskoulutuksella (mm. alan vaihtajat, työttömät ja maahanmuuttajat). Nykyisiin aloittajamääriin verrattuna kasvua olisi tekniikan ja liikenteen alalla sekä sosiaali- ja terveysalalla ja pientä vähennystä kulttuurialalla lähinnä ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä luonnontieteen alalla. Muiden koulutusalojen aloituspaikat säilyisivät suurin piirtein ennallaan.

Monet elinkeinoelämän edustajat puhuvat kiivaasti työvoimapulasta ja työperusteisen maahanmuuton tarpeesta. Esimerkiksi EK:n toimitusjohtajan Leif Fagernäsin mielestä työvoiman ikääntymisen takia ulkomaisten työntekijöiden saamisella on jo kiire, ja paljon olisi pitänyt jo tapahtua ulkomaisen työvoiman saannissa nykyisen hallituksen aikana. Fagernäsin mukaan on pelkona, että muut maat vievät parhaat osaajat. Myös työelämän tutkija Kimmo Kevätsalo on sitä mieltä, että tarpeen vaatiessa työvoimaa saataisiin ulkomailta. Hänen mukaansa työvoimapulasta vouhottaminen kuitenkin loppuu kahden vuoden kuluessa, mistä pitävät huolen laskusuhdanne ja työn siirtyminen Suomen ulkopuolelle.

Joitakin aloja työvoimapula vaivaa jo nyt, kun taas joillakin aloilla on paineita henkilöstön supistuksiin, eikä eläkkeelle siirtyvien virkoja enää täytetä. Työmarkkinat ovat polarisoituneet. Ulkomaisen työvoiman houkuttelu on perusteltua aloilla, joille kotimaista työvoimaa on vaikea saada. Metallialan keskisuurissa kasvuyrityksissä alan ammattilaiset lähestyvät eläkeikää eikä uusia tekijöitä löydy tilalle. Rekrytointiyrietykset kotimaan sisällä eivät ole tuottaneet tulosta, sillä alasta kiinnostuneita opiskelijoita ei ole ollut tarpeeksi. Tilanne alkaa kuitenkin muuttua, sillä tuoreiden lehtitietojen mukaan ammatillisen koulutuksen vetovoima on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Salossa jo hieman yli puolet peruskoulun päättävistä nuorista haluaa ammatilliseen koulutukseen. Loimaalla metallialan opintojen suosio on tuplaantunut, ja Turussakin käden taidot kiinnostavat.

Työvoimapulaa potevat yritykset voivat saada apua ulkomaisen työvoiman rekrytointiin siihen erikoistuneilta yrityksiltä. Esimerkiksi lohjalaisen Prokuran välityksellä on Uudenmaan yrityksiin sijoittunut kiinalaisia metallimiehiä, jotka ovat saaneet ennen lähtöään kielikoulutusta kotimaassaan. Seuraavassa vaiheessa on tarkoitus kouluttaa myös levyseppiä ja kivenhakkaajia, ja myöhemmin mukaan tulee sairaanhoitajia ja todennäköisesti siivoojia. Prokuran välittämiä työntekijöitä palkannut yrittäjä Jari Aho laskee, että jo kolmannes konepajan 50:stä työntekijästä on ulkomaalaisia. Ahon mukaan tulokkaille maksetaan Metalliliiton sopimuksen mukaista palkkaa. Kaikki työnantajat eivät kuitenkaan noudata ulkomaisen työvoiman kohdalla työehtosopimuksia, mikä on käynyt ilmi työsuojelutarkastuksissa.

Tähän asti työperusteisesti Suomeen muuttavien määrä on ollut vähäinen. Pysyväisluonteisesti maahan muuttaneista vain 5–10 prosentilla on ollut työ keskeisimpänä perusteena. Työlupia myönnettiin vuonna 2006 Varsinais-Suomessa noin 670 henkilölle. Työperusteisen maahanmuuton huomattavakaan kasvattaminen ei yksin riitä työvoiman tarjonnan turvaamisessa, vaan tarvitaan myös kotimaisten työvoimavarojen nykyistä täysimittaisempaa hyödyntämistä.

Ulkomainen työvoima jakaantuu kahteen ryhmään eli EU-kansalaisiin, jotka eivät tarvitse työlupaa ja muihin. Euromaihin lasketaan työnhakijana myös EU:n ulkopuolisten Eta-maiden eli Norjan, Islannin, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaiset. Ulkomaisen työvoiman määrää ei nykyisin tilastoida, mutta ylitarkastaja Olli Sorainen työ- ja elinkeinoministeriöstä arvioi, että molempia ryhmiä on noin 20 000. Lukuihin ei lasketa esimerkiksi marjanpöimijöiden tapaisia kausityöläisiä. Euromaista ylivoimaisesti eniten Suomessa työskentelee virolaisia, joiden määrä vaihtelee arvioijasta riippuen 13 000–18 000 välillä. Toiseksi eniten on puolalaisia, joita on noin tuhat. EU:n ulkopuolisista maista ylivoimaisesti suurin ryhmä ovat venäläiset, joita on Suomessa töissä noin 10 000. Venäläisten jälkeen tulevat kiinalaiset ja intialaiset, joita molempia on töissä noin tuhat. Molempia työskentelee paljon erilaisissa asiantuntijatehtävissä.

Varsinais-Suomessa Salon, Loimaan ja Kaarinan työvoimatoimistojen alueilla toimiville yrityksille keväällä 2007 suunnatun kyselyn mukaan 29 prosenttia yrityksistä ilmoitti tarvitsevansa ulkomaista työvoimaa. Suhteellisesti eniten ulkomaista työvoimaa olivat valmiita palkkaamaan kalanviljelyalan, elintarviketeollisuuden sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan yritykset. Työvoimatoimistojen mukaan toukokuussa 2007 pulaa oli yli 700 työntekijästä, eniten konepaja- ja rakennusmetallityön, puutarha- ja puistotyön sekä terveyden- ja sairaanhoitotyön ammateissa. Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmistelutyöhön osallistuneiden asiantuntijoiden mukaan ulkomaista työvoimaa tullaan tarvitsemaan erityisesti talonrakennuksessa, siivous- ja ympäristöpalveluissa sekä metalliteollisuudessa. Maakunnan yliopistot ja yritykset puolestaan tarvitsevat hyvin koulutettuja kansainvälisiä huippuosaajia.

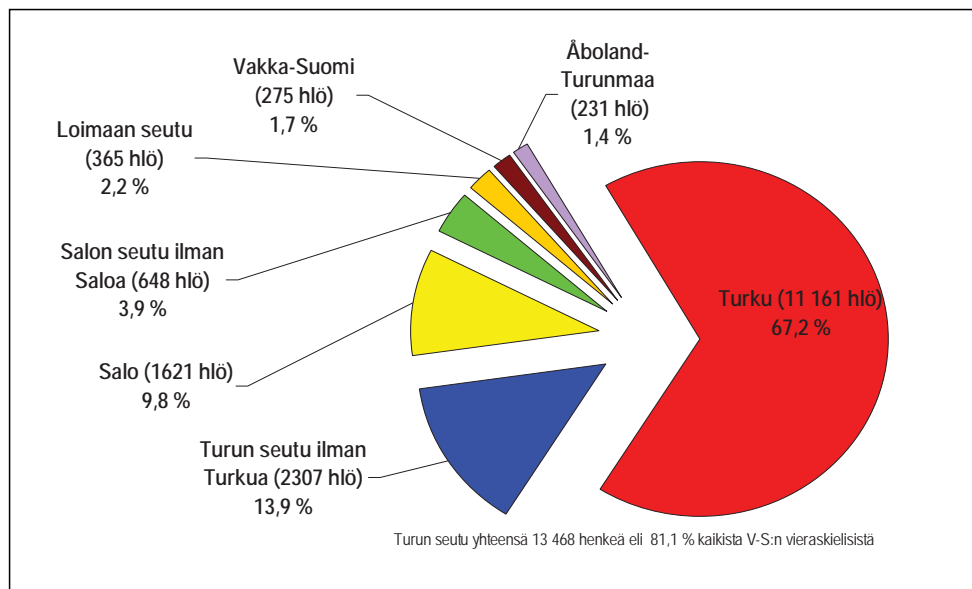
Työperusteinen maahanmuutto tulee todennäköisesti kasvamaan, sillä työvoiman ja yritysten kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy jatkuvasti. Nähtäväksi jää, miten houkutteleva maa Suomi tulee olemaan ulkomaille töihin lähtijöiden silmissä. Syrjäisyytensä ja ilmastonsa takia Suomen on vaikea näyttäytyä houkuttelevana sijaintipaikkana yrityksille tai osaaville maahanmuuttajille. Ulkomaiset yritykset ovat kuitenkin kiinnostuneita Suomen teknologisesta ja monien muidenkin alojen osaamisesta. Toistaiseksi Suomen maahanmuuttopolitiikalta puuttuu samanlaiset työkalut, joita esimerkiksi Iso-Britannia ja Kanada käyttävät. Ne pisteyttävät siirtolaiseksi pyrkivät osaamisen, kielitaidon ja monien muiden tekijöiden avulla.

Varsinais-Suomi tuskin on Suomen oloissa epäedullisimpia alueita tulevaa työvoiman riittävyyttä mietittäessä, joten työvoimaa maakunnassa riittänee tulevaisuudessakin. Varsinais-Suomen liitossa tehtyjen laskelmien mukaan työvoiman kokonaisuus ei olennaisesti vähene nykytasosta vuoteen 2025 mennessä, sillä vaikka työikäisten määrä lähteekin laskuun, eläkeiän nousu kompensoi työikäisten määrän vähene mistä. Maakunnan koko väkiluku nousee Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan nykyisestä noin 460 000 asukkaasta yli 490 000 asukkaaseen vuoteen 2025 mennessä. Suhteellisesti tarkasteltuna kasvu on koko maata nopeampaa. Väestönkasvusta huolimatta nuorisoikäluokat pienevät pitkällä tähtäimellä ja eläkeikäisten lukumäärä kasvaa. Yliopistokaupunkina Varsinais-Suomi on kuitenkin korkeasti koulutettujen osalta suhteellisen ”omavarainen”, ja maahanmuuttajiaakin maakunnassa vastaanotetaan keskimääräistä enemmän. Ensisijaisen tärkeää olisi kuitenkin työllistää maassa jo asuvat työttömät, sekä kantaväestö että maahanmuuttajat. Luonnollisesti myös yritysten työvoimatarpeet tulee turvata. Näitä kahta tavoitetta voidaan varmasti tarkastella rinnakkain ja kumpaakin osapuolta hyödyttävästi.

3. Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa

3.1. Varsinais-Suomessa keskimääräistä enemmän maahanmuuttajia

Noin puolet Suomen vieraskielisestä väestöstä asuu Uudellamaalla. Varsinais-Suomessa on Uudenmaan ja Ahvenanmaan jälkeen suhteellisesti eniten vieraskielisiä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2007 lopussa Varsinais-Suomessa oli vieraskielisiä 16 608. Kasvua edelliseen vuoteen oli 1 197 henkeä. Vieraskielisten osuus väestöstä on 3,6 %, kun koko maan vastaava luku on 3,3 %. Maakunnan vieraskielisistä suurin osa (67,2 %) asuu Turussa. Pienempi keskittymä on Salon seutukunnan alueella. Eniten maakunnassa on venäjänkielisiä (3 730). Kuvassa 1 näkyy maakunnan vieraskielisten määrä ja osuus seutukunnittain. Vaikka maahanmuuttajien määrä on Suomessa nopeasti kasvanut, on heidän osuutensa väestöstä kuitenkin pieni moniin maihin verrattuna.

Kuva 1. Vieraskielisten määrä seutukunnittain Varsinais-Suomessa vuonna 2007.

Turkuun saapuu vuosittain toiseksi eniten turvapaikanhakijoita Helsingin jälkeen. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee suojaa vieraasta maasta. Pakolainen puolestaan on YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan henkilö, joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltu aihe pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi joko rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen takia. Vasta turvapaikka-anomukseen annetussa päätöksessä todetaan, onko turvapaikanhakija pakolainen. Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle YK on jo antanut pakolaisaseman eli aseman oikeellisuutta ei enää muualla tutkita. Suomeen tulee kiintiöpakolaisia vuosittain päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa.

Koko Varsinais-Suomessa on viimeisen kymmenen vuoden aikana vastaanotettu vuosittain sadasta vajaaseen kahteensataan pakolaista. Vuonna 2001 pakolaisia vastaanotettiin poikkeuksellisen paljon, 352

henkeä. Tilastossa ovat mukana pakolaisten vastaanoton piiriin kuuluvat kiintiöpakolaiset, myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat ja perheen yhdistämiset. Vuodesta 1998 alkaen Suomi on vastaanottanut yhteensä 13 399 pakolaista, joista 3 569 on mennyt Uudellemaalle. Varsinais-Suomeen on tullut 1 399 pakolaista eli 10 prosenttia kaikista. Ulkomaalaisten määrää kasvattaa myös paluumuutto entisen Neuvostoliiton alueelta eli Suomeen muuttaa inkerinsuomalaisia ja muita suomalaista syntyperää olevia. Varsinais-Suomen TE-keskuksen alueelle heitä on 2000–31.8.2007 muuttanut 736, mikä on 11,7 prosenttia koko Suomen vastaavasta luvusta.

Maahanmuuttaja voi tulla maahan myös perheen yhdistämisen kautta. Perheenjäseneksi katsotaan Suomessa asuvan henkilön aviopuoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja Suomessa asuva henkilö siis on. Jos täällä asuva henkilö on alaikäinen lapsi, on perheenjäsen hänen huoltajansa. Oleskelulupa voidaan myöntää myös muulle omaiselle kuin edellä mainitulle perheenjäsenelle, jos asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai jos omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta henkilöstä.

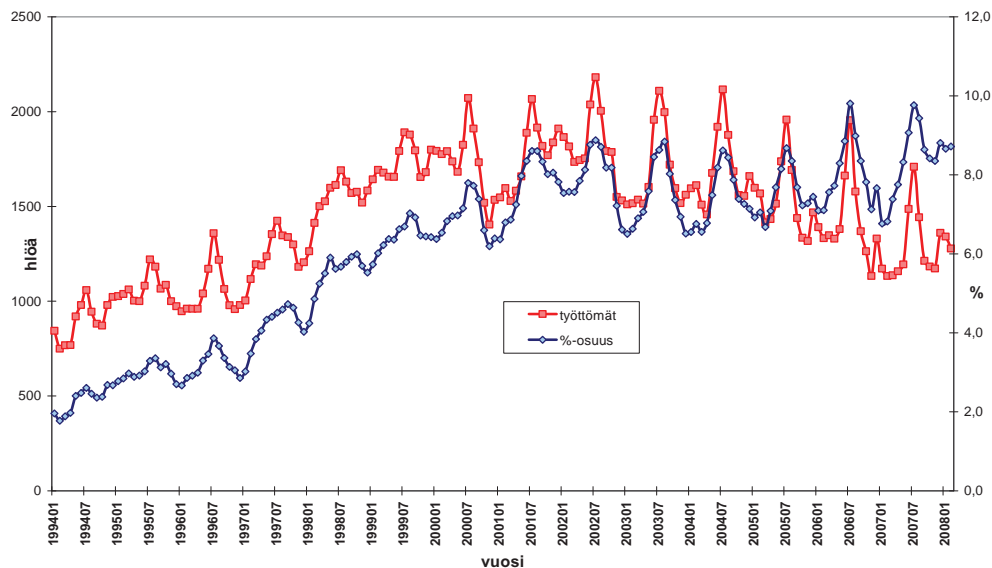
Tilastokeskuksessa on tehty maahanmuuttajien määrää koskevia ennustelaskelmia valtakunnantason lisäksi myös maakunnittain. Mikäli nettomaahanmuutto kaksinkertaistuisi vuosien 2004–2006 keskimääräisestä tasosta ja olisi samansuuruinen vuoteen 2015 saakka, koko maahanmuuttajaväestön määrä Suomessa olisi vajaat 344 000 henkeä vuonna 2015. Varsinais-Suomessa asuisi tuolloin yli 30 000 maahanmuuttajaa. Ennuste sisältää kaikki maahanmuuttajaryhmät, ei pelkästään työllisiä. Kaksinkertaisella kasvulla Varsinais-Suomen nettomaahanmuutto 2007–2015 olisi 12 672, kun taas vuodesta 2006 vuoteen 2015 muutos työkäisten määrässä olisi -3 312, joten Varsinais-Suomessa nettomaahanmuutto riittäisi hyvin korvaamaan työkäisissä syntyvää vajetta.

3.2. Maahanmuuttajien työllisyys kantaväestöä heikompi

Vieraskielisistä suurempi osa (75-80 %) kuin Suomen kansalaisista on 15–64 -vuotiaita työkäisiä, mutta silti pienempi osa heistä kuuluu työvoimaan. Vuonna 2006 Varsinais-Suomen 15 417 vieraskielisestä henkilöstä työvoimaan kuului 44 prosenttia. Työllisiä heistä oli 34 prosenttia ja työttömiä 10 prosenttia (1 537 henkilöä). Varsinais-Suomen koko väestöstä työvoimaan kuului 49 prosenttia vuonna 2006. Heistä työttömiä oli 7,9 prosenttia eli 17 609 henkilöä. Maahanmuuttajatyöttömien osuus on siis vajaa 10 prosenttia kaikista Varsinais-Suomen työttömistä.

Eri kieliryhmien väliset erot työllistymisessä ovat huomattavia. Maahanmuuttajista parhaiten ovat työllistyneet virolaiset. Keskimääräistä paremmin työelämään ovat sijoittuneet myös englantilaiset, kiinalaiset, vietnamilaiset ja venäläiset. Erityisesti pakolaistaustaiset maahanmuuttajat kärsivät työttömyydestä. Vaikein tilanne on somaleilla, joista paikkansa työelämässä on löytänyt vain 10 prosenttia. Myös kurdien ja albaanien työllistyminen on vaikeaa. Ehkä suurimpia esteitä työllistymiselle ovat työnantajien, työntekijöiden tai asiakkaiden asenteet, sillä suomalaisilla työnantajilla on vähäinen kokemus maahanmuuttajista. Kokemus maahanmuuttajatyöntekijöistä näyttäisi tutkimustenkin valossa lisäävän työnantajien halukkuutta palkata maahanmuuttajia.

Maahanmuuttajien työllisyys paranee koko ajan, sillä se heijastelee maassaolon kestoa ja kotoutumisen vaatimaa aikaa. Lukuun ottamatta OECD-maita, joiden työllisyys on jo alun perin varsin korkealla tasolla, eri maahanmuuttajaryhmien työllisyys kasvaa Suomessa vietetyn ajan myötä. Erityisen voimakasta tämä kasvu on lähialueilla syntyneillä, jotka myös kulttuuriteorioiden mukaan työllistyvät helpoimmin. Kuvassa 2 näkyy Varsinais-Suomen maahanmuuttajien työllisyyden kehitys vuodesta 1994 vuoteen 2008.

Kuva 2. Työttömien maahanmuuttajien määrä ja suhteellinen osuus Varsinais-Suomessa 1994–2008.

Ulkomaalaiset työllistyvät etupäässä palvelualojen piirissä. Vuonna 2005 ulkomaalaisista työllisistä 77 prosenttia työskenteli palvelualoilla ja 21 prosenttia ns. jalostuksen toimialoilla eli teollisuudessa ja rakennustoiminnassa. Palvelualojen osuus ulkomaalaisten työllisyydestä on noin kahdeksan prosenttiyksikköä enemmän kuin suomalaisten joukossa. Suuria ulkomaalaisten työllistäjiä ovat kauppa ja varsinkin majoitus- ja ravitsemisala. Myös kiinteistö- ja liike-elämän palvelujen osuus ulkomaalaisten työllisyydestä on suurempi kuin kantaväestön keskuudessa. Osa kiinteistö- ja liike-elämän palvelujen suurella työllisyysosuudella selittyy kiinteistöjen ylläpitopalvella (siivoustyöt yms.) mutta myös osaamisintensiivisten liike-elämän palvelujen merkitys on ulkomaalaisväestön keskuudessa suuri. Kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta ja siivousala ovat tyypillisiä ulkomaalaisten maahanmuuttajien sisääntuloaloja. Työllisten maahanmuuttajien viisi merkittävintä ammattia Varsinais-Suomessa vuonna 2000 olivat järjestyksessä opetus- ja kasvatustyö, ravintolapalvelutyö, metallityö, siivoustyö ja myyntityö. Varsinais-Suomessa metallityön merkitys näkyy muun muassa alueen laivanrakennusteollisuuden vuoksi.

Maahanmuuttajat ovat työmarkkinoiden näkökulmasta monesti ongelmallisia. Ryhmänä maahanmuuttajat on hyvin heterogeeninen. Se, miten nopeasti yksittäinen maahanmuuttaja on työmarkkinoiden käytettävissä, vaihtelee sekä ajallisesti että taloudellisesti. Kaikkein haasteellisimpia ovat pakolaiset. Kielitaidottoman pakolaisen kotoutuminen ja etenkin työllistyminen Suomeen on useimmiten hyvin pitkän työn tulos, ehkä työllistymistä ei tapahdu ollenkaan. Sen sijaan englannintaitoinen, jo lähtömaassaan hyvin koulutettu maahanmuuttaja on suomalaisten työmarkkinoiden näkökulmasta haluttu työntekijä.

4. Maahanmuuttajat oikeutettuja erilaisiin

palveluihin

4.1. SPR huolehtii Turussa turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Maahanmuuttajaryhmät tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja kotoutumista edistäviä toimenpiteitä hyvin eri tavoin. Toiset siirtyvät maasta toiseen työn tai aviopuolison takia. Toiset taas jättävät kotimaansa siitä syystä, että heidän on pakko paeta. Vainon kohteeksi joutuneet tai muusta pakottavasta syystä kotimaastaan lähteneet tarvitsevat varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa tehokasta ja suunnitelmallista tukea sekä eri viranomais- ja muiden tahojen yhteistyöverkostojen apua. Turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa koordinoi Suomessa sisäministeriö. Turussa SPR ylläpitää turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa. Nykyisin Pansiossa toimiva vastaanottokeskus huolehtii turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, majoituksesta, palveluista ja odotusaikaa tukevista toiminnoista.

Poliisi ilmoittaa uudesta turvapaikanhakijasta Turun vastaanottokeskuksen ensivaiheen yksikköön, joka huolehtii uuden hakijan vastaanotosta ja majoituksesta. Hakija saa keskuksessa ohjaajien järjestämän tulkin välityksellä tietoa vastaanottokeskuksessa asumisesta, toimeentulotukiasioista ja turvapaikkaprosessista. Viime mainitusta turvapaikanhakija kuulee Pakolaisneuvonta ry:n lakimieheltä tai oikeusneuvojalta. Hakija asuu ensivaiheen yksikössä keskimäärin kaksi viikkoa, jonka jälkeen hakija siirtyy johonkin toiseen vastaanottokeskukseen.

Osa turvapaikanhakijoista jää Pansion vastaanottokeskuksen asukkaaksi. Odotusaika keskuksessa vaihtelee muutamasta kuukaudesta jopa pariin vuoteen. Pansion keskuksessa turvapaikanhakijoille järjestetään työ- ja opintotoimintaa. Turvapaikanhakijoilla on oikeus hakea ja tehdä työtä oleskeltuaan maassa 3 kuukautta. Aikuisille järjestetyn toiminnan lisäksi vastaanottokeskus järjestää mahdollisuuksien mukaan lapsille koulupaikan. Keskuksen järjestämien toimintojen tukemiseen ja toteuttamiseen osallistuvat myös monet vapaaehtoiset.

Aikaisemmin vastaanottokeskuksissa olleille turvapaikanhakijoille myönnettiin määräaikainen oleskelulupa joko jatkuvana (A-lupa) tai tilapäisenä (B-lupa). B-luvan saaneille ei myönnetty turvapaikkaa, mutta heitä ei myöskään voitu palauttaa epäinhimillisiin oloihin. Vastaanottokeskus oli lähinnä tilapäisen luvan saaneiden säilytyspaikka. He eivät saaneet tehdä töitä tai osallistua koulutukseen, koska heidän jatkotaan maassa ei ollut mitään varmuutta. Nykyisin epäinhimillisiksi koettuja B-lupia ei enää ole, vaan kaikki saavat A-luvan, johon sisältyy mm. työnteko-oikeus.

Kun maahanmuuttaja on saanut oleskeluluvan, TE-keskus osoittaa hänelle kuntapaikan. Maahanmuuttaja siirtyy vastaanottokeskuksesta sosiaalikeskuksen ulkomaalaistoimiston asiakkaaksi. Sen asiakkaiksi tulevat pakolaistaustaiset, muualta Suomesta itsenäisesti muuttavat ja inkerinsuomalaiset. Ulkomailta itsenäisesti muuttavat, joilla ei ole pakolaistaustaa, tulevat työhallinnon asiakkaiksi. Maahanmuuttaja ohjataan välittömästi myös kansainväliseen yksikköön, jossa päätetään kotoutumiskoulutuksesta. Päivähoito yms. järjestetään myös ulkomaalaistoimiston kautta. Ulkomaalaistoimistossa tehdään maahantu-

lotarkastukset ja annetaan terveysaseman palvelut noin kolmen vuoden ajan. Lapsiperheet saavat siellä alkuvaiheen lastenneuvolapalvelut. Perustyö sisältää paljon ohjausta ja neuvontaa tulkin välityksellä.

4.2. Kotouttamisessa edelleen puutteita

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta tuli voimaan toukokuussa 1999 (Laki 493/1999). Lakia täydentävät asetus maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (Asetus 511/1999) ja Valtioneuvoston päätös (VNP 512/99) pakolaisista sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Lain tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta toimenpiteillä, jotka auttavat heitä yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen saavuttamisessa. Kotouttamislaki liittyy tarpeeseen auttaa vastaanotettujen pakolaisten selviytymistä. Työperusteinen maahanmuutto jää usein kotouttamisen ulkopuolelle. Jos henkilö tulee maahan muulla perusteella kuin turvapaikanhakijana, hän asioi kaupungin normaaleissa palveluissa ellei ole sosiaalitoimen asiakkaana.

Laki määrää kotouttamispalvelujen yhteensovittamisen kunnille ja edellyttää niiltä omia kotouttamisohjelmia. Toimintoja toteuttavat sekä viranomaiset että kansalaisjärjestöt. Kotoutumissuunnitelman laatiminen edellyttää, että maahanmuuttaja on joko sosiaalitoimen tai työhallinnon asiakkaana. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan kestää kolme vuotta sen jälkeen, kun maahanmuuttaja on merkitty ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään. Oikeutta suunnitelmaan voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. Vastuu työvoiman ulkopuolella olevien kotouttamissuunnitelmasta kuuluu kunnalle, ja se laaditaan sosiaalitoimistossa. Työikäisten kotouttaminen kuuluu puolestaan työhallinnolle.

Sosiaalikeskuksen KOTO-toiminta sisältää ryhmätoimintaa ja muuta yleistä aktivointitoimintaa. Kaupungin panostus lakisääteisiin kotouttamispalveluihin ei lehtitietojen mukaan kuitenkaan ole kasvanut samassa suhteessa maahanmuuttajien määrän kasvun kanssa. Ongelmina on toiminnan projektiluontoisuus ja resurssien vähyyt. Myöskään kotouttamisohjaajien palkkaamiseen ei ole saatu pysyvää rahoitusta. Suurin ongelma on sopivien tilojen puute, ja kotiäitiryhmien tilaratkaisu joudutaankin tekemään vuosittain. Muutuvuuteen tilakäytäntöihin menee kohtuuttomasti sellaista aikaa, jonka voisi käyttää kehittämiseen ja yhteistoimintaan muiden kotouttavia toimintoja toteuttavien tahojen kanssa. Turussa on kymmenen vuotta ollut vireillä suunnitelma kaupungin keskustaan perustettavasta matalan kynnyksen paikasta, josta uudet maahanmuuttajat saisivat keskitetysti kotouttamislain edellyttämät palvelut, mutta toistaiseksi paikkaa ei ole löytenyt. Turussa ei ole tehty päätöstä siitä, kenen vastuulla yhteistoiminnallisten tilojen hankkiminen on.

Työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien kotouttamissuunnitelma laaditaan työvoimatoimistossa työnhakijaksi ilmoittautumisen yhteydessä. Siinä sovitaan koulutukseen ja työnhakuun liittyvistä asioista. Maahanmuuttajalle esitetään kysymyksiä hänen kielitaidostaan, suomen kielen opiskelusta sekä siitä, minkälaista työtä hän haluaisi tehdä, ja millainen on polku tähän työhön pääsemiseksi. Maahanmuuttajalla on paitsi oikeus suunnitelmaan, myös velvollisuus noudattaa sitä.

Kotoutumissuunnitelman sisällön tuntevien mukaan suunnitelman laatimiseen ja jälkiseurantaan ei tällä hetkellä paneuduta riittävästi. Nykyinen vastuunjako työ- ja sosiaalitoimiston kesken aiheuttaa myös sen, ettei perheiden tilannetta ole mahdollista tarkastella kokonaisuutena, koska perheenjäsenten kotout-

tamiasioita voidaan käsitellä eri instansseissa. Kotoutumissuunnitelman laatimisessa pitäisikin lisätä enemmän työhallinnon ja kaupungin välistä yhteistyötä.

Kotoutumiskoulutukseen kuuluu keskeisesti kielen oppiminen. Kielen opetusta järjestetään erityisesti suurilla paikkakunnilla. Kielitaitoa ja yhteiskunnan tuntemusta voi kartuttaa opiskelemalla esim. kansalais- ja työväenopistoissa, aikuislukioissa, kansanopistoissa tai avoimissa korkeakouluissa. Kotoutumiskoulutusta järjestetään laajasti myös työvoimakoulutuksena. Suomen ja ruotsin kielen opiskelun ohessa koulutuksessa annetaan tietoa yhteiskunnasta ja työelämästä. Keskimääräinen koulutuksen kesto on yksi lukuvuosi. Siihen kuuluu aina myös työharjoittelu työpaikalla. Myös opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia kehitetään, ja koulutuksen aikana tehdään henkilökohtainen opiskelu- ja työllistymissuunnitelma.

Työvoimatoimisto voi hyväksyä kotoutumissuunnitelmaan kuuluviksi suomen kielen opintojen ohessa myös sellaisia opintoja, jotka tähtäävät peruskoulun, lukion tai ammattitutkinnon suorittamiseen. Jotta maahanmuuttaja saavuttaisi Suomessa vaadittavan pätevyyden, hän voi tarvita korkeakouluopintoja tai lisäopintoja tutkintonsa täydentämiseksi. Myös tällaiset opiskelut voidaan tietyin edellytyksin liittää kotoutumissuunnitelmaan. Kotoutumistukeen oikeutetuille voidaan myös näissä koulutuksissa myöntää samat etuudet kuin työvoimakoulutuksessa oleville myönnetään.

Kotoutumiskoulutuksesta on tehty arviointiraportti, jossa arvioidaan koulutuksen toimeenpanoa, tulokellisuutta ja vaikuttavuutta. Arviointitutkimuksen kohteena on kotouttamislain piirissä oleville maahanmuuttajille järjestettävä työvoimapolitiittinen maahanmuuttajakoulutus ja työvoimakoulutukseen rinnastettavana koulutuksena hankittava omaehtoinen kotoutumiskoulutus sekä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus.

Kokonaisuudessaan arviointi antaa varsin myönteisen kokonaiskuvan kotoutumiskoulutuksesta. Niin koulutukseen osallistujat, viranomaiset kuin kouluttajatkin pitävät koulutusta merkittävänä välineenä maahanmuuttajien kielitaidon lisäämisessä, työelämävalmiuksien parantamisessa sekä integroimisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Arvioinnin keskeiset kehittämissuosituksen liittyvät kotoutumiskoulutusjärjestelmän selkeyttämiseen ja hallinnolliseen virtaviivaistamiseen sekä koulutuksen kytkemiseen nykyistä kiinteämmin osaksi yleissivistävää koulutusta. Niin ikään kotoutumiskoulutuksen resursointi tulisi saattaa nykyistä vakaammalle pohjalle ja kouluttajien tulisi tuntea paremmin opiskelijoille tehdyt kotoutumissuunnitelmat. Luku- ja kirjoitustaidottomien ja muiden vähän kouluja käyneiden maahanmuuttajien tukiopetukseen ja ohjaukseen esitetään varattavaksi nykyistä enemmän resursseja. Myös opetusryhmien pienentämistä suositellaan. Lopuksi arvioinnissa suositellaan painokkaasti koulutuksen ja työelämäyhteyksien vahvistamista.

Maahanmuuttajien informointi eri palveluista ja toiminnoista on keskeistä. Myös maahanmuuttajien kanssa työtä tekevien on tärkeää olla tietoisia erilaisista kotouttavista toimenpiteistä, joita Turussa on tarjolla. Maahanmuuttajilla on usein erityistarpeita, jotka on otettava huomioon palvelujen laadussa ja saatavuudessa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa nimenomaan maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä on jouduttu hakemaan uusia työmalleja ja -muotoja. Palvelujen kehittäminen asiakkaiden tarpeiden pohjalta onkin johtanut maahanmuuttajatyössä siihen, että henkilökuntaa on koulutettu ottamaan huomioon esimerkiksi erilaisia kulttuuritaustoista nousevia seikkoja, joihin ei aikaisemmin ole osattu kiinnittää huomiota.

5. Maahanmuuttajahankkeilla ratkotaan ongelmia

5.1. Suurin osa hankkeista Euroopan unionin rahoittamia

Lakisääteisten toimenpiteiden ohella maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä koskevia haasteita pyritään ratkaisemaan erilaisilla tutkimus- ja kehittämishankkeilla, joita rahoitetaan mm. Euroopan unionin rakennerahastoista. Viime ohjelmakaudella eli 2000–2006 maahanmuuttajahankkeista suurin osa on saanut rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta, joka tukee työllisyyttä, osaamista, yrittäjyyttä ja tasa-arvoa. ESR auttaa jäsenvaltioita kehittämään Euroopan työikäistä väestöä ja yrityksiä niin, että ne pystyvät vastaamaan entistä paremmin uusiin, globaaleihin haasteisiin. Myös Euroopan pakolaisrahasto (ERF) on EU:n perustama rahasto. Sillä rahoitetaan jäsenmaissa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja turvapaikkamenettelyn kehittämiseen tähtäviä sekä pakolaisten kotoutumista ja vapaaehtoista paluumuuttoa edistäviä hankkeita.

Käytännön EU-hanketyötä toteutetaan tavoiteohjelmittain. Tavoiteohjelmien tarkoitus on poistaa alueellista ja sosiaalista eriarvoisuutta. Ohjelmissa painotetaan erityisesti kilpailukykyä, innovatiivisuutta, työllisyyttä, kestäväää kehitystä ja tasa-arvoa. Ohjelmakaudella 2000–2006 Varsinais-Suomessa toteutettuja tavoiteohjelmia ovat alueellinen tavoite 2 -ohjelma sekä horisontaalinen tavoite 3 -ohjelma. Tavoite 2 -ohjelmalla tuetaan rakenteellisista ongelmista kärsivien alueiden uudistumista mm. lisäämällä yrittäjyyttä, työpaikkoja ja osaamistasoa sekä kestäväää kehitystä, tasa-arvoa ja tietoyhteiskuntataitoja työelämässä. Tavoite 3 -ohjelman toimilla tuetaan koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa. Sen avulla etsitään, kokeillaan, tuotetaan ja toteutetaan uusia ratkaisuja kansalliseen työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikkaan sekä levitetään hyviä käytäntöjä.

Osa maahanmuuttajahankkeista on saanut rahoitusta Equal-yhteisöaloiteohjelmasta. EU:n yhteisöaloitteet täydentävät tavoiteohjelmia. Yhteisöaloitteilla edistetään valtioiden ja alueiden välistä yhteistyötä, innovatiivista toimintaa sekä hyvien käytäntöjen levittämistä myös yli valtiollisten rajojen. Yhteisöaloiteohjelmat keskittyvät raja-alueiden ja kaupunkialueiden kehittämiseen, syrjäytymisen ja epätasa-arvon ehkäisemiseen sekä maaseudun monialaiseen kehittämiseen.

EU-rahoituksen lisäksi hankkeet voivat saada kansallista rahoitusta. Valtio jakaa maakuntien liitoille maakunnan kehittämisrahaa, jota Varsinais-Suomessa hallinnoi Varsinais-Suomen liitto. Kehittämisrahaa käytetään maakuntaohjelman toimintalinjoja tukevien määräaikaisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Päätöksiä tehtäessä otetaan huomioon maakunnan ongelmallisten ja muiden alueiden kehittämistarpeet. Maakunnan kehittämisrahan avulla pyritään lisäämään seutukuntien ja maakuntien välistä yhteistyötä alueiden kehittämisessä. Myös Raha-automaattiyhdistys myöntää hankkeille avustuksia.

5.2. Hankkeilla monia kohderyhmiä ja tavoitteita

Viime ohjelmakauden maahanmuuttajahankkeet on pyritty jaottelemaan Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa esitettyyn kuuteen toimintalinjaan, joita ovat työperusteisen maahanmuuton edistäminen, maahanmuuttajien työllistäminen ja heidän osaamisensa hyödyntäminen, maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen, humanitaarisen maahanmuuton kehittäminen, Varsinais-Suomen vetovoimaisuuden lisääminen ja aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa tukevien rakenteiden vahvistaminen. Kuhunkin toimintalinjaan sisältyy useita toimenpide-ehtotuksia.

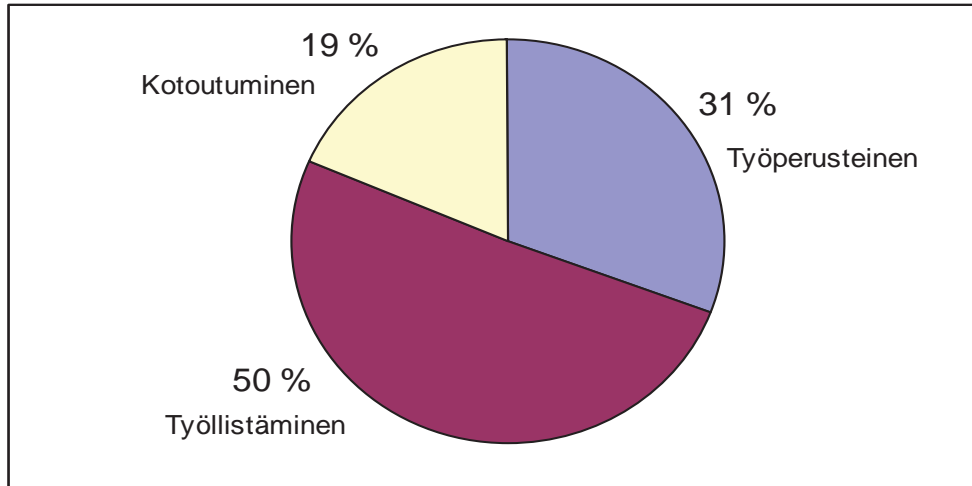
Hankkeet on luokiteltu niihin Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimintalinjoihin, joihin ne tavoitteidensa perusteella ensisijaisesti soveltuvat. Kaikkia hankkeita ei ole kuitenkaan mahdollista luokitella yksiselitteisesti, sillä monet niistä sisältävät useampaan toimintalinjaan kuuluvia tavoitteita. Tietolähteinä hankkeiden kuvauksissa on käytetty Varsinais-Suomen hankeverkkoa, FIMOS2000-seurantarekisteriä, ESR-tietopalvelua ja hankkeiden omia internetsivuja. Apuna on käytetty myös Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta kerättyä hankelistaa. Liitteessä 1 olevassa taulukossa näkyy pienimpiä hankkeita lukuun ottamatta maahanmuuttajahankkeet ja niiden päärahoittajat, toteuttajat ja myönnetty rahoitus. Liitteessä 2 hankkeiden kohderyhmiä ja tavoitteita on kuvailtu tarkemmin.

Varsinais-Suomessa on ohjelmakaudella 2000–2006 ja sen jälkeen toteutettu nelisenkymmentä yli vuoden kestänyttä hanketta, joissa maahanmuuttajat ovat olleet kohderyhmänä. Useammasta osaprojektista koostuva hanke on luettu yhdeksi hankkeeksi. Lisäksi on toteutettu useita pienempiä hankkeita mm. Itä-Turun alueella. Osa hankkeista on kohdistunut pelkästään maahanmuuttajiin ja ne on toteutettu vain Varsinais-Suomen alueella, osassa taas on ollut lisäksi muitakin kohderyhmiä tai toiminta-alueita.

Maahanmuuttajahankkeiden saama tuki on suurelta osin kulkenut Varsinais-Suomen TE-keskuksen kautta. Taulukossa 1 näkyy TE-keskuksen myöntämän rahoituksen jakaantuminen toimintalinjoihin. Kuvasta 3 ilmenee, että EU- ja kansallisesta tuesta puolet on käytetty maahanmuuttajien työllistymistä edistäviin hankkeisiin. Työperusteisen maahanmuuton edistämiseen tähtäviin hankkeisiin on käytetty rahoista lähes kolmasosa ja kotoutumishankkeisiin viidesosa. Kunta- ja yksityinen rahoitus jakaantuu toisin. Siitä lähes puolet on käytetty työperusteisen maahanmuuton edistämiseen, ja kotoutumishankkeiden saama osuus on puolestaan vain noin 2 prosenttia. (Taulukko 1). Maahanmuuttajien kotoutumishankkeita on rahoittanut erityisesti Raha-automaattiyhdistys (liite 1).

Taulukko 1. Varsinais-Suomen TE-keskuksen maahanmuuttajahankkeille myöntämä tukirahoitus (EU ja kansalliset) ja muu rahoitus (kunta ja yksityiset) toimintalinjoittain ohjelmakaudella 2000–2006 (euroa).

	EU + kansalliset	Kunta + yksityinen
Työperusteinen maahanmuutto	4 431 027 (31 %)	1 805 746 (48 %)
Maahanmuuttajien työllistäminen	7 223 008 (50 %)	1 887 923 (50 %)
Maahanmuuttajien kotoutuminen	2 684 382 (19 %)	84 831 (2 %)
Yhteensä	14 338 417 (100 %)	3 778 500 (100 %)

Kuva 3. Varsinais-Suomen TE-keskuksen myöntämän tukirahoituksen (EU ja kansalliset) jakaantuminen toimintalinjoittain.

Varsinais-Suomen liiton viime ohjelmakaudella rahoittamia maahanmuuttajahankkeita ovat Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimintaohjelma, Maahanmuuttajien maakunnallinen verkostohanke, Poweri 2, Radio yhteisellä asialla, Vullnet, Hallianssi ja Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön. Liiton myöntämä tukirahoitus on yhteensä 696 805 euroa.

Viime ohjelmakauden maahanmuuttajahankkeissa kohderyhmät vaihtelevat lapsista vanhuksiin ja kouluttamattomista korkeasti koulutettuihin maahanmuuttajiin. Myös hankkeiden kesto vaihtelee muutaman kuukauden kestävästä monivuotisiin ja monipuolisia tavoitteita sisältäviin hankkeisiin. Useammista osahankkeista koostuvia ovat esimerkiksi Aboavita-, Appelsiinipuu- ja Ammattilaisen väylä -hankkeet.

Työllistämiseen liittyviä hankkeita on toteutettu paljon, ja niihin on panostettu eniten myös rahallisesti. Kun Varsinais-Suomen TE-keskuksen työllistämishankkeisiin käyttämän summan (7 223 008 euroa) jakaa vuonna 2006 työttömänä olleiden maahanmuuttajien määrällä (1 537), on yhtä työtöntä kohden käytetty useita tuhansia euroja. Hankkeiden kohderyhminä on kuitenkin ollut myös kantaväestöön kuuluvia henkilöitä.

Tyypillisen maahanmuuttajahankkeen tavoitteena on maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksien parantaminen koulutuksen ja erilaisten tukitoimien avulla. Kohderyhmän tilanteesta ja tarpeesta riippuen hankkeissa toteutettu koulutus voi olla suomen kielen, kansalaistaitojen tai tietotekniikan opetusta tai ammatillisia opintoja. Monessa hankkeessa on pyritty edistämään sekä kotoutumista että työllistymistä. Työllistyminen riippuukin paljon kotoutumisen onnistumisesta.

Monet edellisen ohjelmakauden hankkeista liittyvät maahanmuuttajien kotoutumiseen, vaikka niiden saama rahoitus on ollutkin työllistämishankkeita vaatimattomampi. Kotoutumishankkeet on usein suunnattu tietyille kohderyhmille, esimerkiksi maahanmuuttajanaisille ja -lapsille. Appelsiinipuu-hankkeessa kohderyhmänä ovat naiset, Monikas-hankkeessa lapset ja nuoret, Monikulttuurinen voimavarakeskus- ja Sylvi-hankkeessa naiset ja lapset, Muu maa mustikka -hankkeessa pienten lasten perheet, Vullnet-hank-

keessa naiset, iäkkäät ja työttömät, YES-hankkeessa nuoret ja heidän perheensä sekä Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön -hankkeessa nimensä mukaisesti vanhukset. Turvapaikanhakijoille ja pakolaisille suunnattuja hankkeita on muutamia. Tällaisia ovat Becoming visible -, Pavake- ja Tukena-hankkeet. Pakolaisten ongelmia on pyritty hankkeilla ratkaisemaan yllättävän vähän, kun ottaa huomioon, että pakolaisena maahan saapuneen sopeutuminen on maahanmuuttajista varmasti kaikkein haasteellisinta.

Maahanmuuttajahankkeiden tavoitteista suomen kielen oppiminen on syrjäytymisen ehkäisyn ohella ehkä tavallisin tavoite. Kotoutumisessa suomen kielen taito onkin olennaisen tärkeä. Myös työnantajille hyvä suomen kielen taito on usein palkkaamisen perusedellytys, ellei työyhteisön kielenä ole esimerkiksi englanti. Suomen kielen opetusta on sisällytetty seuraaviin hankkeisiin: Aboavita, Husu-polku, Kontti, Manta, Muu maa mustikka, Satu, Suomi, Sylvi, Tietotaitotupaprojekti ja Verkko-lukki. Syrjäytymisen ehkäisy ei ole tavoitteena vain kotoutumishankkeissa, vaan myös koulutus- ja työllistämistoimenpiteillä pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Syrjäytymistä ehkäiseviä tavoitteita on seuraavissa hankkeissa: Aboavita, Ammattilaisen väylä, Hallianssi, Kontakti työelämään, Muu maa mustikka, Radio yhteisellä asialla, Suomi, Vaskooli, Verkko-lukki, Vullnet ja Yes. Yes-hanke on sisältänyt myös kansalaistaitokoulutusta maahanmuuttajanuorille ja heidän perheilleen.

Työperäisen maahanmuuton edistämiseen tähtääviä hankkeita on toistaiseksi ollut vasta muutamia. Näiden hankkeiden kohderyhminä ovat työvoimapulasta kärsivät alat, mm. metalliteollisuus. Hankkeissa pyritään paitsi levittämään informaatiota maahanmuutosta ja rekrytoimaan työvoimaa ulkomailta, myös kehittämään työyhteisöjä suvaitsevaisemmiksi ja monikulttuurisemmiksi. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi Turun Akk:n toteuttamat Meitä on moneksi -hanke ja Ammattilaisen väylä -hanke sekä Turun kauppakamarin toteuttama selvitys ulkomaisen työvoiman tarpeista, rekrytointimahdollisuuksista sekä sen esteistä Varsinais-Suomen teollisuusyrityksissä.

Monet työllistämishankkeistakin on suunnattu työvoimakapeikkoalojen tarpeisiin. Näissä hankkeissa kohderyhminä ovat yleensä jo melko hyvin kotoutuneet maahanmuuttajat, joilla on lähtömaassaan hankittu tutkinto, jota ei kuitenkaan suoraan voi Suomessa hyödyntää. Pätevöittäväällä täsmäkoulutuksella maahanmuuttajien taidot saadaan vastaamaan Suomen työmarkkinoiden vaatimuksia. Maahanmuuttajalle itselleenkin on erityisen tärkeää, ettei hänen mahdollisesti pitkäänkin koulutustaan mitätöidä uudessa kotimaassa. Myös yhteiskunnalle tällaiset hankkeet ovat taloudellisesti kannattavia, sillä varsinaisesta koulutusinvestoinnista on vastannut maahanmuuttajan kotimaa. Terveystieteiden työvoimatarpeeseen on pyrkinyt vastaamaan erityisesti Satu-hanke, jonka kohderyhminä ovat sairaanhoitoalan koulutuksen saaneet maahanmuuttajat. Specima-hankkeessa kohderyhminä on myös muiden alojen korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia. Viivi-hankkeessa kohderyhminä ovat puolestaan insinöörit.

Osa maahanmuuttajaryhmistä ja toimintalinjoista on kuitenkin jäänyt muita vähemmälle huomiolle. Pakolaisia, vanhuksia, teini-ikäisiä ja esimerkiksi mielenterveysongelmaisia maahanmuuttajia on huomioitu vähemmän kuin monia muita kohderyhmiä. Myös miehet erityisenä kohderyhminä ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tavoitteiden osalta esimerkiksi rikollisuuden torjuntaan tai fyysisen terveyden ja mielenterveyden edistämiseen tähtääviä hankkeita on rahoitettu vähän. Terveystieteiden edistämishankkeista esimerkkinä on Monikas-hanke, jossa erityisenä tavoitteena on ehkäisevä päihdetyö.

Yes- ja Vaskooli-hankkeet ovat niitä harvoja hankkeita, joissa on pyritty löytämään ratkaisu syrjäytymisvaarassa olevien nuorten koulutusongelmaan. Vaskooli-hankkeessa luotiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa uusia toiminta- ja yhteistyömalleja, joiden avulla voidaan edistää nuorten siirtymistä jatko-opintoihin ja työelämään sekä ehkäistä opintojen keskeyttämisä. Hankkeen tuloksellisuudesta kertoo se, että useimmat kehitetyistä toimintamalleista ja hyvistä käytännöistä on otettu osaksi normaalitoimintaa emo-organisaatioissa. Myös osallistujien sijoittumisen osalta projektin saavuttamat tulokset olivat erinomaisia. Kaikista projektiin osallistuneista syrjäytymisvaarassa olleista nuorista oli projektin päättyessä sijoittunut koulutukseen tai työhön 81 prosenttia (884). Luku osoittaa projektin kehittämien uusien toimintamallien tukevan nuorten siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle sekä koulusta työelämään. Lisäksi toimenpiteet vaikuttavat myönteisesti myös koulutusten keskeyttämisten vähentämisessä.

Maahanmuuttajien yrittäjyyttä on tutkittu ja edistetty toistaiseksi melko vähän, vaikka yrittäjyys onkin varteenotettava työllistymisvaihtoehto muiden mahdollisuuksien ollessa vähäisiä. Hankkeita, joiden tavoitteena on työllistää maahanmuuttajia yrittäjinä ovat Kansainvälinen yrittäjyys Itä-Turussa ja Akseli-hanke. Yrittäjyysosaamisen vahvistaminen on yhtenä tavoitteena myös Maahanmuuttajien kotityöpalvelurengas-hankkeessa, joka nimensä mukaisesti on suunnattu kotipalvelun osaajille tai alalle töihin haluaville.

Toimintalinjoihin humanitaarisen maahanmuuton edistäminen, Varsinais-Suomen vetovoimaisuuden lisääminen ja aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa tukevien rakenteiden vahvistaminen liittyviä hankkeita on toteutettu varsin vähän. Ainoa humanitaarisen maahanmuuton kehittämiseen varsinaisesti luettava hanke on Pavake eli pakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen sekä maahanmuuttajatyön kehittäminen Turun seutukunnassa. Hankkeen tavoitteena on saada seudullinen pakolaisten vastaanotto ja turvapaikanhakijoiden kuntiin sijoittaminen ja kotouttaminen suunnitelmalliseksi ja jatkuvaksi.

Varsinais-Suomen vetovoimaisuuteen vaikuttaa mm. yhdyskuntasuunnittelun ja asuntopolitiikan kehittäminen maahanmuuttajia huomioivaksi. Yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä maahanmuuttajahankkeita on ollut vähän. Poweri 2 -hankkeessa on edistetty asukkaiden (ml. maahanmuuttajat) suoria osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia kaupunkisuunnittelun eri osa-alueilla, ja Mukana-hankkeessa tavoitteena oli saada maahanmuuttajayhteisöt mukaan asuinalueensa kehittämiseen. Kotilo-hanke on pyrkinyt asumisviihtyvyyden parantamiseen kantaväestön ja maahanmuuttajien välisiä konflikteja ehkäisemällä.

6. Johtopäätökset

6.1. Palveluja tulee parantaa

Maahanmuuttajien kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan on edelleen paljon ongelmia huolimatta hankkeissa tehdystä työstä ja lähes kymmenen vuotta voimassa olleesta kotouttamislaista. Turussa maahanmuuttajien kanssa työtä tekevien mukaan maahanmuuttajaryhmistä erityisesti pakolaisilla, nuorilla peruskouluikäisillä tulijoilla ja kotiäideillä on kotoutumisongelmia. Varsinkin pakolaistaustaisten maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeaa. Vaikka maahanmuuttajien keskimääräinen työllisyysaste on jatkuvasti parantunut, se on edelleen selvästi alhaisempi kuin kantaväestöllä. Työllistyminen heijastelee pitkälti kotoutumisen vaatimaa aikaa.

Monilla kokeneillakin maahanmuuttomailla on ongelmia maahanmuuttopolitiikkansa hoitamisessa, ja Suomi on maahanmuuttajia vastaanottavana maana vielä suhteellisen kokematon. Toimivien käytäntöjen löytyminen vaatii aikaa. Kaikkien kotoutumisongelmien taustalla ei välttämättä kuitenkaan ole kotouttamispalvelujen puutteellisuus, vaan esimerkiksi kulttuurillisista syistä johtuva maahanmuuttajien kyvyttömyys tai haluttomuus vastaanottaa kotouttamispalveluja.

Kotouttamisprosessi tulisi saada ensi sijassa toimivaksi. Perustaitojen omaksuminen mahdollisimman pian maahantulon alkuvaiheessa luo pohjan yhteiskuntaan sopeutumiselle ja työllistymiselle. Kotoutumisessa ensimmäisenä askeleena on luonnollisesti suomen kielen oppiminen, minkä merkitystä ei voi liikaa korostaa. Julkisuudessa on kuitenkin kuulunut uutisia kielenopetuksen resurssien vähentämisestä, kun kunnat päinvastoin tarvitsisivat opetusministeriöltä lisää resursseja kielenopetukseen. **Kielenopetuksen puutteita on mahdollista paikata hankkeiden puitteissa toteutetuilla kielikursseilla, mutta pysyvä järjestely se ei voi olla.**

Kielitaidon ohella maahanmuuttajan on hyvä tuntee myös suomalaisen yhteiskunnan käytännöt ja toimintatavat, jolloin hänen on helpompi toimia sekä työelämässä että vapaa-aikana. Yksilön kohdalla kotoutumisen epäonnistuminen voi johtaa yhteiskunnasta syrjäytymiseen ja jopa rikollisuuteen. Epäonnistunut kotoutuminen voi siten tulla yhteiskunnalle paljon kalliimmaksi kuin toimivien kotouttamispalveluiden järjestäminen. Kotouttamispalveluiden absoluuttiseen riittävyteen on tässä selvityksessä vaikea ottaa kantaa, sillä kaikkea Varsinais-Suomessa järjestettävää kotouttamiskoulutusta on ollut mahdotonta selvittää.

Maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen ongelmana on resurssipulan ohella toimenpiteiden hajanaisuus ja epäselvät vastuukysymykset. Maahanmuuttajien tulisi saada ainakin alkuvaiheen palvelut yhdeltä luukulta omalla kielellään. Palveluista tulisi lisäksi tiedottaa tarpeeksi tehokkaasti. Myös peruspalveluissa tulisi lisätä tietämystä maahanmuuttajista, sillä osalle viranomaisista on edelleenkin epäselvää, mitä kotouttaminen tarkoittaa. Virkailija saattaa myös olla omien ennakkoluulojensa vanki, mikä estää työn tavoitteiden toteutumisen. Siksi onkin hyvä pohtia laajemmin työyhteisöissä maahanmuuttaja-asiakkaiden parissa tehtävää työtä ja siihen kouluttautumista. **Maahanmuuttajien osalta**

toimenpiteet edellyttäisivät enemmän eri hallintokuntien yhteistyötä ja spesifejä toimintatapoja. Koska maahanmuuttajat itse ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita, kannattaisi heidänkin mielipiteitään kysyä toimenpiteitä suunniteltaessa. Myös maahanmuuttajayhdistyksiä kannattaisi osallistaa enemmän maahanmuuttajatyöhön. Yhdistysten kautta tieto välittyy tehokkaasti eteenpäin muille maahanmuuttajille.

Maahanmuuttajat on heterogeeninen ryhmä. Heidän elämäntilanteidensa erilaisuudesta johtuen ongelmatkin ovat monisyisiä. Myös yksilöt ovat erilaisia. Toisilla yhteiskuntaan integroituminen kestää pitempään kuin toisilla. **Ryhmän heterogeenisyydestä johtuen palveluiden ja kehittämistoimenpiteiden tulisi olla kohdennettuja.** Kun Turun kaupungin vuodelta 2000 olevaa kotouttamisohjelmaa viime vuonna päivitettiin, mietittiin toimenpiteitä työryhmissä, joiden kohteina olivat lapset, nuoret, työikäiset, kotiäidit ja iäkkäät. Muita työryhmiä olivat maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutuminen -työryhmä ja maahanmuuttajien asumiskeskittymät -työryhmä, jonka tavoitteena oli hoitaa keskittymässä olevia ongelmia ja ennaltaehkäistä niitä.

Erityisesti pakolaiset tarvitsevat taustastaan johtuen monia muita maahanmuuttajaryhmiä enemmän erityisiä tukitoimia. **Pakolaisten ongelmiin voidaan etsiä ratkaisuja hankkeiden avulla, mutta heidän kuntiin sijoittamisensa on viranomaisten tehtävä.** Nykyistä useampaan Varsinais-Suomen kuntaan pitäisi saada sopimus pakolaisten vastaanotosta, sillä oleskeluluvan saaneille maahanmuuttajille tarvitaan nykyistä enemmän kuntapaikkoja. Vastaanottokeskukset alkavat vähitellen täytyä kuntapaikkaa odottavista maahanmuuttajista.

Asiantuntijan mukaan maahanmuuttajien kohdalla tarvittaisiin lisää ennalta ehkäisevää perhetyötä, sillä tällä hetkellä on resursseja puuttua vain perheiden akuutteihin ongelmiin. Perheiden ongelmiin (ml. maahanmuuttajaperheet) saadaan toivottavasti apua myös hallituksen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmasta. Syksyllä 2007 julkistetun ohjelman erityiseksi painopistealueeksi on nostettu juuri ennaltaehkäisevä työ. Ohjelman tavoitteena on ehkäistä ja vähentää pahoinvointia ja syrjäytymistä. Taustalla on Valtion tarkastusviraston raportti 146/2007 (19.6.2007), joka tuo esiin syrjäytymisen suuret kustannukset.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ongelmat alkavat vaikuttaa jo maiden yleiseen lukutaidon tasoon. Esimerkiksi Suomessa 20 prosenttia maahanmuuttajataustaisista nuorista ei hakeudu toisen asteen koulutukseen peruskoulun jälkeen. Euroopan unioni haluaakin luoda yhteiset edellytykset sille, että maahanmuuttajataustaiset oppilaat saavat koulussa tasavertaista opetusta. Opetusministeri Sari Sarkomaa mukaan maahanmuuttajien koulutuksen onnistuminen ratkaisee jopa koko Euroopan tulevaisuuden. **Valmentavan koulutuksen suomalaiseseen perusopetukseen pitäisi Sarkomaa mukaan kestää vähintään vuoden, kun se tällä hetkellä kestää vain puoli vuotta.** Myös oppilaanohjaus ja vanhempien kannustus on tärkeää, jotta maahanmuuttajanuoret jatkaisivat opintojaan.

6.2. Hanketyöllä on oma merkityksensä

Ohjelmakaudella 2000–2006 ja sen jälkeen toteutetuissa maahanmuuttajahankkeissa lapset, nuoret, kotiäidit, pakolaiset ja etenkin vanhukset ovat olleet hankkeiden kohderyhminä muita ryhmiä harvem-

min. Myös toiset tavoitteet ovat kiinnostaneet hankkeiden toteuttajia vähemmän kuin toiset. Esimerkiksi maahanmuuttajien terveyden edistämiseen tai vaikkapa rikollisuuden torjuntaan tähtääviä hankkeita on toteutettu vähän. Myös maahanmuuttajien huomioiminen yhdyskuntasuunnittelussa ja asuntopolitiikassa on ollut vähäistä. **Maahanmuuttajien asumisongelmiin ratkaisuja etsiviä hankkeita tarvitaan vielä lisää.** Toisaalta kaikista Varsinais-Suomessa toteutetuista hankkeista ei välttämättä ole saatu tietoa tähän selvitykseen.

Yhteistä edellä mainituille kohderyhmille ja tavoitteille on se, etteivät ne ole työmarkkinoiden välittömän kiinnostuksen kohteena. Merkittävän hankerahoittajan, Euroopan sosiaalirahaston, tavoitteet painottuvat erityisesti työllisyyden tukemiseen. Maahanmuuttopolitiikan lähtökohta onkin tällä hetkellä taloudellinen, vaikka pitäisi paremmin varautua myös maahanmuuton sosiaalisiin vaikutuksiin. **Tietyt maahanmuuttajaryhmät tarvitsevat ennen kaikkea muita kuin työllistämistä edistäviä tukitoimia. Työministeriön lisäksi tarvittaisiin enemmän rahoitusta myös muilta ministeriöiltä.**

Varsinais-Suomen maahanmuuttopolitiittisen ohjelman toimintalinjoista maahanmuuttajien työllistäminen ja heidän osaamisensa hyödyntäminen sekä kotoutumisen edistäminen on parhaiten katettu viime ohjelmakauden hankkeissa. Myös työperusteista maahanmuuttoa edistävät hankkeet lisääntyivät ohjelmakauden loppua kohden. **Lisää hankkeita puolestaan tarvittaisiin edistämään humanitaarista maahanmuuttoa ja Varsinais-Suomen vetovoimaisuutta. Suvaitsevaisuuteen, väestön asennekasvatukseen ja monikulttuurisuuteen tulisi hankkeiden avulla panostaa nykyistä enemmän,** vaikka esimerkiksi ulkomaisen työvoiman rekrytointiin liittyvissä hankkeissa on ollut tavoitteena edistää myös työyhteisöjen suvaitsevaisuutta, tasa-arvoisuutta ja monikulttuurisuutta. Asennekasvatus tulisi saada osaksi perusopetusta, ja asenteisiin vaikuttaminen olisi hyvä aloittaa jo ala-asteella. Hankkeissa olisi mahdollista myös tiedottaa kantaväestölle vaikkapa muiden kulttuurien toimintatavoista, mikä lisäisi ymmärtämystä ja suvaitsevaisuutta maahanmuuttajia kohtaan.

Työllistämishankkeiden tuloksia voidaan helpoimmin mitata projektin jälkeen työllistyneiden määrällä. Varsinais-Suomen TE-keskuksen rahoittamissa ESR-työllistämishankkeissa on työttömänä hankkeen aloittaneista keskimäärin 30–40 prosenttia työllistynyt välittömästi projektin päätyttyä avoimiin työpaikoihin. Parhaimpia tuloksia saavuttaneissa pätevyitymiskoulutuksissa työttömänä aloittaneista on työllistynyt noin puolet. Tulos on vielä parempi, kun huomioidaan kaikki hankkeen kautta työllistyneet. Ilman hankkeisiin osallistuneiden jälkiseurantaa on kuitenkin vaikea tietää, millaisia työsuhteet ovat olleet ja miten pitkään ne ovat jatkuneet hankkeen päätyttyä. Koska maassaoloajan pidentyessä ja kotoutumisen edetessä maahanmuuttajien työllisyys joka tapauksessa paranee, on vaikea arvioida pidemmällä ajanjaksoilla hankkeiden merkitystä maahanmuuttajien työllisyydelle. Joka tapauksessa hankkeiden tuloksena työllistyneet maahanmuuttajat ovat saaneet työkokemusta, mikä on todennäköisesti edesauttanut heidän työllistymistään. **Työllistämistoimenpiteissä tulisikin erityisesti panostaa maahanmuuttajien ja työnantajien kohtaamiseen eli maahanmuuttajien työharjoitteluun, koska kokemus maahanmuuttajatyöntekijöistä näyttäisi vaikuttavan halukkuuteen palkata myöhemminkin maahanmuuttajia.** Tähän yritykset tarvitsevat kuitenkin alkuvaiheessa tukea, josta vastineeksi niiden olisi sitouduttava työllistämiseen.

Harvassa työllistämishankkeessa on kiinnitetty huomiota maahanmuuttajien yrittäjyyteen. Hankkeiden tuloksena työllistyneistä vain murto-osa on ESR-loppuraporteissa annettujen tietojen perusteella aloittanut yrittäjänä. Yrittäjyyden on kuitenkin todettu olevan maahanmuuttajalle varteenotettava työllistymisvaihtoehto muiden mahdollisuuksien ollessa vähäisiä. **Tulevaisuudessa hankkeilla olisikin mahdollisuus edistää maahanmuuttajien yrittäjyyttä tutkimalla erilaisia yrittäjyysvaihtoehtoja. Tuloksista olisi hyötyä myös muille yrittäjiksi aikoville.**

Kotoutumishankkeiden tuloksia on vaikeampi konkreettisesti mitata kuin työllistämishankkeiden. Varsinkin monivuotiset hankkeet ovat varmasti osaltaan auttaneet mukana olleiden kotoutumisessa. Hankkeissa järjestetty toiminta on täydentänyt lakisääteisiä toimia, ja niissä on luotu uusia käytäntöjä kotoutumisen järjestämiseen. Jopa kotouttamisen tilaongelmiin pyritään löytämään ratkaisuja hankkeiden avulla, sillä Varsinais-Suomen TE-keskukselle on nyt jätetty ESR-hankehakemus, johon sisältyy myös toimitilojen järjestäminen. **Hankkeiden ongelmana on kuitenkin rahoituksen katkonaisuus, ja tilaongelmaan pitäisi löytää pysyvä ratkaisu. Ihanteellisinta olisi, mikäli osa EU-hankkeisiin tarkoitettusta rahasta voitaisiin suunnata vakiintuneeseen toimintaan, mutta ainakaan vielä nykyisellä ohjelmakaudella se ei ole mahdollista.**

Hankkeista on niiden päättymisen jälkeen jäänyt jäljelle monia hyviä käytäntöjä, lukuisia raportteja ja mahdollisesti nettisivut. Hankkeiden tuloksia pystytään kuitenkin valitettavasti hyödyntämään melko vähän, sillä hankkeen päätyttyä jatkohyödyntämiseen ei välttämättä löydy resursseja. Jatkohyödyntäminen on tavallisimmin tarkoittanut sitä, että esimerkiksi uusissa hankkeissa koulutus- tai työllistämistoimia toteutetaan samojen mallien mukaisesti. **Yksi keino turvata hankkeen jatko, on velvoittaa rahoituspäätöksessä hankkeen toteuttajaa vakiinnuttamaan toteutettua toimintaa ainakin joltakin osin. Hankkeiden ohjausryhmissä tulisi myös olla asiantuntijoita, jotka eivät arvioi pelkästään hanketta sen toteuttamisen aikana, vaan pohtivat myös päättymisen jälkeistä jatkohyödyntämistä.**

Hankkeiden avulla voidaan täydentää lakisääteisiä toimenpiteitä ja vaikkapa kokeilla uusia erityisesti maahanmuuttajille soveltuvia toimintamalleja, mihin viranomaisilla ei normaalien työtehtävien lisäksi ole aikaa tai resursseja. **Parhaimmat toimintamuodot tulisi saada kuitenkin projektin jälkeen osaksi viranomaisten normaalitoimintaa.** Erilaista koulutusta, kuten esimerkiksi kielenopetusta, kansalaistaitoja ja tietotekniikkaa hankkeissa voidaan hyvin toteuttaa, mutta jos tiedetään, että kuntiin tarvitaan lisää sijoituspaikkoja pakolaisille, voi tavoite toteutua vain pysyvillä ratkaisuilla ja budjettirahoituksen turvin.

Puolittain vakiintunutta toimintaa edustaa Aboavita-verkosto, joka on perustettu kirjallisin sopimuksin Aboavita-projektin jälkeen ja on toiminut siitä asti vapaaehtoisuus- ja rotaatioperiaatteella. Rahoittajana on vuosittain ollut eri tahoja. Vakituista rahoittajaa ei ole, mutta toiminta on tarkoitettu pysyväksi. Verkosto on myös tehnyt laajentumissopimuksen maakuntaan Salon AKK:n kanssa. Aboavitan kurssikalenteria päivitetään jatkuvasti, ja se on myös Turun kaupungin internetsivuilla. Kalenterista näkyvät maahanmuuttajille suunnatut ajankohtaiset kielikoulutukset, ohjaava koulutus, ammatillinen koulutus ja harrastusluonteinen koulutus. **Laajemmilla hankkeilla on laajakantoisempaa vaikutusta kuin pienemmillä, joten osa hankerahoituksesta kannattaa suunnata usean toimijan pitkäaikaisiin kehittämishankkeisiin. Silti tarvitaan pienempiäkin hankkeita ja perustutkimusta päätöksen pohjaksi.**

Specima-hankeessa saavutettujen hyvien tulosten ansiosta **pätevöittämisskoulutus** on saamassa pysyvää rahoitusta. Valtiosihteeri Sailaksen johtamassa kohtaanryhmässä on esitetty, että korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien pätevöittämisskoulutusta järjestettäisiin soveltuvilla aloilla niin, että koulutuksella voidaan helpottaa työvoiman saatavuutta (mm. lääkärit, hammaslääkärit, farmaseutit, sairaanhoitajat ja muu hoitohenkilökunta) sekä kouluttaa erityisesti opetus- ja opinto-ohjauksen tehtäviin maahanmuuttajataustaisia henkilöitä tämän toiminnan tehostamiseksi ja erityistarpeisiin vastaamiseksi. Talouspoliittinen ministeriryhmä on todennut että em. koulutuksista aiheutuvat **järjestelyt ja kustannukset tulisi hoitaa opetushenkilökunnan koulutusta lukuun ottamatta pääosin työvoimapoliittisena koulutuksena**. Myös Satu-projektin alkamisen jälkeen on toteutettu useita maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajien pätevöitymisskoulutuksia työvoimapoliittisena koulutuksena. Seuraava Satu-koulutus alkaa jälleen elokuussa 2008.

Maahanmuuttopoliitiikan painopiste näyttää vähitellen siirtyvän työperusteisen maahanmuuton suuntaan, ja sitä edistävät hankkeet lisääntyvät todennäköisesti tulevaisuudessa. Pääsääntöisesti niiden toteuttamisen aika julkisen rahoituksen turvin on kuitenkin vasta kotouttamistoimenpiteiden jälkeen. **Ennen uuden työvoiman houkuttelua olisi tärkeää huomioida maassa jo oleva työvoimavaranto, sekä kantaväestö että maahanmuuttajat. Julkisia varoja tulisi ensisijaisesti suunnata heidän työllistämiseensä**. Kustannustehokkainta työvoimaa on usein kantaväestö, joka hallitsee kielen ja kulttuurin. Tosiasia kuitenkin on, että milloinkaan kaikkia työttömiä ja avoimia työpaikkoja ei saada täysin kohtaamaan toisiaan. Ulkomaisen työvoiman houkuttelu voi olla tarpeen, ellei yritys löydä tarvittavaa työvoimaa kotimaasta. Jos ja kun sellaiseen on tarvetta, yritykset varmasti tuovat työvoimaa maahan myös omalla kustannuksellaan.

Rahoitusta tulisi edelleen suunnata tehokkaaseen kotouttamiseen, mutta kotouttamistoimien ei pitäisi toistuvasti kohdistua samoihin maahanmuuttajiin, vaan tarpeellisten kotouttamistoimien jälkeen työkykyisten ja työllistyvien maahanmuuttajien tulisi siirtyä väestön normaalipalveluiden piiriin. Yhteiskunnan ei pidä hyväksyä nuorten työkykyisten maahanmuuttajien "vapaamatkustusta". On kuitenkin maahanmuuttajaryhmiä, joita ei ole järkevää pyrkiä väkisin työllistämään. Tällaisia ovat esimerkiksi monilapsiset kotiäidit. Heitäkään ei ole varaa päästää eristäytymään yhteiskunnasta, vaan heidän pitäisi osallistua ainakin kotouttavaan toimintaan ja opetella riittävä suomen kielen taito.

6.3. Lopuksi

Maahanmuuttajan polku uudessa kotimaassaan voidaan nähdä eräänlaisena jatkumona, joka alkaa kotoutumisesta, johon sisältyy kielen ja kulttuurin oppiminen. Perustaitojen jälkeen seuraavat ammatillinen koulutus ja työllistyminen, ensin ehkä tuetuille työmarkkinoille, sitten avoimille työmarkkinoille, ehkäpä yrittäjäksi. Työmarkkinoiden ja työyhteisöjen näkökulmasta onnistunut jatkumo alkaa puolestaan kantaväestön asenteiden muokkaamisesta ja työyhteisöjen monikulttuuristamisesta, jonka jälkeen sujuu helpommin myös ulkomaisen työvoiman houkuttelu. **Ennen kuin työmarkkinoille houkutellaan väkeä ulkomailta, on työyhteisöjen ja koko väestön oltava valmiita ottamaan heidät vastaan**.

Hiljattain perustettu **Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimikunta saa toivottavasti jatkossa tarvittavat resurssit pystyäkseen koordinoimaan ja valvomaan Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliitiikan toteuttamista**. Huhtikuussa 2008 ensimmäisen kokouksensa pitäneen toimikunnan ensimmäisen vuoden painopistealueet ovat kielikoulutuksen turvaaminen, asenteisiin vaikuttaminen, maahanmuuttajajärjestöjen roolin selkeyttäminen, ohjaus- ja neuvontatyön kehittäminen, syrjäytyneiden maahanmuuttajanuorten asema sekä maahanmuuttajien työllistymisen esteiden poistaminen.

Lähteet

- Anis, Merja – Heiliö, Tiina – Hietanen, Olli – Marttinen, Jouni (2007).
Kohti monikulttuurista Varsinais-Suomea. Varsinais-Suomen maahanmuuttopolitiittisen ohjelman tilastaselvitys, haastattelut, tulevaisuusverstaat ja kysely. Oy Vasso Ab. Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Julkaisuja 2/2007.
- Heikkilä, Elli–Pikkarainen, Maria (2008).
Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Hämäläinen, Kari–Aki Kangasharju–Sari Pekkala–Matti Sarvimäki (2005).
1990-luvun maahanmuuttajien työllisyys, tuloverot ja tulonsiirrot. Työpoliittinen tutkimus nro 265. Työministeriö.
- Jokinen, Pertti (2004).
Onko työvoimapula todellinen uhka? Ratkaisuksi "täsmäkoulutus". Socius - Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti verkossa 4/2004.
- Kangasharju, Aki – Korpinen, Liisa – Parkkinen, Pekka (2003).
Suomessa asuvat ulkomaalaiset: Esiselvitys. VATT-keskustelualoitteita. 297. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.
- Kauppalehti 2008. Pitäisikö pisteytys maahanmuuton järjestyksessä? Kauppalehti 13.3.2008.
- Marttinen, Jouni (2007). Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa. Varsinais-Suomen TE-keskus.
Monikulttuurinen Varsinais-Suomi (2007). Varsinais-Suomen TE-keskuksen julkaisuja 10/2007.
- Mäkinen, Anna – Reuter, Niklas – Tuominen, Anniina – Uusikylä, Petri (2005).
Kannattaako kotoutuskoulutus? Maahanmuuttajien kotoutuskoulutuksen arviointi. Työpoliittinen tutkimus 267 Työministeriö, 2005.
- Opetusministeriö 2008.
EU:n rakennerahastojen ohjelmakausi 2000 - 2006. <http://www.minedu.fi/OPM/EU-asiat/>.
- Sjöblom-Immala, Heli (2006).
Maahanmuuttajat Turussa yrittäjinä ja palkansaajina. Työpoliittinen tutkimus 318. Työministeriö.
Suomen punainen risti.
http://www.redcross.fi/aktiivit/piirit/sivut/varsinais-suomi/Vok/fi_FI/Turunvastaanottokeskus/.
- Taloussanomat (2008). Parhaat taiturit viedään Suomen nenän edestä. Taloussanomat verkkolehti 20.3.2008.
Tilastokeskus. Elinkeinorakenne ja työssäkäynti -tietokanta.
Tilastokeskus. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/08_maahanmuuttotilastot/ti072.pdf.
- Tilastokeskus. Väestö pääasiallisen toiminnan ja sukupuolen mukaan 1990–2006.
Tilastokeskus. StatFin-tilastotietokanta.
- Turun kaupunki. Turku.fi – Palveluja maahanmuuttajille – Kotoutuminen.
- Turun Sanomat (2008). Aika on ajanut suomalaisen suunnitelmatalouden ohi. Turun Sanomat 29.4.2008, 2.
Turun Sanomat (2008). Ammatillisen koulutuksen vetovoima kasvanut rajusti. Turun Sanomat 24.4.2008, 7.
Turun Sanomat (2008).
Filippiineillä tuhansilla hoitajilla mielessä matkalippu maailmalle. Turun sanomat 22.3.2008, 36.
Turun Sanomat (2008). Työvoimapula on suhdannevouhotusta. Turun sanomat 16.3.2008, 17.
Turun Sanomat (2008). Kotoutus etsii kotia. Turun Sanomat 9.3.2008, 17.
Turun Sanomat (2008). Kiinalaiset metallimiehet tarttuivat teräkseen Suomessa. Turun Sanomat 29.1.2008, 14.
Turun Sanomat (2008). Maahanmuuttajien koulutus opetuksen keskeinen haaste. Turun Sanomat 15.2.2008, 17.
Turun kaupunki. Turku.fi – Palveluja maahanmuuttajille.
Työministeriö. http://mol.fi/mol/fi/04_maahanmuutto/index.jsp.
- Varsinais-Suomen liitto (2008).
Koulutustarpeiden ennakoiti Varsinais-Suomessa. <http://www.varsinais-suomi.fi/>.
- Varsinais-Suomen liitto (2008).
Vieraskielisten määrä kasvoi lähes 1200 hengellä. <http://www.varsinais-suomi.fi/>.
- Valtioneuvosto (2007).
Lasten, nuorten ja perheiden arki politiikkaohjelman painopisteenä. Opetusministeriön tiedote 13.9.2007. <http://www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=5467&c=0&moid=5470&oid=204545>.
- Työvoimatoimisto.
http://www.mol.fi/mol/fi/04_maahanmuutto/03_kotoutuminen_ja_tyollistyminen/02_kotoutumiskoulutus/index.jsp.
- Haastattelut: Erikoisuunnittelija Kalle Myllymäki, Varsinais-Suomen TE-keskus; Maahanmuuttajakoordinaattori Regina Ruohonen, Turun kaupunki; Tutkija Sirkku Wilkman, Siirtolaisuusinstituutti.
Sähköpostit: Projektipäällikkö Hannu-Pekka Huttunen, Turun työvoimatoimisto/Kansainväliset palvelut; Koulutus-

	V-S:N TE-KESKUS	VSL	OPM	RAY	MUUT	TUKI	MUJ RAHOITUS
MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTÄMINEN							
Kohderyhmä ja -alue: Varsinais-Suomen maahanmuuttajat							
• Aboavita (4)			Turun ammatti- instituutti			1 030 964	54 696
• Maahanmuuttajien maakunnallinen ver- kostohanke		ÅA:n täyden- nykskoulutus.				24 000	24 000
• Kansainvälinen yrittäjyys Iltä-Turussa		Turun amk				240 000	180 000
• HUSU-polku	Työvoimat.					474 032	64 708
• Jalkautettu myyntitykistö	Työvoimat.					374 365	124 587
• Kontakti työelämään	Tuakk					165 280	14 733
• Kontti	Raision kau- punki					112 236	30 222
• Maahanmuuttajien kotityöpalvelurengas			Salon seudun aikuisopisto			112 645	27 207
• MANTA	Työvoimat.					886 301	220 110
• SATU	Työvoimat.					423 423	11 086
• SPECIMA	Työvoimat.					2 133 221	373 465
• VIIVI	Työvoimat.					312 740	55 920
Mukana myös muita kohderyhmiä ja -alueita							
• AKSELI					Pirkanmaan te-keskus/ toteuttaja Tuakk	577 796	48 728
• Fortuna II	Sos. keskus					1 641 410	952 592
• PROMENIO	Työvoimat.					700 000	40 500
• VaSkooli			Turun ammatti- instituutti			1 325 158	69 744

	V-S:N TE-KESKUS	VSL	OPM	RAY	MUUT	TUKI	MUU RAHOITUS
KOTOUTUMINEN							
Kohderyhmä ja -alue: Varsinais-Suomen maahanmuuttajat							
• Appelsiinipuu (3), Appelsiinipuu juurtuu ja kasvaa	Turun naiskeskus-yhdistys					768 757	28 029
• Monikas					STM/ Toteuttaja Turun terveystoimi	90 000	
• Muu maa mustikka				Sateenkaari-koto		70 000	
• POWERI 2		Turun kau-punki				279 103	119 687
• Radio Yhteisellä Asialla		Turun lähiradio-yhdistys				41 140	17 630
• Radio Yhteisellä Asialla - maahanmuuttajille suunnatut radiokurssit							
• SYLVI				NNKY		198 000	
• Suomi	Työvoimat.					160 980	20 000
• VULLNET		Yhdessä-yhdistys				45 308	19 418
• YES				Nuorten työ-tuki ry		140 000	

	V-S-N TE-KESKUS	VSL	OPM	RAY	MUUT	TUKI	MUU RAHOITUS
Mukana myös muita kohderyhmiä ja -alueita							
• Becoming More Visible	SPR:n V-S piiri					1 644 000	
• Hallianssi		TKKK/ Pan Eur.- instituutti				47 094	20 688
• KOTILO				Pakolaisapu	YM / Pakolaisapu	300 000 (RAY) 45 000 (YM)	
• Monikulttuurinen voimavarakeskus				Monika- naiset liitto		100 000	
• Tietotaitopaprosjekti	Tuakkk					110 645	36 802
• VERKKO-LUKKI				Turun kristilli- nen opisto		180 000 (2006)	
• JÄRJESTÖHAUTOMO				Pakolaisapu		900 000	
• Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön		Turun amk				202 120	202 120
• TUKENA				Pakolaisapu		409 999	
• Toimivat perheet					Uudenmaan te-keskus/ toteuttaja MML		
HUMANITAARINEN MAAHANMUUTTO							
• PAVAKE					TM / toteuttaja Raision kaupunki	165 344,5	165 344,5
VARSINAIS-SUOMEN VETOVOIMAISUUS AKTIIVINEN MAAHANMUUTTOPOLITIIKKA							
-							

Liite 2. Hankkeet toimintalinjoittain ja hankkeiden kuvaus

1. Työperusteisen maahanmuuton edistäminen

1.1. Varsinais-Suomessa toteutetut hankkeet

- **Meitä on moneksi** (5.2.2007 – 30.4.2008)

Kohderyhmänä ovat pääasiassa työvoimapulasta kärsivät teollisuuden alat Turun alueella. Näistä merkittävimpiä ovat metalli- ja rakennusteollisuuden pk-sektori ja niiden työnjohtajat, luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut. Myös muiden alojen vastaavat henkilöt. Välillisenä kohderyhmänä ovat monikulttuuriset tai sellaiseksi tulevaisuudessa muodostuvat työyhteisöt työntekijöineen.

Hankkeessa selvitetään työperäisen maahanmuuton edellytyksiä ja ryhdytään tarvittaviin tukitoimenpiteisiin. Tavoitteena on levittää maahanmuutosta ja monimuotoisesta työyhteisöstä informaatiota sekä kerätä aikaisemmista hankkeista saatuja hyviä käytäntöjä työperäisen maahanmuuton edellytysten ja suvaitsevaisuuden lisäämiseksi. Toimenpiteinä ovat kohderyhmille suunnatut monikulttuurisuuskoulutukset, tietoiskut ja seminaarit. Toteuttajaorganisaatio on Turun Aikuiskoulutussäätiö/ Turun Aikuiskoulutuskeskus.

Hankkeessa oli mukana kone- ja metallialalla toimiva yritys, jonka ongelmina on ollut ammattitaitoisten hakijoiden puute ja nuorten kouluttamisen pitkä tie. Vaihtoehtona oli mietitty esimerkiksi vuokratyövoiman käyttöä. Yritys päätti lähteä Puolaan etsimään uutta työvoimaa. Halukkaita Suomeen tulijoita löytyikin, mutta ensin oli testattava heidän osaamisensa, kielitaitonsa ja sosiaaliset valmiutensa. Tämä tapahtui tulkin avustuksella kumppanina Turun aikuiskoulutuskeskus. Tuloksena oli, että yritys palkkasi 5 työntekijää, jotka edelleen työskentelevät yrityksessä ja osallistuvat myös Salon aikuiskoulutuskeskuksessa järjestettävään koulutukseen. Heillä on samat edut ja velvollisuudet kuin muillakin työntekijöillä. Vanhojen työntekijöiden ennakkoluulot olivat aluksi voimakkaita, mutta asenteet ovat ajan myötä muuttuneet. (Työperäinen maahanmuuton haasteet -seminaari 11.2.2008).

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.4 Osaamispääoman kehittäminen tukemaan yrittäjyyttä ja työelämän laatua...

Toimenpidekokonaisuus: 3.4.2 Henkilöstön osaamisen ja työssä jaksamisen edistäminen

- **Monikulttuurisuus työpaikoilla** (1.1. – 15.4.2008)

Hankkeen *Monikulttuurisuus työpaikoilla*. *Soveltava koulutusmalli kohderyhmänä kone- ja metallialan sekä muovialan monikulttuuriset työyhteisöt* ensisijaisena kohderyhmänä ovat maahanmuuttajatyöntekijät Varsinais-Suomessa sijaitsevilla kone- ja metallialan sekä muovialan yrityksissä. Tavoitteena on kartoittaa heidän asemaansa, koulutustarpeitaan sekä monikulttuuristen työyhteisöjen kokemia haasteita ja kehittämistarpeita. Tarkoituksen on mm. selvittää, minkälaisia haasteita ja vaatimuksia monikulttuurisuus asettaa yrityksille, minkälaisia haasteita maahanmuuttajatyöntekijät kokevat suomalaisissa yrityksissä ja minkälaisia haasteita yritysten suomalaiset työntekijät kokevat monikulttuurisissa työyhteisöissä. Toteuttajana on Salon seudun aikuisopisto.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus

- **Selvitys ulkomaisen työvoiman tarpeista, rekrytointimahdollisuuksista sekä sen esteistä Varsinais-Suomen teollisuusyrityksissä (syyskuu 2007 – huhtikuu 2008)**

Kohderymänä ovat työvoiman saatavuusongelmista kärsivät alat, erityisesti teollisuus ja rakentaminen. Tavoitteena ammatillisen tutkinnon suorittaneen työvoiman rekrytointi ulkomailta metalli- ja koneiteollisuuden tuotantotehtäviin. Myös korkeakoulu- ja yliopistotutkinnon suorittaneille maahanmuuttajille on kysyntää. Erityisesti ammattihenkilöstön saatavuusongelma on valtakunnallinen.

Tavoitteena on saada selvityksen loppupäätelmänä toimenpideohjelma, jolla voidaan merkittävästi edesauttaa kotimaisen työvoiman tarjonnan puutteesta kärsivien yritysten mahdollisuuksia rekrytoida työntekijöitä Suomen rajojen ulkopuolelta. Tämän vuoksi tutkimuksessa tulisi selvittää parhaat toimintamallit ainakin hakuprosessista sekä etabloitumisen edistämisestä ja perehdyttämisestä työpaikkaan. Lisäksi tulee selvittää työlupien myöntämisen todellinen tila. Onko työluvan saaminen todellisuudessa hankalaa tai kestäkö sen saaminen liian kauan. Selvityksen toteuttamisen käytännön järjestelyistä vastaa Turun kauppakamari. Hanketta rahoittaa Turun Seudun Kehittämiskeskus.

- **Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimintaohjelma (10.02.2006 – 31.10.2007)**

Hankkeen tavoitteena on laatia Varsinais-Suomen maakunnan maahanmuuttopoliittinen strategia, jonka viitekehys on valtakunnallinen maahanmuuttopoliittikka. Tavoitteena on turvata riittävän ja osaavan työvoiman saanti sekä palvelurakenteen ja kotouttamistoiminnan tarkoituksenmukaisuus ja riittävyys maahanmuuttajien tilanteiden näkökulmasta. Toimintaohjelmassa esitetään kuutta toimintalinjaa toimenpiteineen.

1.2. Maahanmuuttajat yhtenä kohderymänä / Varsinais-Suomi yhtenä kohdealueena

- **Ammattilaisen Väylä (1.1.2002 31.3.2008)**

Useasta osaprojektista koostuvan hankkeen kohderymänä ovat verkottuneen telakkateollisuuden yritysten henkilökunta, ensisijaisesti pk-yritysten henkilökunta. Hankkeen toimialue on rannikkoseutu Helsingistä Poriin. Hankkeen hallinnoijana on Turun Aikuiskoulutuskeskus. Kumppaneina ovat Aker Yards, Turun yliopiston Elinikäisen Oppimisen tutkimus- ja koulutus keskus CELE, Turun Kauppakorkeakoulun TSE Entre) sekä Turun Kulttuurikeskuksen Kansainvälinen kohtaustapaikka.

Kehittämiskumppanuus pyrkii löytämään keinoja estää ikääntyvien työntekijöiden syrjäytyminen työelämästä, saada nuoret hakeutumaan telakkateollisuuden ammatteihin, kehittää työyhteisöjä tasa-arvoisemmiksi ja saada ne hyväksymään muista kulttuureista tulevat työntekijät. Ongelmana on myös kokeneiden ja ikääntyneiden työntekijöiden hiljaisen tiedon ja taidon siirtäminen nuorille. Tavoitteena on auttaa pk-yrittäjiä ja pk-yritysten henkilöstöä, joilla on puutteita osaamisessa ja tietoyhteiskunnan edellyttämässä valmiuksissa, sopeutumaan rakennemuutokseen sekä talouden ja työelämän muuttuviin tarpeisiin. Toimintamallien kehittämisessä kiinnitetään huomiota eri ikäryhmien, eri kulttuureista tulevien sekä eri sukupuolten yhtäläisiin mahdollisuuksiin. Toimintaa tapahtui laajalla rintamalla niin ammattiin oppimisen, työssäjaksamisen, työturvallisuuden kuin monimuotoisuuden ja tasa-arvon, yritysten muutoksiin sopeutumisen alueilla.

Varsinkin hankkeen **Ammattilaisen Väylä Itämerellä** alkaessa keväällä 2005 uutena ilmiönä oli ulkomaalaisten työntekijöiden ryntäys suomalaiseen työelämään. Monet yritykset ja niiden työntekijät olivat täysin valmiita ottamaan vastaan ja tekemään töitä muista maista ja kulttuureista tulevien työverien kanssa. Työpaikoille piti luoda uusi, yhteinen työkulttuuri ja auttaa vierastyövoimaa sopeutumaan tänne. Työelämän

kansainvälistyminen myötä useat yritykset ovat siirtäneet osia tuotannostaan erityisesti Baltian maihin tai tuovat työvoimaa maamme rajojen ulkopuolelta.. Projektin yhtenä tavoitteena on parantaa suomalaisten meriteknisen teollisuuden yritysten kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista. Itämerihankkeen eurooppalainen ulottuvuus toteutettiin SOS; Skills of the Shipyard Employees- hankkeessa yhdessä puolalaisen ja ranskalaisen hankkeen kanssa. Siinä keskityttiin pitkälti vierastyövoimakysymyksiin, työturvallisuusasioihin ja työssäöpimiskysymyksiin.

Hanke on julkaissut toimintansa aikana yli kolmekymmentä erilaista kirjaa ja opasta sekä tuottanut suuren määrän kursseja, ammatillista koulutusta ja erilaisia tapahtumia. Seurauksena pyrkimyksistä kouluttaa vierastyövoima yhteiseen työtapaan syntyi uusi Työturvallisuus, -terveys ja ympäristökäsikirja erikielisinä versioina. Opas Kulttuurit keskuudessamme on tarkoitettu monikulttuurisen työpaikan tueksi. Hankkeessa on ollut mukana yli 200 alan yritystä.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.3 Sopeutumiskyky

Toimenpidekokonaisuus: 5.3.1 Tuki yritysten ja työntekijöiden sopeutumiselle

- **Kansainvälinen liikkuvuus, työvoiman tarve ja maahanmuuton vaikutukset koulutustarjontaan Suomessa (1.1.2005 – 31.1.2008)**

Projektin kohderyhmänä ovat oppilaitokset peruskoulusta korkea-asteen koulutukseen, maahanmuuttajat, ulkosuomalaiset, työelämä ja ulkomaat. Tavoitteena oli ennakoida pitkällä aikavälillä työperäisen maahanmuuttajatyövoiman tarvetta sekä vaikutusta Suomen työvoiman tarjontaan. Tätä varten luotiin kuva Suomen alueellisesta väestönkehityksestä sekä nykyisestä työvoimarakenteesta ja analysoitiin maahanmuuttajien tilannetta työmarkkinoilla 1990- ja 2000-luvuilla. Oulun yliopiston tapaustutkimuksen avulla tarkasteltiin yliopistotutkimuksen suorittaneiden halukkuutta ja aikomusta muuttaa ulkomaille työskentelemään sekä kansainvälisten opiskelijoiden kiinnostusta jäädä Suomeen. Korkeasti koulutettujen ulkomaalaisten kiinnostusta työskennellä maassamme selvitettiin Oulun yliopiston ohella Orion Pharmassa. Tarkoitus oli myös saada tietoa ulkosuomalaisten paluuhalukkuudesta Suomeen työelämään.

Keskeisinä menetelminä tutkimuksessa olivat tilastoanalyysit, kyselytutkimukset sekä eri alojen asiantuntijoille suunnatut strukturoidut teemahaastattelut. Tutkimuksessa tehtiin ennuste työllisistä ja toimialoista maahanmuuttajille vuoteen 2015 saakka. Tutkimuksesta tehty julkaisu on nimeltään "Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa". Projektin toteuttajana oli Siirtolaisuusinstituutti.

Projektin päävastuuviranomainen: Opetusministeriö

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.4 Osaamispääoman kehittäminen tukemaan yrittäjyyttä ja työelämän laatua

Toimenpidekokonaisuus: 3.4.2 Henkilöstön osaamisen ja työssä jaksamisen edistäminen

2. Maahanmuuttajien työllistäminen ja heidän osaamisensa hyödyntäminen

2.1. Varsinais-Suomessa toteutetut hankkeet

- **ABOAVITA** (marraskuu 2001 –)

Useista osahankkeista koostuneen hankkeen varsinaisena kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat eri ikäiset maahanmuuttajat Turun seudulla. Tarkoituksena on luoda uusia ohjaus-, tuki- ja koulutusmalleja maahanmuuttajien koulutuksen tueksi. Tavoitteena on katkaista syrjäytymiskehitys, nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, tiivistää yhteistyötä ammattiliittojen ja yrityselämän kanssa maahanmuuttajien työllistämisen helpottamiseksi sekä synnyttää hyviä käytäntöjä ja uusia palvelukokonaisuuksia syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Rääätälöityjen ja käytännönläheisten täsmätoimenpiteiden avulla osallistujat ovat voineet työllistyä tai valita jatko-opintoja omien tarpeidensa ja tulevaisuuden suunnitelmiansa mukaisesti.

Projekti toteutettiin kahdeksan Turun alueen koulutusorganisaation yhteistyönä. Hallinnoivana organisaationa toimi Turun ammatti-instituutti. Mukana olivat myös Turun aikuiskoulutussäätiö/ Turun ammatillinen aikuiskoulutuskeskus (kv-toiminnan koordinointi), Asiantuntijaosuuskunta Turun Norssi -palvelut/Turun normaalikoulu, Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi, Turun iltalukio, Turun kristillisen opiston säätiö, Turun suomenkielinen työväenopisto ja Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Yhteistyössä oli mukana myös yrityksiä, viranomaistoimia, maahanmuuttajayhdistyksiä ja muita projekteja. Mukana hankkeessa oli yhteensä yli 800 maahanmuuttajaa. EQUAL-ohjelmaan kuuluva kansainvälinen yhteistyö keskittyi Aboavitan osalta monikulttuurisuuden tukemiseen -teeman ympärille.

Projektin tuloksia olivat yhteistyöverkosto, koulutuskalenterin toiminnan vakiintuminen osaksi kaupungin verkkopalveluja, pitkäaikaisen ohjauksen malli, rääätälöidyt lyhytkoulutukset ja muut eri organisaatioissa kehitetyt ohjaus- ja tukikäytännöt, maahanmuuttajamentoritoiminnan kehittämisverkosto ja mentor-yhdyshenkilöt eri oppilaitoksissa, nivelvaiheyhteistyö perus- ja toisen asteen koulujen välillä, oppimismateriaalit, verkkopohjainen oppimisympäristö ja materiaalipankki internetissä, kansainvälisen yhteistyön syveneminen Iso-Britannian Equal-hankkeen kanssa, monikulttuurisen ajattelutavan levittäminen, Aboavitan hyvät käytännöt 2006 -kalenteri ja Aboavita-cd. Projektin tiedotustoiminnan tuloksena syntyivät nettisivut, tiedotuslehti ja raportteja.

Varsinaisen projektikauden päättymisen jälkeen hyvien käytäntöjen ja mallien levittämistä ja valtavirtaistamista jatkettiin mm. erilaisissa seminaareissa (mm. Maahanmuuttajat ja tie yrittäjyyteen –seminaari). Rakennettiin teemaattisia yhteistyöverkostoja sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, mikä tarkoittaa sitä, että samojen teema-alueiden parissa työskentelevät kehityskumppanit yhdistävät resurssinsa yhteisen teeman avulla. Teemaattisten yhteistyöverkostojen kehittämisen osalta tärkein saavutus oli Aboavita-verkoston muotoutuminen pysyväksi käytännöksi.

Aboavita-verkoston liittyvistä hankkeista keväällä 2008 päättyy ÅA:n täydennyskoulutuskeskuksen koordinoima **Maahanmuuttajakouluttajien maakunnallinen verkostohanke** (päävastuuviranomaisena Varsinais-Suomen liitto), jossa tavoitteena on laajentaa ja syventää Aboavita-verkoston toimintaa maakunnallisesti Turusta Salon alueelle, lisätä tietoa monikulttuurista työyhteisöistä levittämällä Aboavita-hankkeessa tehtyä selvitystä työnantajien ja työllistyneiden maahanmuuttajien kokemuksista työpaikoilla.

Aboavita -projektin päävastuuviranomainen: Opetusministeriö

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.1 Työllistyvyys

Toimenpidekokonaisuus: 5.1.1 Työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottaminen

Aboavitan osahankkeet

Oksa-hanke

- Suomen kielen opettaminen nuorille maahanmuuttajille, joiden kielitaito ei riitä jatko-opintoihin tai työelämään ja joilla ei sillä hetkellä ollut mahdollisuutta osallistua muuhun kielenopetukseen.
- Järjestäjinä työväenopisto, aikuiskoulutuskeskus ja ammatti-instituutti, jotka tekivät oman opetussuunnitelmansa omista lähtökohdistaan (eri vierailukohteet ym.). Osallistujilla mahdollisuus osallistua useamman tahon järjestämille kursseille.
- Osallistujien henkilökohtaisen tilanteen mukaan osallistuminen koko projektiin tai osaan siitä, tarvittaessa ohjaus paremmin soveltuvaan koulutukseen. Kaikille tehtiin oma HOPS, jonka mukaan opiskelua suunniteltiin.

Eteispalvelut

- Tarkoituksena on löytää jokaiselle osallistujalle henkilökohtaisesti paras polku kohti työelämää tai tutkintoon johtavaa koulutusta. Tavoitteena tarjota pitkäkestoista henkilökohtaista ohjausta.
- Eteispalveluiden ohjaava opettaja selvitti osallistujien työ- ja kouluhistoriaa sekä tulevaisuuden toiveita ja esitteli sopivia jatkomahdollisuuksia. Apuvälineenä käytettiin Aboavita -hankkeen koulutuskalenteria, johon oli koottu kaikki tarjottavat kurssit.
- Hankkeen puitteissa pystyttiin vastaamaan erityiskohderyhmien tarpeisiin erilaisilla räätälöidyillä lyhytkursseilla, mm. hygieniapassi, alkoholilainsäädännön vastaavan hoitajan koulutus ja suomenkielen kurssit.

Kokemus kunniaan –hanke

- Åbo akademin koordinoima hanke, jonka tavoitteena oli ohjata korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia täydentävään koulutukseen.
- Toimintamuotona on yksilö- ja ryhmäohjausta osallistujien tarpeiden ja tilanteen mukaan. Ryhmissä käsiteltiin monenlaisia, kaikkia koskettavia arkielämään liittyviä asioita ja niiden avulla saatiin luotua hyviä kontakteja maahanmuuttajin välille. Yksilöohjausta oli tarjolla halukkailla ja toisessa ryhmässä se oli pakollista toiminnan alussa.

Bestend –hanke

- Ammatti-instituutin koordinoima hanke, jonka tavoitteena oli saada syrjäytymisvaarassa olevat maahanmuuttajanuoret kiinni jatko-opintoihin ja tehostaa kanssakäymistä erilaisten nuorten välillä.
- Hanketta toteutettiin yhteistyössä ammatti-instituutin talouskoulun opetussuunnitelman kanssa (ruoanvalmistus, käsityöt, kodinhoito) ja tavoitteena oli arkielämän hallinnan parantaminen toiminnallisilla menetelmillä. Osa-alueita olivat kotouttaminen, kieliopinnot, mukana olevien nuorten kiinnostusalueiden kartoittaminen ja jatko-opintoihin ohjaus.

TaiUra –hanke

- Ammatti-instituutin hanke, jonka tavoitteena oli ohjata maahanmuuttajataustaisia peruskoulun oppilaita ammatilliseen koulutukseen, luoda yhteistyökuvioita lähettävien ja vastaanottavien koulujen välille ja tehostaa maahanmuuttajanuorten oppimisvaikeuksien varhaista tunnistamista.
- Projektin vetäjänä oli maahanmuuttajataustainen urasuunnittelija, jonka tavoitteena oli helpottaa nuorten urasuunnittelun päätöksentekoa mm. itsetuntemusta lisäämällä ja tavoitteiden asettelua pohtimalla.

Aktiiviseksi kädentaitojen, luovuuden ja itsensä toteuttamisen kautta

- Turun suomenkielinen työväenopisto tarjosi opiskelijoille luovuutta ja kädentaitoja kehittäviä kursseja: Maalaustaide ja kulttuurit, Piirtäminen ja havainto, Ompelun peruskurssi ja Käsityöperinne. Ryhmät kokosivat yhteen viikoittain ihmisiä erilaisista kulttuureista ja yhteinen kieli kurssilaisille oli suomi.
- Kurssit antoivat opiskelijoille tilaisuuden päästä toteuttamaan itseään ja kehittämään omia taitojaan ja tietoaan ja sitä kautta omaa persoonallisuuttaan. Kurssit aktivoivat erityisesti naisia ja toimivat itsetunnon kohottajina.

Mentortukiprojekti

- Åbo akademien koordinoima hanke, jossa Suomessa jonkinaikaa olleista ja suomea puhuvista maahanmuuttajista koulutettiin mentoreita muille maahanmuuttajille helpottamaan sittemmin maahantulleiden kotoutumista.
- Koulutuksen aiheina erityisesti tieto suomalaisesta yhteiskunnasta ja järjestelmien tunteminen, jotta mentorit osaavat ohjata mentoroitaviaan eteenpäin avun hakemiseksi.

Kädestä pitäen –hanke

- Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen koordinoima hanke, jonka tavoitteena oli edistää monikulttuurisuutta koulu yhteisössä ja vähentää nuorten syrjäytymisriskiä antamalla opettajille valmiuksia maahanmuuttajaoppilaiden kohtaamiseen ja kulttuurien välisen viestinnän tukemiseen.
- Erilaisista koulumaailman tilanteista koottiin koulutusmateriaalia tilanteisiin sopeutumiseksi ja pohdinnan tueksi.

Merko –hanke

- Turun kristillisen opiston koordinoima hanke, joka oli suunnattu hitaasti suomea oppivien maahanmuuttajien tukemiseen ja luki-vaikeuksien huomaamiseen ja korjaamiseen.
- Hankkeen puitteissa tehtiin maahanmuuttajien kielellistä kartoitusta, jonka avulla oli tarkoitus löytää eri maahanmuuttajaryhmille tyypilliset virheet ja niihin "täsmäkuntoutusmuodot", annettiin oppimista tukevaa kuntoutusta ja tuotettiin kuntoutusmateriaalia, jonka pohjalta tehtiin myös harjoituskirja.

Visio –hanke

- Asiantuntijaosuuskunta Turun Norssin hanke, jossa luotiin elektroninen oppimisympäristö virtuaalisuomi-verkko Visio joka on suomenkielinen oppimisympäristö maahanmuuttajille ja heidän opettajilleen. Mukana oppimisympäristön luomisessa olivat mm. Turun normaalikoulu ja Turun taidemuseo.
- Oppimisympäristön tavoite on olla itseopiskelua ja lähiopetusta tukeva oppimisympäristö, joka sisältää käytännönläheistä oppimismateriaalia.

- **Kansainvälinen yrittäjyys Itä-Turussa (1.1.2005 (24.6.2004) – 31.12.2007)**

Kansainvälinen yrittäjyys Itä-Turussa (alunperin Global Trade Business Service Incubator) -hankkeen kohde-ryhmänä ovat ensisijaisesti yrittäjiksi aikovat tai aloittelevina yrittäjinä toimivat maahanmuuttajat sekä Turun AMK:n opiskelijayrittäjät. Tavoitteena on työllistää maahanmuuttajia yrittäjinä, edistää varsinaissuomalaisten ja erityisesti itäturkulaisten PK-yritysten kansainvälistymistä sekä verkottaa suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia yrittäjiä työpareiksi yhteisen osaamisen hyödyntämiseksi. Toteuttajaorganisaatio on Turun ammattikorkeakoulu, täydennys- ja palvelukeskus.

Yrittäjäksi aikovat osallistuivat yrittäjyysvalmennusohjelmaan, johon kuului mentorointitoiminta. Pk-yrityksille tehtiin kansainvälistymistyö, joka käytännössä toteutettiin siten, että pk-yrityksille tarjotaan maahanmuuttaja - ammattikorkeakouluopiskelijaparia tekemään jokin yrityksen kansainvälistymiseen liittyvä työ. Hankkeen toimenpiteisiin kuului myös monikulttuuristen yritysneuvojen verkoston rakentaminen ja yrityshautomon perustaminen. Hankkeessa tehdään yhteistyötä myös muiden koulutus- ja kehittämishankkeiden kanssa sekä yrittäjyteen keskittyneiden organisaatioiden kanssa.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen liitto

Tavoiteohjelma: 2-ohjelma: Etelä-Suomi 2B

Toimintalinja: Etelä-Suomen vetovoimaisuuden ja yritysten kilpailukyyn lisääminen

Toimenpidekokonaisuus: Yritysten toimintaedellytysten parantaminen

- **HUSU-POLKU - Huonosti suomea oppineiden maahanmuuttajien polku työelämään**
(1.7.2000 - 31.1.2004)

Kohderymänä ovat käymistään kursseista huolimatta huonosti suomea oppineet maahanmuuttajat, jotka eivät ole saavuttaneet työelämän vaatimaa suomen kielen taitoa. Projektiin valittavat osallistajat ovat mm. rakennusalan, puualan ja palvelualojen ammattilaisia sekä auton asentajia ja sähköasentajia. Tavoitteena on kehittää kohderymän maahanmuuttajien kielitaitoa ja testata heidän ammattitaitonsa mahdollisen ammatillisen täydennyskoulutuksen tarpeen selvittämiseksi. Pyrkimyksenä oli, että puolen vuoden mittaisen koulutusjakson kautta kunkin koulutusryhmän osallistujilla olisi riittävä ammatillisen kielitaidon osaamistaso sekä itse työhön liittyvä ammatitaito. Tätä tavoitetta voitiin koulutusjakson jälkeen tarvittaessa tukea myös työllistämis-, työkokeilu- tai työharjoittelujaksolla. Joidenkin osallistujien kohdalla pyrittiin kartoittamaan heidän elämänhallintaansa liittyviä tekijöitä ja psyykkistä toimintakykyä. Toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto, kansainväliset palvelut.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen

- **Jalkautettu myyntitykistö** (1.7.2000–30.6.2003)

Kohderymänä ovat hyvän kielitaidon omaavat ja hyvin kotoutuneet, erityisesti työvoimakapeikkoaloja edustavat maahanmuuttajat. Tarkoituksena on markkinoida kapeikkoalojen koulutuksen saaneita maahanmuuttajia mahdollisimman konkreettisilla tavoilla näiden alojen työnantajille ja löytää siten myös piileviä työpaikkoja. Toimenpiteinä ovat osaamiskartoitus, työnhakukoulutus ja ryhmätoiminta sekä ohjatut työnantajakäynnit, työhön tutustuminen ja työharjoittelu. Tukena ovat muut työvoimapolitiiset palvelut. Tarkoituksena on myös torjua tarvetta tuoda työvoimaa työluvilla kolmansista maista. Suunnitelmaan kuuluu myös opintopiiritoimintaa, jonka tarkoituksena on tukea toimenpiteessä olevaa henkilöä hänen kartuttaessaan ammattitaitoaan. Toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto, kansainväliset palvelut.

Projektikoordinaattorit ovat puhelimitse ja työpaikkakäyntien avulla kartoittaneet työnantajien työvoimantarvetta. Samalla on huomioitu työpaikan ilmapiiriin vaikuttavia tekijöitä, jotta on voitu rajata pois ne työnantajat, joilla syystä tai toisesta on vaikeuksia ottaa maahanmuuttajia osaksi omaa työyhteisöä. Työpaikkakäyntien avulla koordinaattorit ovat saaneet myös tietoa erilaisista ammateista ja ammattitaitovaatimuksista. Maahan-

muuttajien ammatillisten kurssien kanssa on tehty ryhmäkäyntejä. Kurssilaiset ovat saaneet itse esittää toivomuksia siitä, missä he haluavat vieraila. Heillä on samalla ollut tilaisuus kysyä kurssiharjoittelupaikkaa.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.1 Työvoiman kysynnän hyödyntäminen ja työllisyyden edistäminen

Toimenpidekokonaisuus: 3.1.1 Työttömien työllistäminen avoimille työmarkkinoille ja yritysten työvoiman saannin turvaaminen

- **Kontakti työelämään (20.11.2000 - 30.6.2003)**

Kohderyhmänä ovat Turun ja lähikuntien alle 55-vuotiaat aikuiset maahanmuuttajat. Tavoitteena on heikossa työmarkkina-asemassa olevien maahanmuuttajien työllistyminen. Heidän omaehtoista selviytymistään tuetaan ja ehkäistään syrjäytymistä työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta. Pyritään ehkäisemään maahanmuuttajien pitkäaikaisen sosiaaliturvariippuvuuden syntymistä. Tavoitteena oli saada opiskelija ja työnantaja kohtaamaan toisensa. Tämä tapahtui projektin koulutuksiin sisältyvissä pitkissä työharjoittelussa, joissa opiskelija markkinoi osaamistaan työnantajalle. Toteuttajaorganisaatio on Turun ammatillinen aikuiskoulutuskeskus. Projektiin sisältyi kaksi erillistä koulutusjaksoa. Koulutuksiin sisältyneet työharjoittelut ja niitä seuranneet työllistymiset ovat suuntautuneet yksityiselle sektorille, mikä oli erityisesti tavoitteena.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen

- **Kontti (1.8.2002 - 31.3.2004)**

Projektin kohderyhmänä ovat työikäiset ja työkuuntoiset mutta työttömät raisiolaiset maahanmuuttajat, joitten työnhakua vaikeuttaa mm. kielitaidottomuus esim. pitkän kotonaolojakson takia. Projektiin kokonaistavoitteena on purkaa maahanmuuttajista syntyneitä työttömien sumaa. Kurssille valitaan henkilöitä, joilla on jonkin verran suomenkielen taitoa ja mahdollisesti ammattikoulutusta tai työkokemusta eli halutaan henkilöitä, joilla on potentiaalinen mahdollisuus työllistyä. Kielitaidon ja työn kautta he voivat kotoutua itsestään huolehtivaksi yhteiskunnan jäseneksi. Tavoitteena on myös tietotekniikan taitojen lisääntyminen ainakin omaksi hyödyksi esimerkiksi laskujen maksaminen automaattilla, hakupapereitten ja ansioluetteloitten laatiminen tietokoneella ja työnhaku internetillä. Tavoitteena oli työllistyminen avoimille työmarkkinoille, koulutukseen pääsy tai tuettu työllistyminen. Tutor/työnetsijä hakee harjoittelu- ja työpaikkoja. Tavoitteista poiketen projektiin jouduttiin ottamaan myös osin lähes kielitaidottomia ja kotona olleita ihmisiä. Toteuttajaorganisaatio on Raision kaupunki.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.1 Työvoiman kysynnän hyödyntäminen ja työllisyyden edistäminen

Toimenpidekokonaisuus: 3.1.1 Työttömien työllistäminen avoimille työmarkkinoille ja yritysten työvoiman saannin turvaaminen

- **Maahanmuuttajien kotityöpalvelurengas-hanke** (23.1.2006 – 31.10.2007)

Ensisijaisena kohderymänä on Salon seutukunnan alueella, mutta myös koko Varsinais-Suomen alueella asuvat maahanmuuttajat, jotka ovat kotipalvelun osajia tai haluavat alalle töihin. Toinen kohderyhmä on ensisijaisesti Salon Seutukunnan mutta myös Varsinais-Suomen kotipalveluyrittäjät/toimijat, jotka potevat tällä hetkellä suurta työvoimapulaa. Toteuttajaorganisaationa on Salon seudun aikuisopisto.

Tavoitteena on kehittää työ- ja toimintamahdollisuuksia heikossa työmarkkina-asetmassa oleville maahanmuuttajaryhmille lisäämällä heille kotityöpalvelualan tietopuolista osaamista, kehittämällä tukirakenteita sekä työllistymisen malleja ja toimivien alan yrittäjien/muiden toimijoiden kanssa. Samalla painottuu palvelutarjonnan kehittäminen ja yrittäjyysosaamisen vahvistaminen moniammatillisen ja kulttuurisen yhteistyöverkoston sekä käytännön työharjoittelun ja teoriaa yhdistävän koulutuksen avulla. Tavoitteena on myös eri toimijoiden kulttuuritietouden lisäämisen kautta mahdollistaa monipuolisen asiakasyhteistyön tekemisen kehittyminen, syventäminen ja jatkuvuus sekä opiskelijoiden työelämään verkostoituminen ja täten madaltaa kulttuurien välisiä asenteita.

Tavoitteeseen pyrittiin mm. kehittämällä paremmin maahanmuuttajille soveltuvia osaamisen tunnistamis- ja tunnistamisen menetelmiä ja lukitestausta, lisäämällä hankkeeseen osallistuneiden opiskelijoiden henkilökohtaista ohjausta, suunnittelemalla ja järjestämällä henkilön tavoitteita vastaavaa ammatti- ja kielikoulutusta ja järjestämällä tarpeen mukaan tuettua työharjoittelua.

Projektin päävastuuviranomainen: Länsi-Suomen lääninhallitus, OPM

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asetmassa olevien ryhmien tukeminen

- **MANTA - Maahanmuuttajien neuvominen työelämään ja ammattiin** (1.1.2004 – 30.4.2008)

Projektin kohderymänä ovat Turun työvoimatoimiston kv- palveluiden työnhakija-asiakkaat, jotka tarvitsevat kotouttavia palveluita. Lisäksi työnantajat, joilla on maahanmuuttajia joko palkkatyössä tai työharjoittelussa ja jotka tarvitsevat tukea maahanmuuttajan työhön perehdyttämisessä, kotouttamiskoulusta järjestävät oppilaitokset ja välityömarkkinoilla toimivat kolmannen sektorin toimijat. Toteuttajaorganisaatio on Turun Työvoimatoimisto / Kansainväliset palvelut

Tavoitteena on ohjata maahanmuuttajia tehostetusti työvoimapolitiittiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja työhön, ja nopeuttaa maahanmuuttajien työllistymistä ja lyhentää integraatioprosessia. Toimenpiteinä ovat näyttötutkintojen suorittaminen, Noste-koulutukseen ohjaaminen, työvoimakoulutukseen ohjaaminen, ammatillisen koulutuksen suorittaminen rinnasteisena toimenpiteenä, yhteistyön tehostaminen Turun työvoimatoimiston työnantajapalveluiden ja erityisesti MERITÄSMÄ-projektin kanssa. Muina toimenpiteinä ovat työnantajien tukeminen maahanmuuttajien työhön perehdyttämiseen: työohjeiden ja työturvallisuusohjeiden käännättäminen eri kielille, rekrytointipalvelujen tarjoaminen, mahdollisuus käyttää tulkia perehdyttämisessä, suomen kielen opetus työpaikalla, Manta-projektin monikulttuurisuuskoulutusta työpaikoilla ja muita projektissa kehitettyjä koulutuspaketteja. Eräänä toimintamuotona on työvoimatoimiston etäpäivystys oppilaitoksissa. Koordinaattorit avustavat tarvittaessa, kun työnantaja ja työharjoitteluun osallistuva keskustelevat mahdollisesta työsuhteen solmimisesta. Jos työsuhdetta ei synny, pyritään selvittämään syyt. Mantan ohjauksen piirissä on noin 250 asiakasta.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen

- **SATU - Sairaanhoidajia Turkuun maahanmuuttajista (1.3.2003 – 31.8.2005)**

Kohderyhmänä ovat EU/ETA-alueen ulkopuolella sairaanhoitoalan koulutuksen saaneet maahanmuuttajat (sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, kätilöt), jotka eivät voi saada muodollisen pätevyyden puuttumisen vuoksi pysyviä virkoja. Lisäkoulutuksella he voivat saada pätevyyden, eikä heidän tarvitsisi suorittaa koko tutkintoa uudestaan. Tavoitteena on helpottaa sairaanhoitajapulaa ja taataan sairaanhoitopiireille ja yksityiselle terveydenhoitosektorille osaavaa henkilöstöä.

Ammattikorkeakoulutasoisella pätevöitymiskoulutuksella opiskelijat saavat sairaanhoitajan (AMK) tutkintotodistuksen. Koulutus sisältää suullisen ja kirjallisen suomen kielen opetusta painottuen ammattisanastoon. Osallistujien ammattitaito arvioidaan eli selvitetään mitä kukin osaa ja mitkä ammatin vaatimat osa-alueet vaativat lisäkoulutusta. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma ja heillä on oma tutor. Jokainen osallistuu kliniseen opiskeluun eli työssäoppimiseen. Koulutuksen jälkeen osallistujat voivat hakeutua koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

Projektin muina toimenpiteinä oli tukea ja auttaa kotoutumisessa ja työllistymisessä niitä kohderyhmään kuuluvia henkilöitä, jotka eivät päässeet pätevöitymiskoulutukseen tai eivät sinne hakeneet. Näitä toimenpiteitä olivat mm. työkokeilu, työelämävalmennus, tukityö ja ohjaaminen muihin koulutuksiin ja ammatinvaihtoon. Lisäksi projekti järjesti yhdessä SPECIMA – Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat -projektin kanssa valmentavan koulutuksen terveydenhuoltoalan maahanmuuttajille. Sen tavoitteena oli kehittää mm. opiskelijoiden opiskeluvaihtoehtoja ja opiskelumenetelmiä, tiimityötaitoja, atk-taitoja sekä suomen kielen ammatillista taitoa niin, että he voisivat täydentää opintojaan korkeakoulussa ja hankkia suomalaisen ammattipätevyyden. Toteuttajajärjestö on Turun työvoimatoimisto/Kansainväliset palvelut

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.1 Työvoiman kysynnän hyödyntäminen ja työllisyyden edistäminen

Toimenpidekokonaisuus: 3.1.1 Työttömien työllistäminen avoimille työmarkkinoille ja yritysten työvoiman saannin turvaaminen

- **SPECIMA - Korkeasti- ja erityiskoulutetut maahanmuuttajat (1.12.2000 – 31.8.2007)**

Kohderyhmänä ovat kotimaissaan korkeakoulutasoisien tms. tutkinnon suorittaneet tai muuten vastaavan tietojen ja taitotason hankkineet maahanmuuttajat (terveydenhoito-, farmasia-, bio-, insinööri-, opetus-, tietotyö-, kulttuurityön alat), jotka eivät ole muodollisesti päteviä harjoittamaan ammattiaan Suomessa ja joilla on puutteita Suomessa välttämättömien taitojen hallinnassa. Tavoitteena on haravoida esille näitä potentiaalisia osaajia, selvittää heidän tietotaitotasonsa ja parantaa heidän mahdollisuuksiaan työllistyä omalle alalleen Suomessa.

Menetelmänä käytetään yksilökohtaisista tarpeista rakennettavaa valmennushautomoa, jossa rinnakkain kulkevat kieli- ja atk-taitojen opetus sekä perusteellinen tutustuminen oman alan työelämään. Projektin yksi tavoite onkin kehittää uusia koulutusmalleja ja järjestää maahanmuuttajataustaisten korkeasti koulutettujen alojen (esim. terveydenhuolto- ja opetusalat) täydentävää pätevöitymiskoulutusta ja lisäksi selvittää, miten kyseisiä toimia voitaisiin edelleen tehostaa.

Lisäksi kohderyhmään kuuluvien työllistymistä edistetään muiden työvoimapolitiittisten toimenpiteiden avulla. Pilottiluonteisista koulutuksista saatuja hyviä kokemuksia pyritään levittämään mm. kouluttajille ja työhallinnon virkailijoille, jotta niistä saataisiin luotua pysyviä käytäntöjä. Lisäksi projekti keskittyy korkeasti koulutettujen tutkinnon rinnastamiseen ja pätevoittämiseen liittyvistä asioista tiedottamiseen. Projekti toimittaa myös lääkärioppaan, jossa kerrotaan terveydenhuoltoalan ammattien ulkomailla suoritetun tutkinnon rinnastamiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä ammatinharjoittamisen edellytyksistä Suomessa. Toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto/Kansainväliset palvelut.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen

- **VIIVI - Viisikymppiset venäläiset insinöörinaiset (1.1.2006 – 30.6.2008)**

Kohderyhmänä ovat Varsinais-Suomen TE-keskuksen alueella asuvat naispuoliset venäjää puhuvat työnhakijat, joilla on omasta maastaan tekninen tai muu erityiskoulutus ja työkokemus. Projektiin valitaan 45-60 -vuotiaita, joiden koulutus ja kokemus on heikosti sellaisenaan hyödynnettävissä suomalaisilla työmarkkinoilla ja jotka tarvitsevat tehostettua ohjaamista. Tavoitteena on etsiä kohderyhmälle jatkopolku ja saada osallistujien osaaminen hyödynnettyä. Kehitetään pysyvä malli kohderyhmän ja muiden vastaavien ryhmien ohjaamiseen. Toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto, Kansainväliset palvelut.

Osa projektillisista osallistuu työvoimapolitiittisena koulutuksena toteutettavalle jaksolle, jonka aikana selvitetään työkyky ja käytetään ammatinvalintapsykologin palveluja. Projektiin alussa hakijat kirjoittavat äidinkielenään tarkkan kuvauksen aikaisemmista työtehtävistään, koulutuksestaan, harrastuksistaan ja kiinnostuksen kohteistaan. Kuvauksen perusteella opettaja ja/tai projektikoordinaattori rakentavat suunnitelman. Myös terveydentilä selvitetään ja otetaan huomioon suunnitelmaa tehtäessä. Koulutukseen sisällytetään ammatinvalinnan psykologin konsultaatiota, jota ei ole maahanmuuttajien kohdalla paljon käytetty, mutta joka nyt yksikielisen ryhmän kanssa on mahdollista tulkin avustuksella. Koulutuksessa käydään läpi eri ammatteja ja haetaan niistä tietoa, tehdään vierailuja työpaikoille ja oppilaitoksiin, tuetaan tutkinnon rinnastuspäätöksen hakemista, kohennetaan alaspesifistä kielitaitoa. Jos kotimaasta hankittu koulutus on hyödynnettävissä Suomessa lisäopintoja suorittamalla, koulutuksen aikana tehdään lisäopintosuunnitelma. Työllistymisen pohjaksi otetaan joku/jotkut hakijalla olevista taidoista ja kiinnostuksen kohteista. Koulutukseen sisältyy kuukauden harjoittelu, jonka aikana kokeillaan suomen opetusta työpaikalla ja työtehtävälähtöisesti.

Projektin päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.1 Sukupuolten mukaisen tasa-arvon edistäminen koulutuksessa ja työelämässä sekä naisten työmarkkina-aseman vahvistaminen

2.2. Maahanmuuttajat yhtenä kohderyhmänä / Varsinais-Suomi yhtenä kohdealueena

- **AKSELI (loppuvuosi 2006 – 2007)**

Hankkeen kohderyhmänä ovat Turun seudulla olevat työttömät maahanmuuttajat, jotka ovat kiinnostuneita työllistämään itsensä kotitalousyrittäjänä. Tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajia työllistymään kotitalousalan avoimille työmarkkinoille ja siten työllistymiskynnyksen alentaminen. Tämän lisäksi tavoitteena on auttaa

ja tukea maahanmuuttajia työllistämään itse itsensä kotitalousyrittäjänä. Koulutuksessa perehdytään mm. erityisesti kotitalousyrittäjyyteen, asiakaspalveluun, vuorovaikutukseen ja atk:n hyödyntämiseen. Koulutukseen sisällytetään myös ohjausta, neuvontaa ja tukea. Hanketta hallinnoi Turun aikuiskoulutuskeskus. Koulutus on työvoimapolitiittista koulutusta. Turku on projektin yhtenä kohdekaupunkina.

- **Fortuna II** (1.8.2000 – 28.2.2007)

Kohderyhmänä ovat yli 17-vuotiaat työttömät työnhakijat sekä toimeentulotuen asiakkaat, vajaatyökykyiset ja muut työllisyyttä edistäviä palveluja tarvitsevat Itä-Turun asukkaat. Erityisinä kohderyhminä ovat maahanmuuttajat ja pitkäaikaistyöttömät. Toteuttajaorganisaatio on Turun kaupungin sosiaalikeskus.

Hankkeen tavoitteena on konkreettisten työllistymiseen johtavien ratkaisujen löytäminen sekä asiakkaiden elämänhallinnan parantaminen. Yhteistyötä tehdään erityisesti Turun työvoimatoimiston ja työvoiman palvelukeskuksen kanssa. Projektin toiminta aloitettiin Varissuon kaupunginosasta ja laajennettiin keväällä 2002 Lausteen ja Halisten kaupunginosiin. Projekti tuo kohderyhmään kuuluville asukkaille mahdollisuuden saada työvoimatoimen sekä sosiaalitoimen hallinnonalaan kuuluvaa palveluohjausta sekä elämänhallinnan suunnittelua ja yksilöllistä urasuunnittelua samasta toimipisteestä omalla asuinalueellaan. Oman suoran asiakastyönsä lisäksi Fortuna koordinoi ja hankkii ostopalveluperiaatteella kohderyhmään kuuluville asiakkaille suunnattuja elämänhallintaa ja työllisyyttä edistäviä palveluja (mm. atk- ja kielikursseja). Lisäksi asiakkaille luodaan mahdollisuus osallistua täsmäkoulutuksiin, jotka toteutetaan Itä-Turun alueella. Fortuna-projektin rakenteita ja asiakkaiden palvelumahdollisuuksia vahvistettiin huhtikuussa 2002 käynnistyneellä Tempo-projektilla, jossa työskentelee 2 yrityskoordinaattoria. Fortunan tehtävänä on käynnistää ja tuottaa erilaisia tutkimus- ja selvityshankkeita. Fortuna ohjaa asiakkaitaan alueen muihin asiakkaiden elämänhallintaa edistäviin palveluihin. Projektin tavoitteena on luoda laaja moniammatillinen, edelleen siirrettävissä ja sovellettavissa oleva toimintamalli.

Tavoitteena oli alentaa Itä-Turun tavoite 2-alueen työttömyysastetta ja saada se samalle tasolle kuin koko kaupungin työttömyysaste. Tuotekehitystavoitteena oli luoda alueelle työllistävyyttä ja elämänhallintaa tukeva toimintamalli vapaaehtoisen asiakkuuden perusteella ilman aikavarausta tai jonottamista ja rakentaa konkreettiset työllistymiseen johtavat ratkaisut, joiden avulla saadaan Itä-Turun alueelle pysyvä työkäytäntö joka on siirrettävissä myös muihin kaupunginosiin. Painopiste oli varsinkin rakennetyöttömyyden purussa ja toimenpiteitä suunnattiin erityisesti maahanmuuttajiin ja pitkäaikaistyöttömiin sekä toimeentulotuen asiakkaisiin, jotka eivät vajaakuntoisuuden vuoksi voineet enää olla työmarkkinoiden käytössä (ns. Fortuna-Taipale -mallin asiakkaat). Tavoitteena oli lisäksi työelämävalmiuksien lisäämiseksi hankkia ostopalveluna erilaisia työllistämistä edistäviä kursseja eri palveluntuottajilta (mm. atk- ja kielikursseja). Fortuna järjesti yhdessä Tempo-projektin kanssa kahdet suurehkot työllisyys- ja koulutusmessut. Projektin eräänä tavoitteena oli luoda toimiva asiakasrekisteri. Projektin toteutus perustui asiakaslähtöiseen toiminta-ajatukseen, joka muodostui moniammatillisuudesta, paikallisuudesta, lähestyttävyydestä (matala kynnyks), yksilöllisyyteen ja monipuoliseen palvelutarjontaan. Fortuna kehitti jo ensimmäisten toimintavuosien aikana Tempo-projektin, joka edesauttoi suuresti asiakkaiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille ilman tukitoimenpiteitä ja niiden avulla. Fortunan vuosibudjetti on ollut vuosittain n. 500 000 euroa, joista kaupungin omarahoitusosuus on ollut noin kolmannes ja kaksi kolmasosa rahoituksesta on ollut Varsinais-Suomen TE-keskukselta/ESR-rahaa.

Projektin päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 2B Tavoite 2B-ohjelma: Etelä-Suomi

Toimintalinja: 2B.3 Seutukuntien ja kaupunkiseutujen kehittäminen sekä yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyvyyden turvaaminen

Toimenpidekokonaisuus: 2B.3.3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen

- **PROMENIO - Kolmas sektori työelämän osaajaksi - Third Sector Labour Professionals** (1.1.2005 – 31.12.2007)

Varsinainen kohderyhmä ovat maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusyhdistykset ja -henkilöt Turun ja Tampereen alueilla. Välillisiä kohderyhmiä ovat viranomaistoimijat, jotka toimivat tai voisivat toimia yhteistyössä maahanmuuttajayhdistysten kanssa. Kaikki avoimiin koulutus- ja tiedotustilaisuuksiin sekä tempauksiin osallistuvat maahanmuuttajahenkilöt ovat välillisen kohderyhmän edustajia. Tavoitteena on kouluttaa maahanmuuttajayhdistysten edustajista työelämän osaajia. Tavoitteena on lisätä työelämä- ja yhteiskuntatietoutta maahanmuuttajien keskuudessa ja edistää uusien yhteistyömuotojen rakentamista maahanmuuttajayhdistysten ja viranomaisten välille. Tavoitteena on, että yhdistyksissä toimivat eri kulttuureista tulleet maahanmuuttajat välittävät yhteiskuntatietoutta tulevaisuudessa sekä omaan taustaryhmäänsä että muihin yhteisöihin. Hanke pyrkii myös edistämään ja lisäämään maahanmuuttajayhdistysten keskinäistä yhteistyötä.

Projektissa kokeillaan ja tutkitaan erilaisia koulutus- ja yhteistyötilaisuuksien toteuttamisvaihtoehtoja. Samalla projektille syntyy asiantuntijaverkosto, jota voidaan hyödyntää muiden koulutusten suunnittelussa. Hanke järjestää työelämä- ja yhteiskuntatietouskoulutusta, infoiltoja, seminaareja ja tutustumismatkoja sekä yhdistyksille että viranomaisille. Viranomaisia ja yhdistyksiä kutsutaan keskustelutilaisuuksiin ja kehittämistyöryhmiin ja pyritään monin keinoin aktivoimaan yhteistyöhön. Toiminnan tuloksena on syntynyt uusia palveluja ja palveluntarjoajia, uusia yhdistyksiä ja uutta yhteistyötä sekä viranomaisten kesken että eri yhdistysten välille. Turkuun perustettiin maahanmuuttajayhdistysten kattojärjestö Sondip ry. Projektin toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto.

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.1 Työllistyvyys

Toimenpidekokonaisuus: 5.1.2 Rasismien ja muukalaisvihan torjunta työmarkkinoilla

- **VaSkooli - Koulutustakuumallin kehittäminen Turun ja Salon seutukuntiin** (1.11.2004 – 31.1.2008)

Kohderyminä ovat perusopetuksen viimeisten luokkien oppilaat, yhteishaussa hakematta jättäneet tai ilman opiskelupaikkaa jääneet, opintonsa keskeyttäneet, erilaisia tuki- ja ohjaustoimia tarvitsevat perusopetuksen ja toisen asteen opiskelijat, maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaiset nuoret, ilman ammatillista tutkintoa olevat työttömät, alle 25-vuotiaat pitkään toimeentulotuen asiakkaina olleet sekä lukion oppimäärän suorittamisen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet nuoret. Kokonaisuudessaan projektin kohderyhmään kuuluvat eri syistä syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Lisäksi kohderyminä ovat nuorten vanhemmat ja opettajat sekä muut nuorten kanssa työskentelevät julkisen sektorin työntekijät ja yritysten sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen edustajat. Projektin tavoitteena on kehittää alueellinen koulutustakuumalli, jonka avulla voidaan taata opiskelupaikka jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle.

Projektin toimenpiteenä Salon ja Turun seutukuntiin perustetaan moniammatilliset toisen asteen opiskelijoiden ohjauspisteet. Turun seutukunnassa luodaan huoltajille tarjottujen ohjauspalveluiden malli nuorten elämänhallintaa tukevien sidosryhmien vahvistamiseksi. Malli sisältää esimerkiksi kasvukipuryhmien perustamisen vanhemmille, jotka tarvitsevat tukea kasvatusvastuun kantamiseen. Elämänhallintaa ja opiskelua tukevana toimenpiteenä Turun opetustoimeen perustetaan mukautetun perusopetuksen kehittämiskeskus sekä mukautetun perusopetuksen oppilaiden tarpeisiin vastaava perusopetusta ja ammatillista koulutusta yhdistävä koordinaatioverkosto.

Työllistymisen ja jatkokoulutukseen ohjautumisen edistämiseksi sekä koulutusmyönteisyyden kasvattamiseksi luodaan kattava perusasteelta toiselle asteelle oppilasta saattava ohjausmalli, joka sisältää mm. yksilöllisten koulutuskokeilujen ja oppilaan saattamistoiminnan käynnistämisen. Lisäksi käynnistetään toimintaluokkajärjestelmä, jossa käytetään mukautettua toiminta- ja työvaltaista opintosuunnitelmaa ja josta on mahdollista jatkaa projektin myötä aloitettavaan työammattitutkintoon. Työelämän esteiden poistamiseksi perustetaan työelämän, koulun ja kodin yhdistävä yhteistyöfoorumi sekä aloitetaan kummiyritystoiminta ja yksilöllistettyjen työelämäjaksojen tarjoaminen.

Hanketta hallinnoi Turun ammatti-instituutti, ja siinä ovat mukana Turun kaupungin opetustoimi, Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus, Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimuskeskus, Turun yliopiston Rauman opettajakoulutuslaitos Salon seudun koulutuskuntayhtymä ja Kaarinan, Naantalin, Raision ja Someron kaupunkien opetustoimet sekä Halikon, Liedon ja Perniön kuntien opetustoimet.

Päävastuuviranomainen: Opetusministeriö

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.1 Työllistyvyys

Toimenpidekokonaisuus: 5.1.1 Työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottaminen

3. Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen

3.1 Varsinais-Suomessa toteutetut hankkeet

- **ABOAVITA** (marraskuu 2001 –)
- **Appelsiinipuu** (1.1.2002 –)

Turun Naiskeskus -yhdistyksen koordinoiman Appelsiinipuu-kumppanuusprojektin ensisijaisena kohderyhmänä ovat maahanmuuttajanaiset. Toissijaisena kohderyhmänä on erilaiset viranomaistahot, jotka työskentelevät maahanmuuttajanaisten kanssa sekä työnantajat ja myös työyhteisön työntekijät. Tavoitteena on maahanmuuttajanaisten kotoutumisen helpottaminen, työllistymisen edellytysten parantaminen ja yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen lisääminen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Työllistymisen edellytyksiä pyritään parantamaan vahvistamalla ammatillisia taitoja sekä suomalaisen kulttuurin lukutaitoa. Tähän pyritään monimuotoisuutta ja -kulttuurisuutta arvostavien ja etnisten vähemmistöjen osaamista tukevien käytäntöjen avulla työelämässä ja yleensä yhteiskunnassa sekä hyödyntämällä kansainvälisiä kokemuksia ja etnisten vähemmistöjen naisten osallisuutta. Pyrkimyksenä on myös tutkia ja kehittää laadullisia mittareita osaksi evaluaatiokäytäntöjä liittyen maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävään työhön.

Projektissa neljä maahanmuuttajataustaista naista valmennettiin henkilökohtaisiksi vertaistukijoiksi - maahanmuuttajaoppaiksi. Oppaat tukevat ja rohkaisevat muita maahanmuuttajanaisia ja toimivat välittäjinä suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä. Oppaita on valmennettu muun muassa yhteiskunnallisissa, terveyttä ja hyvinvointia koskevissa kysymyksissä, tiedottamis- ja ryhmänohjaustaidoissa sekä monikansallisissa yhteistyöasioissa. Oppaat keräävät ympärilleen muutaman maahanmuuttajanaisten joukon, joista tulee taitonaisia. Heidän ammatillisia valmiuksiaan pyritään löytämään uusin keinoin ja työllistymiseen etsitään uusia väyliä. Taitonaiset aktivoivat maahanmuuttajajärjestöjen toimintaa ja innostavat uusia maahanmuuttajia tulemaan mukaan suomalaisen yhteiskunnan eri toimintoihin. Oppaat toimivat taitonaisten henkilökohtaisena tutoreina ja avustajina, auttavat ongelmassa ja työskentelevät naisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Kullekin maahanmuuttajanaiselle rakennettiin oma yksilöllinen Työllistymispolku. Turun työvoimatoimisto on lisäksi tarjonnut taitonaisille henkilökohtaista työvoimapolitiittista ohjausta ja neuvontaa. Taitonaiset ovat opiskelleet in-

formaatiotekniikkaa ja kieliä suggestopedagogisella menetelmällä. Verkostoitumistapahtumissa on solmittu yhteyksiä päättäjien ja eri alojen edustajien kanssa, on tutustuttu kunnallisiin palveluihin, yrity maailmaan, koulutusorganisaatioihin ja järjestetty tapaamisia maahanmuuttajajärjestöjen ja viranomaisten välille. Appelsiinipuu-toiminnalle on myös luotu neljästä turkulaisesta naiskansanedustajasta, yhdestä naisryhtäjistä ja Turun kaupungin maahanmuuttaja-koordinaattorista koostuva mentor-ryhmä. Mentor-ryhmän avulla on pidetty yhteyttä kansallisiin maahanmuuttopolitiikan (mm. lainsäädännön) muutoksiin ja rakenteisiin. Projektin puiteissa on rakennettu kansainvälisiä yhteyksiä ja toteutettu vierailuja. Taitonaiset ovat opiskelleet myös tiedottamista ja tehneet radio-ohjelmia yhteistyössä paikallisradion (Yhteisöradio Radio Robin Hood) kanssa. He ovat olleet mukana järjestetyissä seminaareissa ja workshopeissa, jotta on varmistettu heidän äänensä kuuluminen niin kansallisella kuin kansainvälisilläkin maahanmuuttotyön areenoilla. Web-portaali on suunniteltu yhdessä kohderyhmän kanssa. Kunkin oppaan omien taitonaisten pienryhmätoiminta on tukenut opiskelua ja toiminut vertaistukiryhmänä myös pidemmällä aikavälillä.

Projektista on tavoitteena viedä tietoa ja valtavirtaistaa kehitettyjä hyviä käytäntöjä. Projektin tuotteita ovat radio- ja tv-ohjelmat, vuosittainen tiedotuslehti, tiedotteet toiminnasta, web-portaali, ohjelman aikana koottava ja jaotettava kirja, CD-rom.

Appelsiinipuu juurtuu ja kasvaa -projektin toiminta kohdistuu viranomaisiin ja muihin maahanmuuttotyötä tekeviin organisaatioihin. Päämääränä on Appelsiinipuu-opas -toimintatavan valtavirtaistaminen saumattomaksi osaksi paikallista ja seutukunnallista maahanmuuttotyötä. Tavoitteena on, että Appelsiinipuu-toiminta kolmannen sektorin toimintana pystyy täydentämään viranomaistoimintaa ja lisäämään maahanmuuttajien integroitumista Suomeen sekä helpottamaan viranomaisten työtä maahanmuuttajanaisten kanssa.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.1 Työllisyys

Toimenpidekokonaisuus: 5.1.2 Rasismin ja muukalaisvihan torjunta työmarkkinoilla

- **Iltsatu kuuluu kaikille** (2005)

Iltsatu -hanke on Varsinais-Suomen taidetoimikunnan hanke, joka tuo yhteen maahanmuuttajaperheet ja heidän kotikieliset satunsa ensisijassa Turun ja Perniön kirjastoissa. Myöhemmin hanke käynnistää suurten maahanmuuttajaryhmien kotikielisen sanataiteen ja tarinoiden perusopetuksen käynnistämiseksi ja ohjaajien kouluttamiseksi. Hankkeen idea on lähtöisin Ruotsista. Hanke edistää maahanmuuttajalasten ja -aikuisten tasa-vertaista yhteiskunnan jäsenyyttä. Se kehittää rinnakkain äidinkielen ja suomen kielen taitoja nuorten persoonallisuuden rakennusaineeksi. Iltsadun lukeminen kehittää lasten lukutaitoa ja auttaa heitä pärjäämään. Tärkeää on myös pohjoismaisen kulttuurin tutuksi tekeminen ja yhteisen satuperustan rakentaminen. Hanketta toteutetaan yhdessä eri viranomaisten ja maahanmuuttajayhteisöjen kanssa.

- **Monikas** (2005–2006 (2007))

Monikas-hankkeen (Monikulttuuristen väestöryhmien terveyden edistämisen julkisten palvelujärjestelmien ja kolmannen sektorin yhteistyönä) kohderyhmänä ovat maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret sekä heidän perheensä. Tavoitteena heidän tukemisensa ennaltaehkäisevin toimin. Erityisenä alueena on ehkäisevä päihdetyö, jota on toteutettu laaja-alaisesti yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeessa ovat mukana sosiaalityö, nuorisotoimi, kulttuuritoimi, liikuntatoimi sekä toistakymmentä maahanmuuttajayhdistystä. Hanke on STM:n rahoittama ja Turun terveystoimen vetämä.

Hankkeen tarkoitus on tuoda yhteen toimijat, joiden kaikkien tavoite on eri kulttuurien edustajien terveyden edistäminen. Tavoitteena on yhteisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen mallin kehittäminen eri maahan-

muuttajaryhmien kanssa työskentelyyn ja ryhmien sisällä tehtävää työtä varten. Tavoitteita ovat myös eri kulttuurien ja etnisten ryhmien välisten erojen syntyminen ehkäisy, maahanmuuttajatyötä tekevien sekä viranhaltijoiden että yhdistysten jäsenten tietoisuuden lisääminen eri kulttuurien käsityksistä terveydestä ja mahdollisuuksista vaikuttaa koettuun terveydentilaan julkisen palvelujärjestelmän kentässä. Erityisenä osa-alueena on työ nuorten päihdeongelmien ehkäisemiseksi.

Kehitettäviä toimenpiteitä ovat kaupungin internetsivujen ja erityisesti maahanmuuttajasivujen ja niiden linkkien sekä valtakunnallisen ulkomaalaisille tarkoitetun infopankin käyttöopetus ja hyödyntäminen kurssien avulla. Koulutusta ja kursseja järjestetään yhdessä maahanmuuttajayhdistysten ja muun kolmannen sektorin kanssa. Projektihenkilön palkkaaminen viranomaisten ja yhdistysten toiminnan tueksi, jotta erityisesti lasten ja nuorten ehkäisevä päihdetyö jatkuisi. Projektihenkilön tehtävänä on lisäksi raportoida yhdistysten ja viranomaisten välisen yhteistyön solmukohtia ja olla yhteistyössä mm. kaupungin maahanmuuttajakoordinaattorin kanssa.

- **Monikulttuurinen voimavarakeskus** (Turku elokuu 2006 –)

Monikulttuurinen voimavarakeskus on Monika-naiset liitto ry:n hallinnoima ja RAY:n rahoittama hanke, joka toimii useilla paikkakunnilla. Voimavarakeskus on matalan kynnyksen toimintamalli pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaيسille ja -lapsille. Hankkeen toiminta Turussa aloitetaan tukihenkilökoulutuksella, jossa koulutetaan monikulttuurisia vapaaehtoisia työntekijöitä. Yhteistyökumppanina hankkeessa on Turun seudun inkerinsuomalaiset ry.

Hankkeen tavoitteena on matalankynnyksen palvelupisteen perustaminen ja paikallisten kriisihoidon toimintamallien kehittäminen. Tavoitteena on auttaa pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneita tai sen uhan alla eläviä naisia kokonaisvaltaisesti huomioiden maahanmuuttajanaisten ja -lasten yksilölliset tarpeet kriisitilanteessa. Tavoitteena on antaa naisille omalla äidinkielellä tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä opastaa häntä peruspalveluiden käytössä, tarjota tukitoimia selviytymisprosessin ajaksi suomenkielien taidottomille naisille sekä laajentaa Voimavarakeskus Monika-projektissa kehitettyä ja hyväksi havaittua matalankynnyksen palvelumallia kaikille parisuhdeväkivallan uhreille

Voimavarakeskusten toimintamuotoja ovat:

- Puhelinpäivystys, tukihenkilötoiminta, ohjaaminen
- Vastaanotto väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsilleen
- Tiedotustoiminta väkivaltaongelmista ja perusoikeuksista
- Naisten voimavaraistaminen oma-apuryhmien kautta ja oman elämänhallinnan ylläpitäminen
- Verkoston ylläpito muiden auttavien tahojen ja projektien kanssa, moniammatillinen yhteistyö
- Koulutuksen ja konsultaation tarjoaminen sidosryhmille

- **Muu maa mustikka** (2005–2007)

Halisten lähiössä toimivan projektin kohderyhmänä ovat maahanmuuttajaperheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia ja tavoitteena on näiden perheiden integroiminen lähiympäristöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Tarkoituksena on myös jatkaa kotouttamistoimintaa perheen asetuttua lähiöön ja alkaessa suuntautua kodista ulospäin sekä kotiin liian pitkäksi aikaa jääneiden - usein naisten - aktivoiminen toimintaan, jossa kielitaito ja ymmärrys yhteiskunnan toimintarakenteista karttuu. Kehittämisprojekti on Sateenkaarikoto ry:n johtama ja RAY:n rahoittama.

Tavoitteena on lähialueyhteistyön kehittäminen maahanmuuttajaperheiden ja heidän kanssaan töitä tekevien välillä, kaikkien lähiöasukkaiden myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen, vanhempien vanhemmuuden tukeminen ja vanhempien itsensä aktivoiminen. Hankkeessa on mukana laaja yhteistyöverkosto, jonka tarkoituksena on verkottaa työ perheiden näkökulmasta mielekkäästi vastaamaan arjen tarvetta, kehittää syrjäyty-

misen ehkäisyyn toimivia interventiotapoja, löytää maahanmuuttajien joukosta työntekijöitä, vapaaehtoisia tukihenkilöitä sekä ryhmien ohjaajia ja yhdistää voimia ja vaihtaa ajatuksia.

Hankkeen toimintatapoja ovat uusien asukkaiden henkilökohtainen vastaanotto Halisten alueelle, jonka yhteydessä kerrotaan alueen palveluista ja niiden käytöstä. Apuna työssä on pieni opaskirja. Varhaisen puuttumisen perhekohtaisena menetelmänä käytetään 1-2 kuukauden perehdytysjaksoa päiväkodissa äidille ja lapsille. Mukana hankkeessa on Sateenkaarikoto ry:n monikulttuurinen päiväkotikielinen Halikolo. Hankkeen puitteissa järjestetään myös erilaista ryhmätoimintaa, joka tukee suomenkielen oppimista sekä mahdollistaa vanhempien keskinäisen verkostoitumisen, vertaistuen ja avun, esim. asioiden hoidossa kauemmin alueella asunut osaa neuvoa myöhemmin muuttanutta.

Jos vanhemmilla on ongelmia jaksamisessa ja vanhemmuudessa voidaan koko perhe ottaa päivähoidon. Silloin perhetyöntekijä, päiväkodin sekä työvoimatoimiston työntekijät yhdessä vanhemman kanssa tekevät suunnitelman perhe- ja työkuntoutukseen, jossa vanhempi tulee töihin Halikolon päiväkotiin. Näin vanhempi saa käsityksen suomalaisesta työelämästä ja -rytmistä ja työyhteisön kautta oppii tuntemaan uusia ihmisiä ja pystyy kartuttamaan kielitaitoa ym. Päivähoito hyötyy saadessaan lisäresursseja ja asiantuntevaa tietoa esim. lasten erikoisruokavalioista.

- **POWERI 2** (01.01.2001 – 31.12.2003)

Tavoitteena on kehittää Itä-Turun alueella monitoimijaisia alueellista yhteistyötä, joilla edistetään asukkaiden (ml. maahanmuuttajat) suoria osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia kaupunkisuunnittelun eri osa-alueilla. Tavoitteena on luoda uusi toimintakulttuuri päättäjien ja asukkaiden välille. Pää tavoitteena on lisätä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja tarjota uudenlaisia tapoja vaikuttaa oman asuinympäristön kehittymiseen niin, että tyytyväisyys omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja tietoisuus niistä kasvaa. Tavoitteena on myös luoda tiedon, vuorovaikutuksen ja tuen avulla avoin, pysyvä kanava ja vuorovaikutusjärjestelmä, jonka kautta alueellinen kehittämistyö voi toteutua.

POWERI 2 Itä-Turun aluekumppanuus -jatkohankkeessa uusia elementtejä aluetyön kehittämisessä ovat tietotekniikan mahdollisuuksien hyödyntäminen ja aiempaa intensiivisempi maahanmuuttajayhteistyön kehittäminen. Myös pienhanketoiminnan (nyk. yhteisöhanke) toteuttaminen ja koordinointi korostuu. Toteuttajaorganisaatio on Turun kaupunki / kaupunginkanslian hallintokeskus.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen liitto.

Tavoiteohjelma: 2-ohjelma (2-alue)

- **Radio Yhteisellä Asialla (korkohanke)** (23.11.2006 – 28.02.2008)

Hankkeen tavoitteena on perustaa yhteistyöverkostoja maahanmuuttajayhteisöjen, viranomaisten, työnantajien, ay-organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen välille, perustaa hankkeen sidosryhmien kesken työryhmiä hankkeen radio-ohjelmiston sisältöjä suunnittelemaan, tuottaa pääosin maahanmuuttajille kohdistettuja radio-ohjelmia, käynnistää säännölliset Radio Robin Hoodin toteuttamat radiolähetykset ja perustaa hankkeen internetsivusto, jossa on kuunneltavissa myös hankkeen radio-ohjelmat.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen liitto

- **Radio Yhteisellä Asialla - maahanmuuttajille suunnatut radiokurssit (korkohanke)**
(05.04.2007 – 28.02.2008)

Tavoitteena on ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja lisätä heidän sosiaalista osallisuuttaan ja elämänhallintaansa yhteisöradiokoulutuksen välityksellä. Lähtökohtana ovat kansalaisten viestinnälliset perusoikeudet kuten yhtäläinen oikeus vastaanottaa oman elämän kannalta olennaista tietoa ja informaatiota ja oikeus saada julkisuudessa äänensä kuuluville. Projektissa järjestetään maahanmuuttajille suunnattuja yhteisöradiokursseja: kaksi radiotyön peruskurssia ja yksi radiotyön vertaisohjaajakurssi. Toteuttajaorganisaatio on Turun lähiradioyhdistys ry.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen liitto.

Tavoiteohjelma: 2B Tavoite 2B-ohjelma: Etelä-Suomi

Toimintalinja: 2B.3 Seutukuntien ja kaupunkiseutujen kehittäminen sekä yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyisyyden turvaaminen

Toimenpidekokonaisuus: 2B.3.3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen

- **SYLVI (2006–2008)**

Kohderymänä ovat maahanmuuttajanaiset ja kouluikäiset maahanmuuttajat. Tavoitteena on järjestää ja kehittää kohderyhmille palveluita sekä tuottaa palveluita ja tietoa, joiden avulla pyritään tasapainottamaan maahanmuuttajalasten ja heidän vanhempiensa välistä suhdetta. Pitkän tähtäimen tavoitteena on luoda toiminnan malleja, joiden avulla maahanmuuttajat pystyisivät integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan kolmannen sektorin avulla. Projekti pyrkii helpottamaan maahanmuuttajien osallistumista yhdistystoimintaan ja sitä kautta parantamaan maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tasavertaista kansalaisuutta syntyperäisten suomalaisten kanssa. Säännöllinen projektitoiminta toteutetaan kahdella paikakunnalla, Turussa ja Imatralla, NNKY:n paikallisyhdistyksissä. Hanketta rahoittaa RAY.

Paikallisyhdistyksissä perustetaan ryhmiä erilaisten aktiviteettien ympärille osallistujien kiinnostuksen mukaan (ruoanlaitto, kirjallisuus jne). Ryhmissä luodaan mahdollisuus ystävyyssuhteiden solmimiselle kantasuomalaisten kanssa, joka auttaa luomaan kontaktin suomalaiseen yhteiskuntaan ja helpottaa yhteiskunnan käytäntöjen omaksumista. Samalla edesautetaan suomen kielen oppimista ja ylläpitämistä. Lisäksi pyritään perustamaan läskykerho koululaisille yhteistyössä lasten vanhempien ja koulujen kanssa. Tavoitteena on saada lapset ja lasten vanhemmat mukaan aktiivisiksi toimijoiksi.

Sylvi-projektin puitteissa käsiteltäviä teemoja ovat mm. tyttöjen kasvaminen ja kulttuurit (monikulttuurinen työtöy yhdessä työntekijöiden ja vanhempien kanssa), maahanmuuttajanaisten yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen (maahanmuuttajanaisten tietojen taitojen ja kokemusten hyödyntäminen asiantuntijoina erilaisissa julkisissa tilaisuuksissa), palveluiden tarve ja tarjonta (tasa-arvon, syrjimättömyyden ja monikulttuurisuuden pitäisi toteutua kaikissa julkisissa palveluissa).

- **Suomi - kaupungin ja työhallinnon maahanmuuttajayhteistyö Turun alueella**
(1.2.2007 – 30.4.2008)

Välittömät kohderyhmät ovat Turun kaupungin hallintokunnat, Turun työvoimatoimiston kv-palvelut, SPR:n vastaanottokeskus, maahanmuuttajakoulutusta järjestävät oppilaitokset, suomen kielen opetuksen tarpeessa olevat maahanmuuttajat, syrjäytymisvaarassa olevat työikäiset miehet ja naiset, etenkin kotiaidit ja pidemmän kurssin päättävät henkilöt. Välillisinä kohderyhminä ovat tahot, jotka ovat tekemisissä maahanmuuttajien suomen kielen opetuksen järjestämisen, hankkimisen, koordinoinnin ja toteutuksen kanssa ja tekevät kotoutumis-

aktivointi- ja työnhakusuunnitelmia. Tavoitteena on yhteistyössä Turun kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa luoda uusi toimintamalli, jolla parannetaan maahanmuuttajien ohjautumista suomen kielen koulutukseen ja kotoutumista sekä työllistymistä edistäviin palveluihin. Toteuttajaorganisaatio on Turun työvoimatoimisto, Kansainväliset palvelut.

- 1) Selvitetään edellytykset luoda Turkuun suomen kielen ohjauskeskus, joka palvelee Turun alueen maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka tarvitsevat suomen kielen alkeisopetusta. Selvitetään työhallinnon ja kaupungin erillään olevat resurssit, jotka nyt ovat käytössä suomen kielen opetuksessa ja mahdollisuudet yhdistää nämä resurssit. Hankitaan tilat, henkilökunta, kalusteet ja laitteet. Mallin toimivuutta testataan kuuden viikon pilottijaksolla, jolle osallistuu 30 henkilöä.
- 2) Luodaan yhteisasiakkuusmalli, jossa työvoimatoimiston kansainväliset palvelut ja Turun kaupungin sosiaalitoimi luo mallin, joka paremmin ottaa huomioon asiakkaan ja perheen kokonaistilanteen.
- 3) Selvitetään aiemmissa projekteissa ja muissa maissa saatuja hyviä käytäntöjä ja pohditaan niiden soveltuvuutta kohderyhmän kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi.
- 4) Suunnitellaan Turun kaupungin kanssa uudenlaisia kokonaisvaltaisia prosesseja kohderyhmän työllistymisen, koulutukseen pääsyn ja kotoutumisen edistämiseksi. Esim. pitkään kotiäitinä olleet ja nuoret siirtyvät vuositain sosiaalitoimen asiakkuudesta työhallinnon asiakkaaksi ja päinvastoin. Myös lapsena Suomeen tulleiden tai Suomessa syntyneiden nuorten koulutukseen pääsyä ja työllistymistä ja sitä kautta integroitumista suomalaiseseen yhteiskuntaan on edistettävä. Nyt maahanmuuttajia palvelevat tahot työskentelevät ilman koordinoitua ja tietämättä toistensa tarjoamista palveluista.
- 5) kartoitetaan kohderyhmiin kuuluvien määrä ja selvitetään palvelutarve kohderyhmiä kuulemalla. 6) Hyödynnetään olemassa olevia verkostoja (Moniverkko, ulkomaalaisten palvelun johtoryhmä) yhteistyön kehittämisessä.
- 7) Tehdään selvitys ydinprosesseista ja nivelkohdista Turun työvoimatoimiston kv-palveluiden, Ulkomaalais-toimiston ja Varissuon ja itäisen sosiaalitoimiston maahanmuuttajatyössä ja palveluohjauksessa.

Projektin päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 3 Tavoite 3-ohjelma

Toimintalinja: 3.2 Tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen työelämässä

Toimenpidekokonaisuus: 3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen

- **VULLNET - maahanmuuttajien tietotekniset kansalaistaidot** (1.1.2005 – 31.8.2006)

Kohderymänä vaikeammin tavoitettavat maahanmuuttajien erityisryhmät, esimerkiksi kotiäidit, naiset, iäkkäät ja työttömät. Tavoitteena kehittää maahanmuuttajien erityisryhmien atk-taitoja. Kerätään tietoa ja kokemusta maahanmuuttajille suunnatun atk-opetuksen järjestämisestä ja tämänkaltaisen projektin organisoinnista. Mitkä asiat tiedotuksessa, rekrytoinnissa ja opetuksessa toimivat ja tuottavat tulosta ja missä on ongelmakohtia. Toteuttajaorganisaatio on Yhdessä - yhdistys/Together association ry.

Projektin aikana järjestettiin 10 maahanmuuttajien atk-peruskurssia. Tiedottamisessa ja rekrytoinnissa kokeiltiin eri tapoja: YHDESSÄ-yhdistyksen sisäinen tiedotus, yhteistyö maahanmuuttajayhteisöjen ja maahanmuuttajatyötä tekevien viranomaisten kanssa, jaettavia esitteitä, seinämainoksia, muutama lehti-ilmoitus, sähköposti, internet-sivut. Toimintastrategia, jota projektissa kertyneiden kokemusten valossa kannattaa jatkossa käyttää, on keskittyminen yhteistyöhön maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Tiedottaminen kurssista ja rekrytointi maahanmuuttajayhteisöjen kautta. Samaan opetusryhmään pyritään saamaan vain yhden maahanmuuttajayhteisön tai kieliryhmän edustajia ja mikäli mahdollista samalla atk-osaamistasolla olevia. Kurssin opettaja samasta kieliryhmästä tai tulkkaus. Opetukseen selkeät tulostavoitteet, esim. tietokoneen ajokortin osioiden suoritukset. Tavoitteena myös auttaa maahanmuuttajayhteisöjä järjestämään omia itsenäisiä atk-kursseja.

Projektin tuloksena yleisöpääätteiden määrä on kasvanut Itä-Turussa, opetusmahdollisuudet ovat lisääntyneet ja aktiivisuus on lisääntynyt. Projektin loppupuolella pyrittiin innostamaan maahanmuuttajayhteisöjä keräämään itse omia atk-ryhmiä. Kaksi ryhmää toteutui projektin aikana, ja muitakin ryhmänalkuja syntyi. Atk-luokan yleisöpääätteiden käyttäjille on annettu ja annetaan jatkossakin ilmaista tietokoneen käytön opastusta ja atk-luokaa. Projektin aikana syntyneitä ohjeita, harjoituksia, asiakirjamalleja, mainos- ja esitemalleja, kalenteripohjia ja erilaisia lomakkeita voidaan hyödyntää jatkossakin. Projektin aikana on kertynyt lisää tietoa Turun alueen maahanmuuttajayhteisöistä ja maahanmuuttajatyötä tekevästä viranomaisista ja muista yhteisöistä.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen liitto.

Tavoiteohjelma: 2B Tavoite 2B-ohjelma: Etelä-Suomi

Toimintalinja: 2B .3 Seutukuntien ja kaupunkiseutujen kehittäminen sekä yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyisyyden turvaaminen

Toimenpidekokonaisuus: 2B .3.3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen

- **YES (2003–2005)**

Hankkeen kohderyhmänä olivat maahanmuuttajanuoret ja heidän perheensä, jotka olivat asuneet Suomessa jo pitkään ja olivat jääneet yhteiskunnan mahdollisuuksien (koulutus ja työelämä) ulkopuolelle, eivätkä olleet enää tukitoimien piirissä tai vasta maahan tulleet, jotka olisivat ruuhkautumisen vuoksi joutuneet odottamaan pitkään palveluiden saantia ja yhteiskuntaan integroitumisen alkamista. Hanke on Nuorten Työtuki ry:n koordinoima ja RAY:n osittain rahoittama.

Hankkeen työmuotoja olivat aktivointivalmennus ja kansalaistaitokoulutus. Aktivointivalmennuksessa pyrittiin antamaan yksilöllistä apua kasautuneiden ongelmien hoitoon niille nuorille, joiden työnsaanti tai integroituminen yhteiskuntaan ei ollut onnistunut. Tavoitteina olivat sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy, terveyden parantaminen ja oma toimimiseen elämänhallintaan motivoiminen. Työmuotoina olivat luennot, harjoitukset sekä ryhmätyöt ja -keskustelut.

Kansalaistaitokoulutuksessa tavoitteena oli perehdyttää maahanmuuttajat suomalaisen yhteiskunnan toimintatapoihin. Koulutus oli jatkoa aktivointivalmennukselle. Osallistujat saivat eriteltyä tietoa esim. viranomaisten toiminnasta, perhe-elämästä ja tapakulttuurista, lainsäädännöstä ja koulutuksesta. Julkisiin palveluihin perehdyttiin eri viranomaistahojen esitysten pohjalta. Keskeisenä periaatteena oli ottaa esille konkreettisia elämäntilanteita sekä esittää mahdollisia selviytymiskeinoja keskustelun ja asiantuntijoiden esitysten pohjalta.

3.2. Maahanmuuttajat yhtenä kohderyhmänä / Varsinais-Suomi yhtenä kohdealueena

- **AVOIN OLOHUONE –korttelityön kokeilu** (marraskuu 2004 – 31.12.2005)

Idea toimintaan syntyi Varissuon sosiaalitoimiston ja Varissuon Huollon (myöhemmin Akseli Kiinteistöpalvelut) havaitsemasta tarpeesta vähentää epäsosiaalista käytöstä tiettyjen taloyhtiöiden alueella. Kokeilu toimi Varissuolla kahden taloyhtiön pihapiirissä. Tavoitteeksi toiminnalle asetettiin järjestystahäiriöiden vähentäminen, yhteisten pelisääntöjen luominen lapsille, maahanmuuttajalasten ja aikuisten kotoutumisen edistäminen, suvaitsevaisuuden lisääminen eri kulttuurien kesken sekä rasistiseksi tulkittujen kokemusten vähentäminen. Kaikissa tavoitteissa onnistuttiin. Mukana toiminnassa oli 66 lasta ja noin 30 aikuista, vaihtelevalla säännöllisyydellä.

Toiminta Avoimessa olohuoneessa koostui aikuisten neuvonnasta, yhdessä olemisesta lasten kanssa, läksykerhoista, perhekerhosta, maahanmuuttajanaisten kerhosta ja retkistä. Kevään 2005 aikana pidettiin kaksi lasten pihakokousta, joiden tavoitteena oli tuoda asukkaiden tietoon lasten näkökulma pihan tapahtumiin.

Toimintaa rahoitettiin monin tavoin; TVT Asunnot Oy lahjoitti toiminnan käyttöön kolmen huoneen ja keittiön asunnon. Sähkölasku maksettiin asumisneuvojan budjetista. Sosiaalitoimen johto ja Akseli Kiinteistöpalvelut antoivat toimintaan käytettäväksi sosiaalityöntekijälle ja asumisneuvojalle kolme viikotuntia työaikaa. Kalusteita ja muita tarvikkeita saatiin lahjoituksina eri tahoilta.

- **Becoming visible** (15.5.2002 – 30.11.2004)

Projektin varsinaisena kohderyhmänä ovat turvapaikanhakijat ja tilapäisen suojelun tarpeessa olevat henkilöt. Projektin tavoitteena on ollut kehittää vastaanottokeskuksissa toteutettavaa turvapaikanhakijoiden opinto- ja työtoimintaa, löytää turvapaikanhakijoille uusia koulutus- ja työmahdollisuuksia turvapaikkaprosessin aikana, auttaa ylläpitämään turvapaikanhakijoiden toimintakykyä ja tukea heidän voimavarojensa ja resurssiensa hyödyntämistä sekä parantaa työllistymismahdollisuuksia niin hakijan kotimaassa kuin Suomessa ja muissa EU-maissa. Lisäksi projekti pyrki lisäämään kantaväestön tietämystä ja oikeellistamaan tietoa turvapaikanhakijoista järjestämällä yhteisiä, suurelle yleisölle suunnattuja tapahtumia. Projekti on lisännyt vastaanottokeskusten työntekijöiden ammatillista osaamista järjestämällä koulutusta mm. ryhmänohjaajataidoissa.

Projektin toiminnot toteutettiin Turun, Tampereen, Perniön, Punkalaitumen ja Joutsenon vastaanottokeskusten sekä Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry:n kehittämiskumppanuutena. Kansainvälisinä kumppaneina projektilla oli ATLAS-projekti Skotlannista ja "Recognizing Differences, Meriting Resources" -projekti Tanskasta. Jokainen osaprojekti toteutti omaa itsenäistä, paikallista osaprojektisuunnitelmaansa, joka käsitti ostopalveluna toteutettuja koulutuksia. Paikalliset osaprojektit verkostoituivat muiden maahanmuuttajaprojektien kanssa ja loivat uusia yhteistyömuotoja ja tapoja levittää tietoa mm. yhteisten seminaarien kautta. Kansainvälisen yhteistyön olennaisena osana toteutettiin henkilövaihto Tanskaan ja Skotlantiin, teemakohtaisiin kokouksiin toimintalinjassa "turvapaikanhakijoiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen integrointi". Projektin toteuttajaorganisaatio on Punkalaitumen kunta.

Projektin päävastuuviranomainen: Satakunnan TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.5 Turvapaikanhakijoiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen integrointi

Toimenpidekokonaisuus: 5.5.1 Turvapaikanhakijoiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen integrointi

- **Becoming More Visible** (1.11.2004 – 31.12.2007)

Projektin välittömän kohderyhmän muodostavat 1) turvapaikanhakijat, vastaanottokeskusten kirjoilla olevat tilapäisen oleskeluluvan (ns. B-status) saaneet turvapaikanhakijat (jatkossa yhteisnimike turvapaikanhakijat), 2) vastaanottokeskusten henkilökunta ja kansalaisopistojen opettajat. Toteuttajaorganisaatio on Suomen Punainen Risti/Varsinais-Suomen piiri.

Projekti luo erilaisia malleja turvapaikanhakijoiden elämänhallinnan kehittämiseen tarjoamalla koulutusta, lyhytkursseja ja uusia menetelmiä yhteisötaitojen oppimiseen. Projekti tukee myös turvapaikanhakijoiden työllistymisen edellytyksiä Suomessa. Vastaanottokeskusten ja kansalais- ja työväenopistojen henkilökunnalle tuotetaan ohjaavaa materiaalia, järjestetään koulutusta sekä levitetään Becoming visible -projektin luomia, kullekin toimijalle soveltuvia hyviä käytäntöjä. Projekti edistää vuorovaikutusta turvapaikanhakijoiden ja kanta-
väestön välillä osallistamalla ja järjestämällä rasismiin vastaista toimintaa ja tapahtumia. Projekti edistää näkyvyyttä tiedottamalla turvapaikanhakijoista, heidän tilanteestaan ja luo yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan.

Projekti verkostoituu ja tekee yhteistyötä monien kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena on osaltaan edistää monikulttuurisen työelämän ja yhteiskunnan rakentamista. Projektitoiminta tuottaa turvapaikanhakijoiden perustaitojen omaksumista edistäviä opintokokonaisuuksia, tietopaketteja ja toimintamalleja turvapaikanhakijoille, vastaanottokeskusten ohjaajille ja kansalais- ja työväenopistojen opettajille, työelämän eri osapuolille sekä valtaväestölle.

Becoming More Visible -projekti muodostui viiden organisaation kehityskumppanuudesta. Mukana oli neljä vastaanottokeskusta (Turku, Tampere, Vaasa ja Kajaani) sekä Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry. BMV -projektin tarkoituksena oli kokeilla ja kehittää sopivia koulutusmuotoja ja ratkaisuja turvapaikanhakijoiden elämänhallinnan tukemiseksi heidän odottaessaan ulkomaalaisviraston päätöstä turvapaikkahakemuksiinsa. Turvapaikanhakijoihin kohdistuneen toiminnan lisäksi projekti järjesti pilottina ammatillista täydennyskoulutusta turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevälle henkilöstölle. Koulutusten aikana huomattiin työalaan liittyvien mallien ja materiaalien puute. Niinpä projektissa syntyi 11 julkaisua ja laaja, monikielinen DVD.

Projektin päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 5 EQUAL-yhteisöaloite

Toimintalinja: 5.5 Turvapaikanhakijoiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen integrointi

Toimenpidekokonaisuus: 5.5.1 Turvapaikanhakijoiden yhteiskunnallinen ja ammatillinen integrointi

- **Fortuna (2000–2006)**

Kohderymänä ovat työttömät työnhakijat ja syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat työikäiset Itä-Turun asukkaat, sekä maahanmuuttajat ja työkyvynarviointia tarvitsevat. Suurin osa asiakkaista on pitkäaikaistyöttömiä.

Tavoitteena on konkreettisten työllistymiseen johtavien ratkaisujen löytäminen sekä asiakkaiden elämänhallinnan parantaminen. Tavoitteena on ohjata asiakkaita työhön tai työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin. Projektin toimipisteet sijaitsevat Halisten, Lausteen ja Varissuon kaupunginosissa. Tarkoituksena on luoda Itä-Turun alueelle pysyvä työkäytäntö, joka on siirrettävissä ja sovellettavissa myös muihin kaupunginosiin ja kaupunkeihin.

Kohderymään kuuluvilla on mahdollisuus saada työvoimahallinnolle sekä sosiaalitoimelle kuuluva palveluohjausta ja yksilöllistä urasuunnittelua sekä elämänhallinnan suunnittelua samasta toimipisteestä omalla asuinalueellaan. Elämänhallintaa ja työllisyyttä vahvistavia palveluja (esim. atk-kurssit ja suomenkielenkurssit maahanmuuttajille) hankitaan ostopalveluna. Fortuna toimii moniammatillisen verkostotyön verkon kutojana eri hallintokuntien, työvoimahallinnon, kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin kanssa. Fortunan yhteydessä toimii ylimaakunnallinen Tempo-projekti, jonka tehtävänä on tehostaa Fortunan asiakkaiden työllistymistä yri-työs- tai järjestösektorille. Hanke on Turun kaupungin sosiaalikeskuksen hallinnoima ja yhdessä Turun työvoimatoimiston kanssa toteutettava.

Ohjelmayhteys: Itä-Turun tavoite 2 -alueen työllisyysprojekti.

- **Hallianssi (1.9.2000 – 31.12.2003)**

Kohderymänä ovat itäturkulaiset 16-25 -vuotiaat syrjäytymisvaarassa sekä huumeille ja päihteille alttiina olevat nuoret. Välillisenä kohderymänä ovat urheiluseurat ja niissä toimivat henkilöt. Tavoitteena on parantaa ja kehittää Halisten alueen sosiaalista toimintaympäristöä sekä lisätä harrastusmahdollisuuksia. Tavoitteena on ehkäistä nuorten ja lasten sosiaalista syrjäytymistä liikunnallisin ja koulutuksellisin keinoin. Sosiaalisen toimintaympäristön parantamiseksi luodaan konkreettisia toimintamalleja, joita pystytään soveltamaan eri alueilla (nuorisotyöttömyys, syrjäytyminen, huumeiden ja päihteiden käytön preventiivinen

työ). Toiminnan ja koulutuksen avulla pyritään löytämään koulutukseen osallistuville työttömille harjoittelu tai oppisopimuspaikkoja urheiluseuroista tai yrityksistä. Tavoitteena on ohjata nuoria ja maahanmuuttajia toimimaan eri urheilulajien liikuntakerhojen apuohjaajina, antaa yrittäjyyskasvatusta, ohjata nuoria toimimaan avustavina nuoriso-ohjaajina yms. Toteuttajaorganisaatio on Turun kauppakorkeakoulu/Pan Eurooppa Instituutti.

Hallianssi on kokonaisuudessaan sisältänyt useita toimintakausia, joissa nuoret ovat päässeet maksutta kokeilemaan ja harrastamaan useita eri liikuntamuotoja. Noin 200 pääasiassa Halisten alueen nuorta on osallistunut hankkeen aikana eri toimintoihin ja yli kymmenen eri ohjaajaa on ollut mukana ohjaamassa ja avustamassa hankkeen toiminnassa. Yrityksistä huolimatta hankkeen koulutuksellisia tavoitteita ei kuitenkaan nuorten osalta saavutettu.

Päävastuuviranomainen on Varsinais-Suomen liitto.

Tavoiteohjelma: 2-ohjelma: Etelä-Suomi 2B

Toimintalinja: Seutukuntien ja kaupunkiseutujen kehittäminen sekä yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyisyyden turvaaminen 3

Toimenpidekokonaisuus: Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen 3.3

- **KOTILO** (kevät 2006 – 31.12.2008)

Kotilon virallinen nimi on Asumisneuvonta ja konfliktien ehkäisy- ja sovittelutyö maahanmuuttajavaltaisissa taloissa. Hanke keskittyy lähiöalueille, joissa asuu runsaasti maahanmuuttajia. Hanke toteutetaan pääkaupunkiseudulla ja Turussa, vuoden 2007 alusta myös Tampereella ja Ylöjärvellä. Turussa projektia toteutetaan Varsinaisella ja Halisissa. Keskeisiä toimintamuotoja ovat asumisviihtyvyyden parantaminen kaikille asukkaille, konflikteja ennaltaehkäisevä työ, sovittelu, neuvonta sekä koulutus. Maahanmuuttajien ja kantäväestön välejä saattavat kiristää sinänsä varsin arkipäiväiset asiat. Silloin välittäjä on tarpeen. Rahoitus projektille saadaan Raha-automaattiyhdistykseltä sekä osa-rahoitusta tulee myös Ympäristöministeriöltä.

Lähteväisyydessä hanke kouluttaa maahanmuuttajataustaisia ihmisiä kulttuuritulkeiksi ja sovittelijoiksi, ja kehittää kansainvälisyyskasvatusta talojen asukkailla lähtevien toiminta-ajatusten pohjalta. Asukkaiden osallistuminen sitouttaa ja luo yhteisiä tavoitteita ja vähentää eripuraa. Projekti pyrkii saamaan asukkaita mukaan yhteisiin tilaisuuksiin sekä asumista edistävään toimintaan. Yhteiset tavoitteet tuovat ihmisiä lähemmäs toisiinsa. Kotilon yhteistyökumppaneita ovat Espoonkruunu Oy, Myllypuron Kiinteistöt Oy, VAV-Asunnot Oy sekä TVT Asunnot Oy.

- **Tietotaitotupaprojekti** (1.11.2000 – 31.1.2002)

Kohderymänä ovat pääasiassa vailla ammatillista koulutusta olevat henkilöt, joiden voidaan ajatella olevan kiinnostuneita ammatillisista koulutusmahdollisuuksista, työttömät syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat itäturkulaiset. Maahanmuuttajat ovat yhtenä kohderymänä. Tavoitteena on edistää opiskelijan ammattitutkintoon johtavaan koulutuksen hakeutumista, aktivoiminen työpaikkaa hakemaan, harjaannuttaa osallistujat käyttämään tietoyhteiskunnan palveluja, maahanmuuttajaosallistujille tavoitteena on suomen kielen taidon kehittäminen ja suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisen edistäminen, omaehtoiseen opiskeluun aktivoiminen ja oman kulttuuritaustan hyödyntäminen. Hanke liittyy Fortuna-projektiin siten, että hankkeessa laaditaan kohderyhmälle urasuunnitelma, sekä suoritetaan muita toimenpiteitä, jotka vaikuttavat siihen että kohderyhmä pääsee myöhemmin mukaan Fortuna-projektiin. Tietotupahankkeessa yhdistetään työvoimapolittiset koulutustoimenpiteet ja vapaan sivistystyössä käytettävät opintokerhot.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on ollut mahdollista osallistua pienryhmätoimintaan, jota on järjestetty mm. atk-käyttötaitojen perusteissa (esim. alkeet, word, excel, internetin käyttö), käden taidoissa, työnhakutaidoissa sekä suomen kielen ja englannin pienryhmissä. Pienryhmätoiminnan päämääränä on ollut parantaa osallistujien taitotasoa ja esimerkiksi harjaannuttaa osallistujia käyttämään tietoyhteiskunnan palveluja. Projektiin on osallistunut kaikkiaan 230 henkilöä. Yli puolet eli 62,8 % osallistujista on ollut maahanmuuttajia. Hankkeen hallinnoija on Turun Aikuiskoulutuskeskus.

Päävastuuviranomainen: Varsinais-Suomen TE-keskus, työvoimaosasto

Tavoiteohjelma: 2B Tavoite 2B-ohjelma: Etelä-Suomi

Toimintalinja: 2B.3 Seutukuntien ja kaupunkiseutujen kehittäminen sekä yhdyskuntien toimivuuden ja viihtyvyyden turvaaminen

Toimenpidekokonaisuus: 2B.3.3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen

- **VERKKO-LUKKI (2006–2008)**

Tarkoituksena on tuottaa verkkoon lukiopetusmateriaalia kolmelle erilaiselle ryhmälle: romaneille, hitaasti oppiville maahanmuuttajille ja vangeille. Mukana hankkeessa ovat mm. Jyväskylän yliopiston erityispedagogiikan laitos, Lounais-Suomen vankila, Länsi-Suomen läänin alueellinen romaniasiain neuvottelukunta, Rauman seudun Katulähetys ry, Turun kaupungin ulkomaalaistoimisto sekä Turussa toimivat maahanmuuttajayhdistykset ja -opettajat. Hankkeen arvioijana toimii Turun yliopiston Oppimistutkimuksen keskus. Hanke on Turun kristillisen opiston koordinoima.

Hankkeen tavoitteena on estää ja vähentää oppimisvaikeuksien takia tapahtuvaa syrjäytymistä, jolle altistuvat erityisesti ne, joilla kulttuurin, kielen tai materiaalin puutteen vuoksi ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan ja opiskeluun kuin muilla. Verkko-Lukki -hanke pyrkii torjumaan syrjäytymistä vahvistamalla oppimistaitoja ja sosiaalisia yhteyksiä. Hankkeessa tuotetaan aineistoa erityisesti kohderyhmiin kuuluvien käyttöön. Hitaasti oppivien maahanmuuttajien aineistossa painotetaan Suomi-tietoutta ja suomen kielen rakenteita, unohtamatta kuitenkaan vieraita kulttuureita. Aineistot sijoitetaan verkkoon Moodle-oppimisympäristöön

Oppimisympäristössä tarjotaan opiskelua monen eri kanavan kautta: visuaalisesti eli näköaistin kautta, auditiivisesti eli kuuloaistin kautta sekä taktiillisesti eli tuntoaistin kautta. Verkkoympäristö tekee mahdolliseksi sen, että Verkko-Lukkiin voi osallistua missä päin Suomea tahansa. Verkkoympäristö kootaan myös tehtäväkirjoiksi, jotta niitä voisivat käyttää myös ne, joilla ei ole verkkoa käytössään.

- **JÄRJESTÖHAUTOMO (2005–2008)**

Hanke tarjoaa pakolais- ja maahanmuuttajayhdistyksille tukea yhdistystoiminnassa, projektihallinnoinnissa sekä talouteen liittyvissä kysymyksissä. Kohderyhmänä ovat hankkeessa mukana olevat osaprojektit sekä avoimien koulutuspäivien kautta pakolais- ja maahanmuuttajayhdistykset laajemmin. Tavoitteena on edistää maahanmuuttajajärjestöjen verkostoitumista ja vahvistaa maahanmuuttajayhdistysten osaamista siten, että ne voivat toimia suomalaisessa järjestökentässä entistä aktiivisemmin sekä hakea ja saada rahoitusta omille hankkeilleen. Hanke kouluttaa maahanmuuttajayhdistyksiä yhdistystoiminnasta ja projektityöstä. Pakolais- ja maahanmuuttajajärjestöille järjestetään avoimia koulutustilaisuuksia yhdistystoiminnan perusteista, kuten hallinnosta, taloudesta ja projektihallinnoinnista sekä tarjoaa neuvontaa yhdistysasioissa. Hanke on pakolaisavun hallinnoima ja RAY:n rahoittama hanke

Materiaalipankkiin kootaan opetusaineistoa mm. yhdistystoiminnan kannalta olennaisten dokumenttien luomista. Pankki täydentyy vähitellen Hautomon avoimien koulutuspäivien myötä. Tietopankin kokoaminen maa-

hanmuuttajayhdistyksistä ja yhdistystoiminnan materiaalipankin rakentaminen edesauttavat järjestöjen verkostoitumista.

Järjestöhautomon osaprojekteissa on Turusta mukana Turun Kurdiyhdistys ry. Kunkin mukana olevan yhdistyksen kanssa toiminnan kehittämiseksi on asetettu omat tavoitteet. Turun Kurdiyhdistys ry. edistää Turun seudun maahanmuuttajien kotoutumista ja osaprojektiin tavoitteena on nuorten työllistymisen ja vapaa-ajan tukeminen yksilötuen ja ryhmätoiminnan avulla, lasten koulunkäynnin ja monikulttuurisen kasvatuksen tukeminen mm. läksykerhojen avulla sekä vanhemmuuden tukeminen suomalaisessa kulttuurissa järjestämällä infotilaisuuksia.

- **Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön** (02.05.2006 – 31.03.2008)

Monikulttuurista hyvinvointia vanhustyöhön -hankkeen tavoitteena on luoda integroitua toimintamalleja ikääntyvien maahanmuuttajien hyvinvointipalveluihin yhteistyössä julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Hankkeen toimenpiteissä on tarkoituksena selvittää maahanmuuttajavanhusten palvelutarpeita sekä hyödyntää taidelähtöisiä osallistavia toimintamuotoja nykyistä aktiivisemmän elämän mahdollistamiseksi. Tavoitteena on, että hankkeen tulokset palvelevat sosiaali-, terveys- ja kulttuurialojen työkäytäntöjen ja menetelmien kehittämistä ja palvelujen tuottajia. Hankkeen tuottamat mallit ja kokemukset ovat siirrettävissä valtakunnalliseksi ja kansainväliseksi tietotaidoksi. Hankkeen toteutusalue: Etelä-Karjala, Kymenlaakso, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Vastuuviranomainen on Varsinais-Suomen liitto.

- **TUKENA** (2003–2005)

Hankkeen tavoite oli auttaa pakolaisia selviämään suomalaisessa arjessa. Kohdealueina Turku, Pirkanmaa ja pääkaupunkiseutu. Tukena oli ryhmä- ja vertaistukityötä, joka tarjosi apua alaikäisille ilman huoltajaa maahan saapuneille lapsille ja nuorille sekä virallisesta kotoutumisohjelmasta pudonneille aikuisille. Hanke on Suomen pakolaisavun hallinnoima ja RAY:n rahoittama.

Maahanmuuttajien sosiaalisia tukiverkostoja vahvistettiin ja sitä kautta helpotettiin pakolaisten arkielämää maassamme. Vertaistukiohjaajat, jotka vetivät ryhmiä, olivat Pakolaisavun työhön kouluttamia maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisia ammattilaisia. Vertaistukijat olivat oman elämänsä asiantuntijoita ja uuden, suomalaisen arjen opettajia heitä lyhyemmän aikaa maassa olleille. Vertaisohjaajien avuksi laadittiin opas, Tukena-projektin infopaketti, joka antaa tietoa suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan liittyvistä keskeisistä asioista. Koulutetuista ohjaajista koottiin ohjaajarekisteri, osaajapankki. Osaajapankissa on muun muassa sosiaalitoimen, päivähoitoon ja koulutuksen asiantuntijoita, kielten osaajia, eri alojen tutkijoita sekä tietotekniikan, urheilun ja taiteen ammattilaisia. Pankin käyttö on tilaustyötä, jossa jokaiselle ryhmälle ja tukea kaipaavalle haetaan sopivin yhteistyökumppani.

Kohdealueilla toimivissa tukiryhmissä ja henkilökohtaisissa tapaamisissa rohkaistiin tuomaan esiin omia voimavaroja ja tunteita. Ryhmissä puhuttiin enimmäkseen maahanmuuttajien äidinkieltä. Tarvittaessa ryhmäläiset saivat myös henkilökohtaista tukipalvelua. Tukena-hanke työllisti parikymmentä ja ryhmiin osallistui sataviisikymmentä maahanmuuttajaa.

Turussa toiminta käynnistettiin syksyllä 2003. Tällöin aloitettiin vertaistukitoiminnan alkuvalmistelut mm. verkostoituminen, tiedottaminen, vertaisohjaajien rekrytointi, kouluttaminen ja kohderyhmän tavoittelemineen. Työtä tehtiin myös ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten parissa tarjoamalla heille tukea aikuistumisen ja itsenäisen elämän kynnyksellä. Vertaisryhmiä perustettiin noin 10. Kohderyhmä on ollut koko perhe. Toiminnassa keskityttiin pääosin kahdelle alueelle, Lausteelle ja Hallisiin. Ryhmien pienen koon ja joustavuuden ansiosta ryhmäläisillä oli yhdessä ohjaajan kanssa aikaa keskustella rauhassa ja oppia myös toinen toisiltaan. Osallistujien oli helppo saapua paikalle, kun ryhmän kokoontumispaikka oli lähellä.

4. Humanitaarisen maahanmuuton kehittäminen

- **PAVAKE** (1.9.2005 – 31.8.2008)

PAVAKE (pakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen sekä maahanmuuttajatyön kehittäminen Turun seutukunnassa) -hankkeen tarkoituksena on vastata kuntien tarpeisiin pakolaisten tarvitsemien palveluiden järjestämisessä sekä helpottaa pakolaisten ja turvapaikan saaneiden kuntiin sijoittumista ja kotoutumista. Tavoitteena on saada seudullinen pakolaisten vastaanotto ja turvapaikanhakijoiden kuntiin sijoittaminen ja kotouttaminen suunnitelmalliseksi, jatkuvaksi ja yhteisen linjan mukaiseksi. Hankkeen hallinnoija on Raision kaupunki ja mukana ovat Turku, Naantali, Turun seudun kehittämiskeskus (TAD Centre) ja Varsinais-Suomen TE-keskus.

Hankkeen toimintatapoja ovat osaamisrekisterin luominen, johon kootaan pakolaisten vastaanoton ja kotouttamisen asiantuntijuus sekä turvapaikanhakijoiden tukemisorganisaation tiedot. Rekisteriin kootaan myös jo olemassa olevien tietolähteiden tiedot sekä hyödynnetään maahanmuuttajien tietoja ja mahdollisuuksia vertaistuen antamiseen. Työntekijät voivat olla asiantuntijoihin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostilla. Hankkeen kuluessa on tarkoitus myös vähentää pakolaisia kohtaan tunnettuja ennakkoluuloja perehdyttämällä kuntien virkamiehiä ja luottamushenkilöitä. Kuntalaisille luodaan mahdollisuus tutustua pakolaisuuteen järjestämällä näyttelyjä ja tapahtumia. Näyttely pakolais- ja suomalaisperheen elämästä kiertää ensin kunnissa, jotka eivät ole vastaanottaneet pakolaisia.

Kuntien työtä helpottamaan palkataan pakolaistyöntekijä, joka kiertää kunnissa konsultoimassa ja auttamassa. Työntekijä myös luo yhteydet työvoimatoimistoihin ja elinkeinoelämään työllisyystilanteen parantamiseksi. Syksyyn 2008 mennessä seutukunnan suurimmat kunnat ovat tehneet vastaanottosopimuksen ja vastaanottaneet 30-50 pakolaista kuntiin.

5. Varsinais-Suomen vetovoimaisuuden lisääminen

Maahanmuuttajiin suoraan kohdistuvia hankkeita ei tämän toimintalinjan alla ole toteutettu, mutta vetovoimaisuuden lisäämiseen tähtäävät hankkeet ovat usein kansainvälisiä, ja koskevat siten myös maahanmuuttajia. Vetovoimainen maakunta ottaa huomioon myös monikulttuurisen väestönsä tarpeet. Kansainvälisistä hankkeista ovat esimerkkeinä seuraavat kaksi hanketta.

Matkalla Latviaan ? (01.12.2000 – 31.12.2002)

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa Varsinais-Suomen, erityisesti Turun alueen sekä Riian välistä taloudellista ja koulutuksellista yhteistyötä. Hanke tukee Varsinais-Suomen liiton ja Turun kaupungin kehittämistavoitteita kansainvälisesti kilpailukykyisenä talousalueena edistämällä mm. Turun seudun ja Riian alueen markkinointia. Toteuttajana on Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja vastuuviranomaisena Varsinais-Suomen liitto.

Kv yhteismarkkinointi 2005 (01.04.2003 – 28.02.2007)

Hanke on osa Turku ja Varsinais-Suomi, markkinointi 2003-2006 hankekokonaisuutta. Hanke toteuttaa osan kansainvälisestä, usean toimijatahon yhteistyöhön perustuvasta laajasta markkinointiviestintähankkeesta, jossa yhdistetään sekä kansallisen tason markkinointiviestintää että kansainvälisen tason toimenpiteitä. Toteuttaja ja vastuuviranomainen on Varsinais-Suomen liitto.

6. Aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

- **Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimintaohjelma** (10.02.2006 – 31.10.2007)

Toimintaohjelman tavoitteena on ehdottaa toimenpiteitä työperusteisen maahanmuuton edistämiseksi, maahanmuuttajien osallisuuden vahvistamiseksi ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kehittämiseksi. Toimintaohjelmaa on tehty Varsinais-Suomen liiton, Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksen, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten, Turun kauppakorkeakoulun tulevaisuuden tutkimuskeskuksen, Turun ja Salon kaupunkien sekä monien muiden tahojen yhteistyöllä. Ohjelmassa korostuu kaksi keskeistä kehittämisaluetta, joihin liittyvät toimenpide-ehdotukset sisältyvät useaan eri toimenpidelinjaukseen: suomenkielen opetuksen tarjoaminen ja opetuskäytäntöjen mukauttaminen kaikille opetusta tarvitseville sekä koko väestölle kohdennetun asennekasvatuksen kehittäminen. Vastuuviranomaisena on Varsinais-Suomen liitto.

Toimintaohjelmassa esitetään kuutta toimintalinjaa toimenpiteineen:

- Työperusteisen maahanmuuton edistäminen
- Maahanmuuttajien työllistäminen ja heidän osaamisensa hyödyntäminen
- Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen
- Humanitaarisen maahanmuuton kehittäminen
- Varsinais-Suomen vetovoimaisuuden lisääminen
- Aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

- **Varsinais-Suomen maahanmuuttopoliittinen toimikunta** (2008–)

Varsinais-Suomeen maahanmuuttoasioiden toimikunnan tehtävänä on työministeriön asetuksen mukaisesti avustaa työvoima- ja elinkeinokeskusta, lääninhallitusta, alueen työvoimatoimistoja ja kuntia maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisessä, yhteensovittamisessa ja muissa maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Toimikunnan tehtävänä on myös seurata maahanmuuttopoliittisen ohjelman toteutumista koordinoimalla siinä esitettyjen toimenpiteiden käynnistämistä.

Vuosina 2000–2006 toteutettuja Itä-Turun maahanmuuttajiin liittyviä yhteisöhankkeita

Itä-Turun yhteisöhanketoiminta toteuttaa uutta ja innovatiivista toimintamallia, jossa asukkailla, järjestöillä, yhdistyksillä ja muilla toimijoilla on mahdollisuus saada EU-rahoitusta omiin pienimuotoisiin hankkeisiinsa, jotka toteutetaan Itä-Turun tavoite 2 -ohjelman tukialueella. Itä-Turkuun kuuluvat alueet ovat Halinen, Huhkola, Itäharju, Kohmo, Kupittaa, Kurala, Lauste, Pääskylvuori, Skanssi, Vaala ja Varissuo.

Learning Ladies (2004)

(osaaminen)

Hankkeessa järjestetään eri aihepiirejä käsitteleviä käytännönläheisiä opintopiirejä ja keskustelutilaisuuksia maahanmuuttajanaisten yhteistyössä Daisy Ladies ry:n kanssa. Tavoitteena on lisäksi uudenlaisen koulutusmallin kokeilu, jossa naiset opettelevat uusia asioita toisten naisten opastuksella. Syksyn 2004 aikana käynnistyneissä opintopiireissä ovat aiheina olleet mm. atk ja tussimaalaus. Toteuttaja Turun ammatillinen aikuis-koulutuskeskus, toteuttamisalue Varissuo.

Leikkiteatteri (2003)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen aikana valmistetaan leikkiteatteri-metodilla teemallinen katuteatteriesitys lavasteineen ja rekvisiittineen. Hankkeen tavoitteena on, että teatteriesityksen tuottamisprosessin yhteydessä lapset tutustutetaan monipuolisesti teatterinteon mahdollisuuksiin, ja samalla heidän ryhmätaitotaidot sekä sosiaaliset kyvyt lisääntyvät. Hankkeen tavoitteena on tukea erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien lasten aktiivisuuden suuntaamista myönteiseen toimintaan. Tärkeänä tavoitteena on myös kiinnittää maahanmuuttajalapsia sekä heidän perheitään tiiviimmin uuteen kotimaahansa. Hankkeen pitkä aikavälin tavoitteena on leikkiteatterimenetelmän juurruttaminen (toimintamalli) sekä omaehtoisen toimintaa että koko kaupungin lähiötyöhön. Toteuttaja Sateenkaari Koto ry., toteuttamisalue Halinen.

Maahanmuuttajanaisten kerho (2005)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen tavoitteena on kehittää maahanmuuttajanaisten kerhoa osallistujien toiveiden mukaisesti huomioiden erityisesti keskityöt ja ompelutaidon kehittäminen. Kerho aktivoi ja edistää maahanmuuttajien verkostoitumista ja luo näin parempia edellytyksiä asukkaiden viihtyvyydelle. Toteuttaja Turun YK-yhdistys, toteuttamisalue Halinen.

Monikulttuurisuutta käsillä (lukuvuosi 2004–2005)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeessa etsitään uusia koulun ja kodin yhteistyömuotoja kerhomaisessa, monikulttuurisessa ympäristössä Lausteen ja Varissuon koulujen tiloissa. Hanke sisältää vanhempien ja lasten yhteisiä kädentaitoihin perustuvia työpajoja sekä tutustumista erilaisiin kulttuureihin ja perinteisiin käsitöiden avulla. Hankkeessa hyödynnetään myös uutta teknologiaa Varissuon ja Lausteen koulujen välisen videoneuvotteluyhteyden muodossa. Monikulttuurisuutta käsillä –hankkeen "toiminta-ajatusta" jatkaa Aikamatka –hanke. Toteuttaja Lausteen koulu.

Aikamatka – Kulttuurinen matka-arkku historiallisten puhdetöiden parissa (2005)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen tavoite on tutustuttaa Itä-Turun suomalais- ja maahanmuuttajaperheiden lapset ja nuoret kansanperinteeseen. Varissuon ja Lausteen koulujen oppilaiden ja heidän vanhempiensa yhteisessä kerhossa rakennetaan mm. pelejä ja käyttöesineitä. Toteuttaja Lausteen koulu.

MUKANA - Maahanmuuttajat asuinalueensa vaikuttajiksi (2005)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen tavoitteena on saada maahanmuuttajayhteisöt mukaan asuinalueensa (Lauste) kehittämiseen ja ensimmäisenä vaiheena on saada maahanmuuttajaedustus aluekumppanuuden työryhmiin. Hankkeessa toimii kouluttaja, jonka tehtävänä on kouluttaa ja motivoida eri kulttuurien yhteisöjen henkilöitä mukaan asuinalueidensa kehittämiseen. Toteuttaja YHDESSÄ -yhdistys ry.

Nuorten monikulttuurinen teatteriprojekti (2001)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeessa aloitetaan monikulttuurinen nuorten teatteriryhmä, joka tekee omia aiheita työstämällä esityksen, jossa musiikilla ja liikkeellä on tärkeä sija. Teemoina on mm. nuoren ihmisen näkemys viattomuuden menetyksestä, moraalista ja epäoikeudenmukaisuudesta. Projekti toimii lähtölaukauksena tulevaisuudessa tapahtuville nuorten omille yhteisöhankkeille, opettaa nuorille tapoja ilmaista itseään sekä tuo nuorten ajatuksia alueen asukkaiden ja päättäjien tietoon positiivisesti, taiteen työtapoja hyväksi käyttäen. Tavoitteina on lisäksi yhteyden rakentaminen maahanmuuttajanuorten ja suomalaisten nuorten välille, syrjäytymisen ehkäisy sekä maahanmuuttajanuorten integroiminen. Toteuttaja Jari Luolamaa ja Varissuon nuorisotalo, toteuttamisalue Varissuo ja Lauste.

Pelasta pulasta pois! Pelastussuunnitelma-dvd (2006)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen tarkoituksena on tehdä DVD tallenne, jolla pyritään saamaan turvallisuusasiat esille päivähoitossa. Tarkoitus on havainnollistaa, esittämällä konkreettisesti, kuinka pelastautuminen tapahtuu. Lapsien itse näyttelemän elokuvan avulla pyritään levittämään pelastustietoutta myös maahanmuuttajaperheiden keskuudessa. Toteuttaja: Sateenkaari Koto ry.

Taf taf (2004)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Turun Taiteilijaseuran ja Senegalin Taideakatemian järjestämä taideprojekti, jossa yhdistyvät niin ympäristö- ja yhteisökytymykset kuin esteettiset sekä eettisetkin näkökulmat. Tapahtumassa viisi varsinaissuomalaista ja viisi senegalilaista kuvataiteilijaa työskenteli kuukauden (kevät 2004) ajan dakarilaisen (Grand Yoff) ja turkulaisen (Varissuo) lähiön asukkaiden kanssa alueiden viihtyvyyden ja elinolosuhteiden parantamiseksi. Tapahtuma toteutettiin lähiöiden asukkaiden ehdoilla ja heidän lähtökohdistaan, siten että asukkailla oli aktiivinen rooli sekä tapahtuman suunnittelussa että itse taideteosten toteutuksessa ja niiden jälkihoidossa. Yhteisinä nimittäjinä Varissuolla ja Grand Yoffissa ovat mm. suuri väestömäärä ja monikansallisuus sekä ongelmista nuorisotyöttömyys ja siitä aiheutuvat lieveilmiöt. Vuoden 2006 kuluessa Taf taf -hanketta on tarkoitettu vahvistamaan entisestään, yhteistyönä Turun ammattikorkeakoulun ja media-alan oppilaitos Diak:n kanssa sekä yksittäisten taiteilijoiden välisenä yhteistyönä ja Turun kaupungin ystävyyskaupunkitoimintana.

Lähde: <http://www.maistraatti.fi/varsinaissuomentaide/hankkeet.html> (1.6.2006)

Tilkkutäkki (2002)

(elämänlaadun ja viihtyisyyden parantaminen)

Hankkeen tarkoituksena on lisätä Lausteen alueen kantaväestön naisten ja alueen maahanmuuttajanaisten välistä vuorovaikutusta. Tämä lisää suvaitsevutta ja parantaa alueen asukasviihtyvyyttä. Hankkeen aikana verkotetaan toisiinsa alueella erillisinä toimivat vapaaehtoiset käsityökerhot ja aktivoidaan ne toimimaan yhdessä hankkeen jälkeen. Tavoitteena on myös suomalaisen käsityön tunnetuksi tekeminen maahanmuuttajanaisten keskuudessa ja kädentaitojen aktivointi molemmissa ryhmissä. Toteuttaja Varsinais-Suomen käsi- ja taideteollisuus ry.

Zone (2003)

(ympäristön tilan parantaminen)

Hankkeen aikana toteutetaan ohjaajan avustuksella maahanmuuttaja- ja suomalaisten nuorten kanssa yhteistyönä ympäristö- ja yhteisötaideteko Lausteelle. Hankkeen tärkeimpänä tavoitteena on nuorten valtaistuminen: tietoisuus omista vaikutusmahdollisuuksista oman asuin ympäristön laatuun ja viihtyisyyteen. Tavoitteena on myös yhteisöllinen oppiminen ja konkreettisen oman osallistumisen ja ympäristötaideteon myötä nuorille aukenee käsitys vastuusta niin, että sillä on myöhemminkin merkitystä arkipäivän teoissa. Hankkeen tuloksena syntyy ympäristötaideteko nuorten itsensä valitsemassa kohteessa. Toteuttaja YHDESSÄ-yhdistys ry.

Globus (2003)

(ympäristön tilan parantaminen)

Hankkeen tavoitteena on antaa tietoa tavalliseen arkeen liittyvistä ekologisista ratkaisuista (esim. jätteiden lajittelu, kierrättäminen, kemikaalien käyttö) erityisesti venäjänkielisille itäturkulaisille asukkailla. Hanke koostuu tapaamisista, joissa käsitellään laajasti ekologiseen asumisvihtyvyyteen ja elämäntapaan liittyviä tekijöitä omasta asunnosta ja pihapiiristä lähtien. Hankkeen aikana tutustutaan myös suomalaiseen luontoon ja sen tarjoamiin retkeilymahdollisuuksiin sekä luonnon hyödyntämistä koskeviin säädöksiin (jokamiehen oikeudet). Toteuttaja Ekonom-yhdistys.

